

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2009 – 2013

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Blanka Libichová

Ivan Martin Magor Jirous – guru českého undergroundu

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Hugo Schreiber

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR FULL-TIME STUDIES

2009 - 2013

BACHELOR THESIS

Blanka Libichová

Ivan Martin Magor Jirous – czech underground guru

Prague 2012

The bachelors Thesis Work Supervisor: PhDr. Hugo Schreiber

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat vedoucímu práce PhDr. Hugo Schreiberovi za trpělivost a odborné konzultace, děkuji také RNDr. Jaroslavu Hukovi Csc. za pomoc při formální úpravě práce. Dále bych ráda poděkovala Jiřímu Kabešovi a Františku Stárkovi za ochotu při rozhovorech.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá životem a dílem Ivana Martina „Magora“ Jirouse. Popisuje situaci v Československu v době normalizace, vznik českého undergroundu a následné zformování jeho hlavních myšlenek a idejí Ivanem Martinem Jirousem. Rozebírá také Jirousovu činnost v kapele The Plastic People of The Universe a jiné Jirousovi aktivity v tzv. druhé kultuře. Dále seznamuje s ukázkami Jirousovi básnické tvorby. Nakonec popisuje život Ivana Jirouse po Sametové revoluci i to, co se stalo s českým undergroundem. Práce je doplněna rozhovory s Jirousovými přáteli, Františkem Stárkem a Jiřím Kabešem.

Klíčové pojmy

Druhá kultura, establishment, Jirous, Magor, normalizace, rozhovor, The Plastic People of The Universe, underground, Vokno.

Annotation

Bachelor thesis looks into life and works of Martin "loony" Jirous. It describes atmosphere in Czechoslovakia during normalization period, inception of Czech underground scene and followed formation of its main thoughts and ideas by Ivan Martin Jirous. The work also examines activities of Jirous in band "The Plastic People of the Universe" and other events in so called "second culture" or "Parallel Polis". Furthermore thesis presents samples of Jirous poetry. At last it summarize life of Jirous after Velvet revolution and what happened with Czech underground. Work is supplemented with interviews with Jarouses friends: František Stárek and Jiří Kabeš.

Key words

Establishment, interview, Jirous, Magor, normalization, The Plastic People of the Universe, the second culture, underground, Vokno.

OBSAH

ÚVOD	8-9
1 Charakteristika společnosti po okupaci Československa v roce 1968	10
1.1 Normalizace	10-15
1.2 Disidentské hnutí	15-17
1.3 Vznik undergroundu	17-19
1.4 Charta 77	19-21
2 Životní osudy I. M. Jirouse a jeho role disidenta, ideologa neformální druhé kultury, signatáře Charty 77 a politického vězně	22
2.1 Životopis.....	22-27
2.2 Druhá kultura.....	27-29
2.3 Jirous jako chartista.....	29-32
2.4. Jirous jako vezeň	33-34
2.4.1 První věznění.....	34-36
2.4.2 Druhé věznění.....	36-38
2.4.3 Třetí věznění.....	38-39
2.4.4 Čtvrté věznění.....	39-40
2.4.5 Páté věznění.....	41-42
3 Ivan Martin Jirous - vůdčí osobnost undergroundové hudební skupiny Plastic People of the Universe	43-53
4 I. M. Jirous jako organizátor neoficiální české kultury (hudební festivaly, edice Vokno, próza Pravdivý příběh Plastic People)	54-60
5 Poetika I. M. Jirouse jako básníka	61-65
6 Vývoj českého undergroundu po sametové revoluci roku 1989 a poslední léta básnickova života	66-70
ZÁVĚR	71-73
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	74-78
SEZNAM OBRÁZKŮ A PŘÍLOH	79
PŘÍLOHY	

ÚVOD

Bakalářská práce pojednává o životě a díle básníka, publicisty, historika umění a hlavně vůdčí postavy českého undergroundu, Ivana Martina Jirouse. Téma je aktuální tím, že zdůrazňuje lidskou aktivitu a odhodlanost, která je důležitá při řešení základních otázek lidského života, jako je svoboda a právo na spravedlivé zacházení. V době, kdy jsou lidé nespokojeni s chodem státu a fungováním společnosti, je více než vhodné ukazovat životní příběhy lidí, kteří se nebáli ozvat, když bylo třeba. Díky těmto lidem máme my, dnes možnost vyjadřovat se k věcem, které se nám nelíbí, beztrešně. Přesto tohoto práva nevyužíváme, snad z pocitu, že nám to nebude nic platné. Jak je tedy možné, že před více než dvaceti lety to lidem platné bylo?

Aktuální je také otázka toho, jak společnost přijímá informace, které nám sdělují média. Jakou roli hrála média v tehdejších kauzách s českým undergroundem a jakou hrají dnes?

Přesto, že Ivan Martin Jirous mohl být některými lidmi považován za blázna a opilce, tato práce má za cíl ukázat, že byl velmi vzdělaným a inteligentním člověkem a hlavně velmi důležitou osobností v českých dějinách. Práce zachycuje útržky z osobního života, ukázky jeho básnické tvorby a také jeho disidentské aktivity. Pokládá k tomu navíc otázku, zda měly tyto aktivity pro Jirouse politický náboj, nebo zdali Jirous bojoval proti režimu z prosté potřeby svobodného vývoje umění a ducha. Bakalářská práce také předkládá význam jeho myšlenek pro české undergroundové hnutí.

Text se nejdříve věnuje nastínění doby a historickému kontextu, ve kterém Ivan Martin Jirous žil. Nastihuje problematiku okupace Československa vojsky varšavské smlouvy a pozdější normalizace. Vysvětluje pojmy jako disident, Charta 77 a také pojem underground. Později přechází k vlastní osobě Ivana Martina Jirouse. Věnuje se nejdříve ucelenému životopisu bez větších podrobností. Až poté se důkladněji věnuje Jirousovu vymezení druhé kultury, jeho aktivitě v Chartě 77 a také Jirousovi jako vězněné osobě. Další část je zaměřena na Jirousovu funkci ideového vedoucího a manažera skupiny The Plastic People of The Universe. Čtvrtou část tvoří popis jeho organizačních činností důležitých pro underground a pátá část obsahuje ukázky jeho básnické tvorby. Poslední kapitola pak zkoumá to, jak se žilo Ivanu Jirousovi po revoluci v roce 1989 a co stalo s českým undergroundem.

Práce vznikala studiem pramenů zabývajících se osobností Ivana Martina Jirouse, ale také studiem jeho vlastních textů, a to jak básní, tak i prózy. Je doplněna

myšlenkami a názory Jirousových známých. Některé jsou vybrány z dostupné literatury, jiné jsou získány z osobních rozhovorů. Doplněním práce jsou ukázky z dobového tisku nebo jiných dokumentů, například z policejních záznamů. Přiloženy pak jsou i texty některých petic, sepsaných Ivanem Martinem Jirousem nebo jeho přáteli.

1. CHARAKTERISTIKA SPOLEČNOSTI PO OKUPACI ČESKOSLOVENSKA V ROCE 1968

1.1 Normalizace

Normalizaci předcházelo tzv. pražské jaro. Období, které se vyznačovalo reformami snažícími se o uvolnění režimu a urychlení procesu demokratizace. Pražské jaro začalo za vlády armádního generála Ludvíka Svobody, ten jako jediný zastával pouze funkci prezidenta, nikoliv současně funkci generálního tajemníka KSČ. Tuto funkci zastával Alexandr Dubček. To, že tyto funkce poprvé nebyly sloučeny, přispělo k uvolnění poměrů v politice. Předsedou Národního shromáždění byl Josef Smrskovský. Společně s Dubčkem usilovali o socialismus s lidskou tváří.

Do nové vlády byl jmenován mimo jiné Ota Šik. Profesor, ředitel ekonomického ústavu ČSAV a jedna z vůdčích postav pražského jara. Zabýval se problematikou hospodářství a jeho reforem. Po okupaci byl zbaven všech funkcí a později i českého občanství.¹ Jeho spolupracovníkem a členem komise ÚV KSČ pro vypracování nové směrnice hospodářské politiky byl Valtr Komárek. Pro svou účast na přípravách ekonomické reformy pražského jara byl sesazen z generálního hospodářského sekretáře rady ČSSR na nižší post.²

Zároveň s uvolňováním v politice, přineslo pražské jaro i uvolnění kultury. „Československá kultura houževnatě bojovala se stranickou péčí, dosáhla řady jednotlivých úspěchů a ve svém celku měla nadějný standard. Romány Josefa Škvoreckého nebo Milana Kundery, divadelní hry Václava Havla či Vratislava Blažka stejně jako filmy mnohých mladých tvůrců oslovovaly přemýšlivé občany. Často ani nebyly motivovány politicky, ale v daných poměrech se politickými stávaly.“³

Na malou chvíli byla zrušena cenzura. Pozornost vzbudil i sjezd spisovatelů v červnu 1967. Upozornil na hlubokou odlišnost názorů vedení KSČ a kulturních tvůrců, s nimiž nepokrytě sympatizovala většina občanů. Místopředsedou klubu spisovatelů byl v té době Jan Procházka, jehož dílo bylo v období normalizace zakázáno a filmy natočené podle jeho scénářů neobsahovaly jeho jméno.

Pavel Kohout také demonstrativně přečetl Solženicynův protestní dopis sjezdu Svazu sovětských spisovatelů, čímž dovršil svůj obrat v kritiku režimu. Byl spolu s

¹ TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století. III. díl. R-Z.*, 1.vyd. Praha, Litomyšl: Paseka - Ladislav Horáček, 1999, 649 s. ISBN 80-718-5246-5.

² TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století. II. díl. K-P.* Str. 112., 1.vyd. Praha, Litomyšl: Paseka - Ladislav Horáček, 1999, 649 s. ISBN 80-718-5246-5.

³ VANČURA, Jiří., *Naděje a zklamání*, str.15. Praha: Mladá Fronta, 1990, 156 s., 23-024-90

dalšími (Ivan Klíma, Antonín J. Liehm, Ludvík Vaculík a další) podroben stranickému disciplinárnímu řízení.⁴

Úspěch slavil český film. Například film *Ostře sledované vlaky* byl oceněn dokonce americkým Oscarem. Velké oblibě se těšilo divadlo SEMAFOR. Oblíbenou hudbou se stal dříve zakazovaný bigbít.

Důležité bylo také absurdní drama Václava Havla, jako například *Zahradní slavnost*. Absurdní drama ukazuje skutečnost jako nesmýslnou. Ukazuje člověka ohroženého mechanismy a společností, které sám stvořil.

Nejdůležitějším dokumentem pražského jara se stal manifest 2000 slov Ludvíka Vaculíka. *„Zveřejněn byl 27. června 1968 v Literárních listech a v denících Práce, Mladé frontě a Zemědělských novinách. Nabádal k rozvoji lidového hnutí, které by podpořilo demokratizační proces v zemi. Současně však varoval před antikomunismem. Vyjadřoval obavu z působení konzervativních stoupenců a jejich podpory ze zahraničí. Otevřeně upozornil na možnou sovětskou vojenskou intervenci. O manifestu se 27. června hovořilo i v Národním shromáždění. Generál a poslanec Samuel Kodaj kvůli němu v parlamentu interpeloval vládu a prohlásil, že Dva tisíce slov jsou "výzva ke kontrarevoluci". Ve stejném smyslu jako stanovisko předsednictva ÚV KSČ odsoudily manifest 28. června vláda a Národní fronta.“⁵*

I obyčejní lidé začali veřejně projevovat své názory: *„Od poloviny šedesátých let rychle narůstala "neposlušnost" mladé generace. Svoji vzpouru dávali její příslušníci veřejně najevo ve stále větším rozsahu a různými způsoby. Protestovali dlouhými vlasy, oděvem, postojem k práci a životu, sympatiemi s hudbou "západní", kterou režim zakazoval nebo omezoval, odmítáním vnuceného tzv. socialistického životního stylu a napodobováním stylu západního. A zejména útekem z kontroly moci prostřednictvím svazu mládeže a rozmachem trampingu a dalšími aktivitami. Svůj názor o režimu někteří dávali veřejně najevo v demonstracích, protestech, na schůzích.“⁶*

To se ovšem nelíbilo sovětské straně. Ta po neúspěšných jednáních vyslala vojska Varšavské smlouvy a zahájila tak okupaci státu, jež měla vytvořit tlak na československé vedení. Vojska překročila české hranice v noci z 20. na 21. srpna 1968. Krátce po tom, co o překročení hranic ruskými tanky rádia stačila informovat

⁴ ČESKÁ BIBLIOGRAFICKÁ DATABÁZE, Pavel Kohout, [online] © 2009-2012 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z :<http://www.cbdb.cz/autor-849-pavel-kohout>

⁵ VLČEK, TOMÁŠ, *Manifest 2000 slov*, [online] © 1999 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/2000slov.php>

⁶ BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Str. 17., Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, 514 s. ISBN 978-802-0416-179.

veřejnost, byla jejich studia obsazena vojáky. Jejich vysílání bylo přerušeno a ovládnuto okupanty.

"Nad Prahou křížovala tu noc těžká letadla s cizími značkami. Rozhlas přestal fungovat. Uprostřed věty "Včera dne 20. srpna 1968 kolem 23. hodiny překročila vojska..." nastalo ticho. Postupně byly umlčeny všechny stanice a na vlně 210 metrů se ozvala rozhlasová stanice Vltava. Česky a slovensky hlásila prohlášení TASS. Prý se "osobnosti KSČ obrátily na SSSR s prosbou o vojenskou pomoc, protože je naše republika ohrožena kontrarevolucí a protisocialistickými elementy, které jsou ve spojení s vnějšími silami..."⁷

Průběhem okupace se zabýval např. historik Jan Prečan (vydal sborník Sedm pražských dnů) nebo režisér Jan Němec.

Ten natočil v pražských ulicích přímo na místech největších střetů dokumentární záznam prvního dne sovětského vpádu a z pořízených záběrů sestříhal své Oratorium pro Prahu. Později byla jemu i jeho manželce Martě Kubišové zakázána umělecká činnost.⁸

Obsazeny byly i redakce novin. Když sovětské jednotky začaly vyklízet redakci a tiskárny, jejich pracovníci vzkázali obyvatelům, že se okupantů nezaleknou a budou dále pokračovat ve své práci:

„Občané, soudruzi, přátelé!

Redakce Rudého práva byla obsazena vojenskou jednotkou a postupně od 10. hodiny vyklizena. Pokud jsme mohli, setrvali jsme na svých místech a pracovali. Ve 13:00 hodin ultimativně musí odejít všichni redaktori, sazeči a tiskaři z areálu našeho vydavatelství.

Musíme dočasně přerušit vydávání našeho listu a doufáme, že ne na dlouho. Rudé právo bude bezvýhradně podporovat Dubčekovo vedení, bojovat za suverenitu našeho státu, za právo naší komunistické strany ve své zemi hledat vlastní cestu budování socialismu. Hlavním heslem obrodného procesu socialismu bylo: Vrátit socialismu lidskou tvář!

Tomu zasvětime všechno své úsilí. Víme, stejně jako vy všichni, že socialismus lidský se nedá budovat ve stínu dělových hlavní. Žádáme rezolutně představitele intervenujících států, aby odvolali svá vojska z našeho území! Jsme dostatečně silní, abychom si své vlastní problémy řešili sami, a dostatečně odpovědní, abychom věděli, jaké jsou naše povinnosti internacionální. Komunisté, občané, mládeži: Semkněte se v

⁷ MACEK, Josef. a kol., *Sedm pražských dnů, 21.-27. srpen 1968: dokumentace*. Str.25., Vyd. 1. Praha: Academia, 1990, 406 p. ISBN 80-200-0237-5.

⁸ POMO Media Group s.r.o., *Jan Němec, Biografie, [online] © 2001-2013 [cit. 2013-01-15]*. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3244-jan-nemec/>

nerozborné jednotě! S rozvahou, ale s neodchylným důrazem stůjte za svým prezidentem, za svou vládou, za svou komunistickou stranou!

Bude-li třeba, Rudé právo bude opět vycházet i za cenu nebezpečí života jeho redaktorů.

*Kolektiv Rudého práva*⁹

Nebylo možné nijak zasahovat, ani se bránit. Sovětské vojsko bylo nemilosrdné a odhodlané střílet každého, kdo projevil odpor.

Československé ministerstvo vnitra zpracovalo koncem roku 1968 zprávu o případech protiprávního jednání vojsk od 21.8 do 17.12 1968. V té době muselo konstatovat 94 mrtvých, 347 zraněných a 17 znásilněných. Vedle toho řady loupeží, krádeží a jiných trestných činnů.¹⁰

Československý rozhlas vysílá výzvu k obyvatelstvu, aby zbytečně nevycházelo do ulic a pokud možno setrvalo na svých pracovištích. Dále vysílá výzvu k mládeži, aby zachovala klid a nevyvolávala konflikty.¹¹

Uvedení věcí do takového stavu, jaký byl před pražským jarem, se nazývá „normalizace“.

Přicházela pozvolna. Pár měsíců po okupaci lidé ještě stále bez obav vyjadřovali své názory. „Škvorecký je sice v zámoří, ale čtenáři každý týden čtou jeho reportáže z Ameriky a Kanady. Nikdo si ještě neumí představit, že by z české scény zmizel Kundera, Kohout, Havel.“¹²

Postupem času ale začíná být ruská nadvláda ztelnější. Nejdříve se projevovala jen propagandou. „Těžiště sovětské propagandy zaměřené na Československo převzaly Zprávy, časopis tištěný v NDR a vydávaný „redakční radou při spojeneckých vojskách“.¹³ Cílem propagandy bylo hlavně poškodit Smrkovského a Dubčeka, i když se tato snaha spíše míjela účinkem. Lidé se nepřidali k názoru okupantů a oba představitelé vlády si ještě více oblíbili.

Dalším krokem normalizace však bylo omezení svobody slova. Cenzura byla jedním z prvních kroků, které patřily k nastolení starého pořádku. Vznikl Úřad pro tisk a informace. Do vydavatelství vysílal své zmocněnce, kteří se cenzurou školili pro místa šéfredaktorů.

⁹ MACEK, Josef. a kol., *Sedm pražských dnů, 21.-27. srpen 1968: dokumentace*. Str.44., Vyd. 1. Praha: Academia, 1990, 406 p. ISBN 80-200-0237-5.

¹⁰ FAJMON, Hynek. *Sovětská okupace Československa a její oběti*. STR. 13., 1. vyd. Editor Hynek Fajmon. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 131 s., 8 s. obr. příl. ISBN 80-732-5048-9.

¹¹ MACEK, Josef. a kol., *Sedm pražských dnů, 21.-27. srpen 1968: dokumentace*. Str.33., Vyd. 1. Praha: Academia, 1990, 406 p. ISBN 80-200-0237-5.

¹² VANČURA, Jiří., *Naděje a zklamání*, str.112. Praha: Mladá Fronta, 1990, 156 s., 23-024-90

¹³ Tamtéž, str.116.

Občané se začínali ozývat, vycházeli do ulic a volali protisovětská hesla. Právě tyto narůstající konflikty vyvolaly listopadové plénum ÚV KSČ, které vyhlásilo potřebu normalizace. K tomu je potřeba umlčet lid a podrobit se Moskvě a k tomuto úkolu není stávající složení vlády vhodné. Přestože lidé protestují proti sesazení Josefa Smrkovského, vkládá se do hry Gustáv Husák. Prý musí nastoupit na místo Smrkovského, aby jedna ze tří nejvyšších funkcí byla obsazena slovenským zástupcem. Proti zásadě národní rovnoprávnosti nemohl nikdo nic namítat. Dokonce i Pavel Kohout píše Husákovi otevřený dopis, v němž ho vyzývá: „*Nespojujte s tímto bezprávím své jméno!*“ Lidé se bouří, dokonce je domluvena generální stávka za Smrkovského. Ten však vystoupí v televizi a Husáka se zastane. Působí, jako by byl vystaven velkému tlaku. Nakonec z politiky sám odchází.

Národ však spokojen není. Šestnáctého ledna 1969 u Národního muzea spáchal protestní sebevraždu upálením jedenadvacetiletý student filosofické fakulty Univerzity Karlovy Jan Palach. Přes četné výzvy, aby se k této formě protestu nikdo nepřidával, se 25. února upálil i středoškolský student Jan Zajíc.

Mladí lidé se tímto činem cítili osloveni a vycházeli do ulic. V den Palachova pohřbu již byla vláda připravena. Oznámila, že hodlá využít všech prostředků k potlačení očekávaných extrémistických provokací.¹⁴

„Zasedání ÚV KSČ v dubnu 1969, od té doby slavené jako zásadní politický obrat, přijalo Dubčekovu sebekritiku i rezignaci a do čela strany povolalo Husáka.“¹⁵

Než stačí obnovit zákaz cestování, emigruje velká část občanů, kteří aktivně prosazovali demokratizaci, do zahraničí. Ti, kteří zůstali a svých přesvědčení se nezřekli, přišli o práci nebo byli jinak persekuováni. Naopak ti, jež pomáhali vojskům a normalizaci, dostali za odměnu nejvyšší funkce.

Československo se zkrátka Sovětskému svazu podrobilo, a tím veškeré uvolňování v politice i kultuře skončilo.

„Po srpnu začíná druhá etapa, naplněná pocitem života v okupované zemi a bezmoci proti uskutečňovanému záměru moci: obnovit dřívější pořádek, systém vládnutí, tj., totálního ovládnutí občanů, všech oblastí společenského života. Nejen společnost, ale též komunistickou moc, rok 1968 pozměnil. Opustila vlastní cestu a vrátila se "do řady". Poslušně a někdy i nadšeně se podřizovala velmocenským zájmům Sovětského svazu a bezohledně se vracela k minulým praktikám řízení

¹⁴ VANČURA, Jiří., *Naděje a zklamání*, str.116-124., Praha: Mladá Fronta, 1990, 156 s., 23-024-90

¹⁵ Tamtéž, str. 130.

společnosti. Politické myšlení tvůrců oficiální politiky, nositelů monopolní moci, bylo obohaceno. Přesněji zatíženo dědictvím roku 1968 – strachem z reformy a liberalismu.“¹⁶

1.2 Disidentské hnutí

Od počátku 70. let začínají v komunistických zemích vznikat tzv. disidentská hnutí kritizující poměry v zemi a usilující o jejich zmírnění - např. Charta 77, Helsinská skupina lidských práv, VONS (Výbor ochrany nespravedlivě stíhaných) a jiné.

Oldřich Tůma z Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR o termínu disident hovoří takto: „Označení *disident* bylo původně používáno západní žurnalistikou především k popisu situace v Sovětském svazu. Akcentovalo to slovo "odpadlík". Tedy lidi, kteří dříve s režimem spolupracovali, a pak se postavili proti němu. Tento termín se později začal používat v 70. a 80. letech pro protirežimní aktivity všeho druhu v zemích východní Evropy. A někdy se používal i jako jistý předstupeň politické opozice. Zkrátka ten termín není úplně jednoznačný.“¹⁷

Nejčastěji se jako o disidentech mluví jako o lidech, kteří se pohybovali okolo Charty 77. V podstatě toto označení mohl dostat kdokoliv, kdo se svým smýšlením nebo činností odlišoval od totalitního režimu. Mohlo jít o ekologická nebo náboženská hnutí nebo i skauty.¹⁸

Jak uvádí Václav Havel v eseji *Moc bezmocných*, mohl to být jakýkoliv obyčejný občan, který si zachoval svou lidskou důstojnost. (Například zelinář, který mezi své zboží nevystavil ceduli se socialistickým heslem)¹⁹

I když se disidentům říkalo také samozvanci, spousta lidí označení disident dostalo, ani nevědělo jak. Stačilo být odpůrcem režimu. Ivan Martin Jirous například říkal: „*Nejsem žádný disident, poněvadž to bych nejdřív musel být sident.*“

Disidentským hnutím se pak stávají „*aktivity těchto lidí, které přerostou rámec charakterizovaný jako pouhý „život v pravdě“ - promění se v různé paralelní struktury, hnutí, instituce, začnou samy sebe reflektovat jako politikum, vykonávají reálný tlak na oficiální struktury a začínají de facto působit do jisté míry na rovině faktické moci*“²⁰

¹⁶ BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Str.12., Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, 514 s. ISBN 978-802-0416-179.

¹⁷ ČESKÁ TELEVIZE, *Disidenti*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/historie-cs/142156-disidenti/>

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ HAVEL, Václav., *Moc bezmocných*. Str.8-9,17-18, Praha: Archa, 1978, 64 s., 79-006-90

²⁰ HAVEL, Václav., *Moc bezmocných*. Str.22, Praha: Archa, 1978, 64 s., 79-006-90

Komunistické vlády se snažily disidentská hnutí potírat - disidenti byli propouštěni ze zaměstnání, nuceni k emigraci nebo zavírání do vězení.

K disidentskému hnutí by se jistě dal připojit i samizdat. Samizdat v překladu znamená vlastní náklad. A přesně takhle, na vlastní náklady, samizdatová literatura vznikala, nemohla totiž být vydávána oficiálně. Normalizace, jak již bylo uvedeno, opět obnovila cenzuru. Objevila se tzv. zakázaná literatura, uvedená na „indexech“ nebo „černých listinách“, která se nesměla dostat k veřejnosti a musela být uzavřena ve zvláštních fondech. Kromě toho byl rozpuštěn i Svaz spisovatelů. Československo bylo nazýváno „hřbitovem kultury.“ Lidé si tak museli kulturu zajistit sami. Přepisovali různé texty nebo i celé knihy po 10 až 12 průklepech. Podstatným kritériem byla tedy vůle veřejnosti, vědomé šíření děl i mimo okruh překračující autorovy osobní přátele.²¹

„Symbolem samizdatové literatury se stala Petlice Ludvíka Vaculíka, založená v roce 1972. Především v ní pokračoval hlavní proud literatury let šedesátých, zde zveřejňovali svá nová díla autoři jako Ivan Klíma, pořadatel edice L. Vaculík, Alexandr Kliment, Eva Kantůrková, Jaroslav Seifert, Karel Šiktanc, Jiří Šotola a další.“²²

Další významnou edicí byla například Edice Expedice, zabývající se hlavně esejkou, politologií a filosofií. Ta byla spojena s Olgou a Václavem Havlovými. Vychází i další samizdatové časopisy jako Tvorba, Tvář, Vokno, Revolver Revue a další.

Mezi samizdat patří i exilová literatura. Exil chápe Aleš Zach jako vyhnanství, vynucený odchod do ciziny se vztahem ke své zemi a provázený úsilím o obnovení podmínek umožňujících návrat.²³

Exilovými periodiky bylo např. Svědectví nebo Listy.

Listy vycházely v Římě od roku 1970, založil je Jiří Pelikán. Věnovaly se téměř výhradně československým politickým událostem, zveřejnily řadu zásadních dokumentů Charty 77 a Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných. Svědectví vycházelo v Paříži jako čtvrtletník a založil jej publicista Pavel Tigrid. Časopis se věnoval i československé politice. Přispívali sem takřka všichni významní autoři domácího samizdatu.²⁴

²¹ POSSET, Johana., *česká samizdatová periodika 1968-1989*, str. 6-9, Brno: Továrna pro sítotisk ve spolupráci se spol. pro reklamu a tisk, 1991, 214 s.

²² BURIAN.V., GALIK, J., MACHALA, L., PODIVÍNSKÝ, M., SCHNEIDER, J., *Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu*, str.14, Olomouc: Hanácké noviny, nakladatelství a vydavatelství Olomouc, 1991, 168 s.

²³ ZACH, Aleš. *Knihy a český exil 1949-1990: bibliografický slovník nakladatelství, vydavatelství a edic*. Str. 5., Vyd. 1. Praha: Torst, 1995, 207 p. ISBN 80-856-3962-9.

²⁴ BURIAN.V., GALIK, J., MACHALA, L., PODIVÍNSKÝ, M., SCHNEIDER, J., *Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu*, str.17, Olomouc: Hanácké noviny, nakladatelství a vydavatelství Olomouc, 1991, 168 s.

Pavel Tigrid se také podílel na založení české redakce rozhlasu Svobodná Evropa. Do konce svého života byl jejím pracovníkem a z její redakce ostře kritizoval totalitu.

Exilová byla dokonce i nakladatelství. Nejznámějším z nich bylo kanadské nakladatelství Sixty-Eight Publishers. To založila Zdena Škvorecká (Salivarová) a její manžel Josef Škvorecký. „*Jeho činnost byla financována zprvu jen z výnosů z prodeje, až v 80. letech přispěly na některé závažnější a textově rozsáhlé tituly Společnost pro vědu a umění, Nadace Charty 77, Rada svobodného Československa a jiné.*“²⁵

Nakladatelství vydávalo českou a slovenskou literaturu, kterou nakladatelství v Československu vydávat nechtěla nebo nemohla.

1.3 Vznik undergroundu

Pod nátlakem cenzury začala vznikat také podzemní kultura, zvaná „underground“. Hlavními představiteli undergroundu byli filozof Egon Bondy a básník Ivan Martin Jirous.

Anglické slovo underground se do češtiny překládá jako podzemí. Z toho vyplývá, že undergroundová tvorba je ta, jež se musí skrývat. Liší se totiž od politických i kulturních konvencí, které jsou v určité době považovány za určující a jsou většinou přijímány.

Do „podzemí“ se vstupuje dobrovolně. Primárním motivem není vydědění z „normálního“ světa (přestože není zcela bez role), ale hlavně jeho vědomé odmítnutí. Zhnusení systémem a jeho hodnotami.²⁶ Lidé z undergroundu měli většinou svá místa, kde se scházeli, bavili se nebo tvořili. Šlo hlavně o hospody, různá místa na veřejném prostranství, o kterých věděli, že tam s jistotou najdou své známé. Velmi důležité byly také takzvané otevřené byty, kam si mohl kdokoliv přivést své kamarády. Šlo hlavně o byt Milana Knížáka, Dany a Jiřího Němcových, Vratislava „Quida“ Machulky a mimo Prahu pak například byt Miroslava Skalického, Františka „Čuňase“ Stárka nebo Jindřišky Jakubíkové. Později, když byl underground stíhán za jakýkoliv koncert, vedlo to ke shánění starých usedlostí na venkově, kde by se koncerty mohly pořádat. V těchto domcích pak představitelé undergroundu žili se svými přáteli a vytvářeli tak komuny. Pro příklad lze uvést dům Milana Knížáka v Krásné a později v Klíčově, kde

²⁵ ZACH, Aleš. *Kniha a český exil 1949-1990: bibliografický slovník nakladatelství, vydavatelství a edic.* Str.134., Vyd. 1. Praha: Torst, 1995, 207 p. ISBN 80-856-3962-9.

²⁶ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu.* Str.13-14., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

chtěl vytvořit město skupiny Aktual. Dále usedlost Zlatý kopec, o kterém napsala Marie Benetková ve své dokumentární próze, dále dům v Krašovicích, o kterém bude zmínka v další části práce a jiné.²⁷

V polemice s prof. Václavem Černým s názvem *Nebyla nikdy v troskách* Ivan Martin Jirous uvádí: „*Underground je hnutí sociologicky pevně zakotvené především mezi lidmi bez chuti a možnosti uplatnit se v oficiální oblasti kultury, stručně řečeno mezi mladými dělníky.*“²⁸

Právě tuto nechuť a odpor k většinové společnosti označoval Černý za životní negaci a nihilismus. Jirous však na jeho názor reagoval takto: „...*žítí v prostředí kultury, především hudby je jediným autentickým existenciálním prostorem k žití. Není to tedy negace jako odmítání všeho, jak se domnívá prof.Černý, naopak intuitivní jasnozřivé rozpoznání, že právě kultura je poslední svobodnou oblastí.*“²⁹

Lidé kolem undergroundu měli také svou vlastní tvorbu. „*Undergroundovou produkci přinášela od r. 1978 edice Popelnice, redigovaná Jiřím Grutonrádem. Mezi zhruba 150 tituly najdeme sborník věnovaný Charlie Soukupovi, Bondyho tvorbu i z Valdic Grutotonrádem propašované Magorovy labutí písně od Ivana Martina Jirouse. Dva svazky československého undergroundu vyšly v edici blízké časopisu Revolver Revue, která se jmenovala Mozková mrtvice. Existovala od roku 1984 pod vedením Ivana Lampera, přinesla také svazky sebraných spisů Egona Bondyho, poezii J.Zemanové a Jáchyma Topola i Placákův román Medorek.*“³⁰

Dalším undergroundovým samizdatem byl časopis Vokno, časopis pro druhou i jinou kulturu, vydávaný Ivanem Jirousem a Františkem Stárkem, alias Čuňasem. Vokno se zabývalo historií undergroundu v Americe, ale i undergroundem u nás. Uveřejňovalo zprávy z koncertů a portréty hudebníků a skupin, psalo také o literatuře, výtvarném umění, filmu, divadlu ale i politické situaci. Zveřejňovalo potréty politických vězňů, petice i zprávy o policejních represích.³¹

„*Necenzurovanou poezii nahrazovaly také koncerty a tzv. demokazety (šířené zejména Petrem Cibulkou) některých rockových skupin, které pomáhaly spoluvytvářet tzv. paralelní kulturu. Byla to pestrá paleta souborů od vyloženě zakázaných vystupujících spíše na soukromých večírcích (např. The Plastic People of The*

²⁷ STÁREK, František a Jiří KOSTŮR. *Baráky: souostroví svobody*. 1. vyd. Praha: Pulchra, 2010, 635 s. Testis, 5. sv. ISBN 978-808-7377-192.

²⁸ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str.21., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

²⁹ Tamtéž, str. 21

³⁰ BURIAN.V., GALIK, J., MACHALA, L., PODIVÍNSKÝ, M., SCHNEIDER, J., *Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu*, str.15, Olomouc: Hanácké noviny, nakladatelství a vydavatelství Olomouc, 1991, 168 s.

³¹ POSSET, Johana., *česká samizdatová periodika 1968-1989*, str. 157, Brno: Továrna pro sítotisk ve spolupráci se spol. pro reklamu a tisk, 1991, 214 s.

Universe) až po skupiny střídavě zakazované a povolované (Extempore). Některé významné rockové soubory zhudebňovaly také texty a básně básníků ze samizdatu : např. Plastic People a Půlnoc básně Bondyho, Lamplovy, Zemanové a Wernischovy, Psí vojáci Filipa Topola zhudebňovali verše Filipova bratra Jáchyma Topola, Extempore Mikuláše Chadimy texty Ivana Wernische.³²

Sám otec českého undergroundu Ivan Martin „Magor“ Jirous toto hnutí definuje takto: *„Underground je vědomé intelektuální úsilí za nímž následuje velmi podstatné a při hlubším studiu undergroundových textů snadno zdůvodnitelné tvrzení, že undergroundu jde od počátku o duchovní hnutí, uvědomělé vytváření uměleckých realizací jako prostředků ke změně – alespoň mentální – nás a světa“*³³

1.4 Charta 77

*„Ve čtvrtek 6. ledna 1977 večer bylo poprvé zveřejněno Prohlášení Charty 77. Stalo se tak na stránkách francouzského deníku Le Monde. Signatáři kritizovali „politickou a státní moc“ za nedodržování lidských a občanských práv, k jejichž dodržování se zavázala při podpisu Závěrečného aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě.“*³⁴

Václav Havel se však domnívá, že klima pro vystoupení Charty 77 nepřipravila žádná politická událost, nýbrž soudní proces se skupinou The Plastic People of the Universe.

*„Tito lidé měli všechny možnosti adaptovat se na daný stav, přijmout „život ve lži“ a žít si v klidu a v bezpečí. Rozhodli se však jinak. Přesto nebo přesněji, právě proto – měl jejich případ zvláštní odezvu, dotýkal se vlastně každého kdo ještě nerezignoval.....Svoboda rockové hudby byla pochopena jako svoboda člověka, tedy i jako svoboda vyjadřovat a bránit nejrůznější sociální a politické zájmy společnosti. V lidech se probudil skutečný pocit solidarity a uvědomili si, že nezastat se svobody druhých – byť jim byli svou tvorbou a svým životním pocitem sebevzdálenější – znamená zřít se dobrovolně i své vlastní svobody.“*³⁵

³² BURIAN,V.,GALIK, J.,MACHALA, L., PODIVÍNSKÝ, M., SCHNEIDER,J., Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu, str.26, Olomouc: Hanácké noviny, nakladatelství a vydavatelství Olomouc, 1991, 168 s.

³³ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str.22., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

³⁴ MAFRA, Vše o Chartě 77, [online] © 8.1.2007 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/vse-o-charte-77-00y-/zpravy-domov.aspx?c=A070108_153710_In_domov_vvr

³⁵ HAVEL, V., *Moc bezmocných*. Str.24, Praha: Archa, 1978, 64 s., 79-006-90

Hlavními aktéry Charty byli Václav Havel, Pavel Kohout a Pavel Landovský. Sbírali podpisy a schovávali Chartu i s podpisy ve svých domovech. Text Charty byl psán skupinou lidí na tajných setkáních v pražských bytech.

Charta představovala důležitý zlom. Ukázala lidem jinou cestu k vyjádření svého názoru a převzetí odpovědnosti za něj. Přesto však existovaly určité skupiny, kterým se podpis Charty nedoporučoval: „*Signatář Charty 77 Klement Lukeš popsal v devadesátých letech dvě skupiny lidí, které spolu s přáteli vždy odrazoval od podpisu, ačkoliv si jich vážil: „První byli ti, kteří mohli pro věc Charty vykonat cennější služby mimo ni než v ní. Druhou skupinu tvořili lidi slušní, kteří ale - aspoň podle mého úsudku - neměli psychické dispozice k zvládnutí předpokládaných následků.“ Podpis Prohlášení Charty 77 byl také vymlouván například vysokoškolákům, pro něž po tomto kroku takřka automaticky následovalo vyloučení ze studií.*“³⁶

Tlak byl vyvíjen nejen na samotné signatáře, ale hlavně na mluvčí Charty. V létě 1977 se proto hodně mluvilo o její budoucnosti. Mluvčím Charty byl filosof Jan Patočka, který mimo jiné osvětloval šedý kulturní život přednáškami v pražských bytech. Tyto semináře byly nazývány Patočkovou universitou. V březnu ale po jednom náročném výslechu zemřel na mozkovou mrtvici. V květnu se vrátil z vazby Václav Havel, ale této funkce se vzdal. Mluvčím byl zatím Jiří Hájek, ale jako na jediného mluvčího na něj byl vyvíjen represivní tlak. Nakonec se chartisté usnesli, že se ve funkci budou střídát.

V lednu 1978 bylo vydáno první číslo *Informací o Chartě 77 – Infoch*, s vydáváním v dalších letech pomáhalo velké množství lidí. Základem každého čísla byl vždy jeden dokument Charty 77, později se přidávala i sdělení VONS.³⁷ VONS byl založen v roce 1978, zakládajícími členy byli například Alfréd Kocáb, Jakub Trojan, Václav Malý, Dana Němcová a další.

V dubnu 1979 se Infoch dokonce začal vydávat se jménem a adresou vydavatele Petra Uhla. To byl vlastně cíl Charty 77, veřejné vystupování ve prospěch lidských práv. V květnu už ale bylo 10 z 21 členů VONS uvězněno. Šest lidí bylo postaveno před soud, a těchto šest lidí představovalo celou redakci Infochu. Náhradou za zavřenou redakci byla např. žena Petra Uhla nebo Zina Freundová. Nátlaky na

³⁶ MAFRA, *Vše o Chartě 77*, [online] © 8.1.2007 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/vse-o-charte-77-00y-/zpravy-domov.aspx?c=A070108_153710_In_domov_vvr

³⁷ GRUTONRÁD, J., *Informace o chartě 77*. str.10-11. Brno: Doplněk, Libri Prohibiti, 1998, 634 s., 1081-117-1998

chartisty dosahovaly ale takových rozměrů, že po nočním přepadení a brutálním zmlácení ve svém bytě, byla Freundová nucena odejít do exilu.³⁸

Na signatáře byl vyvíjen tlak například v podobě ztráty zaměstnání. Tento nápor a útlak ze strany politické moci však většina signatářů ustála a svůj podpis nestáhl skoro nikdo. Tím se z Charty 77 stalo občanské hnutí, ke kterému se do 17. listopadu 1989 připojilo okolo 1990 osob.³⁹

Pár dní po zabavení Charty 77 příslušníky StB se proti ní také rozpoutala velká mediální kampaň s názvem Anticharta. Signatáře označovala za ztroskotance a samozvance. Aniž by vůbec zveřejnila znění Charty 77, nutila umělce k podepsání Anticharty. Bylo uspořádáno shromáždění umělců v Národním divadle. Kdo nepodepsal Antichartu, tomu hrozil zákaz činnosti.

³⁸ GRUTONRÁD, J., *Informace o chartě 77*. str.11-12. Brno: Doplněk, Libri Prohibiti, 1998, 634 s., 1081-117-1998

³⁹ MAFRA, *Vše o Chartě 77*, [online] © 8.1.2007 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z:http://www.lidovky.cz/vse-o-charte-77-00y-/zpravy-domov.aspx?c=A070108_153710_In_domov_vvr

2. ŽIVOTNÍ OSUDY I. M. JIROUSE A JEHO ROLE DISIDENTA, IDEOLOGA NEFORMÁLNÍ DRUHÉ KULTURY, SIGNATÁŘE CHARTY 77 A POLITICKÉHO VĚZNĚ

„Šel do nových časů jako „Magor“, s přezdívkou, kterou ho obdařil Eugen Brikcius. Nebylo to přízvisko hodnotící, ale interpretační: ten člověk, oznamovalo, si v tom, co dělá, nevytyčil žádné vnitřní meze.“⁴⁰

2.1 Životopis

Ivan Martin Jirous se narodil 23.9.1944 v Humpolci. Narodil se v rodině berního úředníka. Maminka s tetou si poněkud nešťastně založily soukromý módní butik v lednu 1948. Hned po únoru jim byl zabaven. Tetu zavřeli a maminka musela splácet půjčku, kterou na zabavený butik dostala. (25.2.1948 se vlády ujali komunisté a zavedli znárodňování všech podniků i malých živnostníků, v rámci Marxovy teorie o vykořisťování, podle níž podnikatelé vykořisťují dělníky. To ideologie komunismu nepřipouští.) Tetu jezdili všichni do vězení navštěvovat. Když pak zemřela Ivanova babička, maminka jeho tety, měl Ivan se svou setrou Zorkou nacvičené lhát u tety na návštěvě, že je s babičkou vše v pořádku: *„Teta, když se z kriminálu vrátila, řekla, že kdyby byla bývala věděla, že máma umřela, že by si to mrskla. Takže já se naučil lhát už jako malej.“⁴¹*

Názory na politický režim se u Ivana formulovaly již od útlého dětství. V knize Kádrový dotazník dále Ivan vzpomíná, jak jezdily tetu do kriminálu navštěvat. *„Říkali tomu „akce poznej svou vlast“ - „Stalin je svině, Gottwald je svině, ale nesmíte to nikde říkat, protože by tátu a mámu zavřeli taky.“⁴²*

V Humpolci také studoval gymnázium. Již zde vynikal svou osobností.

Jeho vrstevnice Jarmila Neomytková, která ho poznala během pořádání školního vystoupení, o něm ve své knize mluví velice pochvalně: *„Čím víc jsem jej poznávala, tím jsem si uvědomovala, jak se od svých vrstevníků liší. Byl jiný. Měl obrovské znalosti, hodně četl, vynikal úžasnou pamětí, kterou denně trénoval. Toho*

⁴⁰KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence: [od Jaroslava Golla po Magora]*. Str. 373., Vyd. 1. Prague: Mladá fronta, c2011, 382 p. ISBN 80-204-2373-7

⁴¹PLACÁK, Petr a Egon BONDY. *Kádrový dotazník*. Str. 183., Vyd. 1. Praha: Babylon, 2001, 359 p. ISBN 80-902-8041-2.

⁴²Tamtéž, str.183.

pak využil ve vězení, kde si nemohl zaznamenávat své básně. Byl jiný v oblékání, chodil celý v černém. Jeho zvláštní chůze mi připomínala, jako by před něčím se svými myšlenkami utíkal. Lišil se jak reagoval na zdánlivě nedůležité věci a naopak.“⁴³

Také učitelé vnímali Ivana Jirouse jako výjimečně nadaného. Paní učitelka Hana Komrsová dokonce v knize *Humpolecký magor* uvádí, že Ivana nechtěla zklamat jako oponentka k jeho úvahám, a tak své pedagogické přípravy dělala hlavně pro něho: *„Velmi brzy upoutal mou pozornost student v jedné z předních lavic u okna svými neobyčejně nadprůměrnými znalostmi a zájmem o českou meziválečnou literaturu, zejména o moderní básnické směry, zvláště pak poetismus. Ivan Jirous byl studentem, který měl nejen nadprůměrné znalosti, ale chtěl o nich diskutovat, ověřovat si své názory, konfrontovat je s někým.“⁴⁴*

Učitel ruštiny Pavel Zedník zase vzpomíná, že Ivan měl smysl pro humor a recesi už na gymnáziu. Byl aktivní, účastnil se různých kulturních akcí a některé dokonce pořádal.

Spolužák Milan Adamec uvedl, že se snaží marně vzpomenout na nějakou akci, kterou by Ivan buď přímo nezorganizoval, nebo v ní alespoň výrazně nefiguroval. Kromě vydávání třídního časopisu, pořádal například různá představení nebo skládal písně, ke kterým mu Milan Adamec skládal hudbu. *„Nenechával mi volné ruce při vymýšlení melodií. Texty, které jsem dostával, mě však přesvědčili o tom, že je to Ivan, který musí mít volné ruce,“* uvádí Adamec a dodává: *„Tenkrát byli v Humpolci nějakí lidé od Československého rozhlasu a dvě písničky nám nahráli. Zanedlouho je i odvysílali. První z těch dvou se o pár měsíců později objevila znovu v jakémsi pořadu o vzniku blues.“⁴⁵*

Po maturitě se přestěhoval do Prahy. Protože rok před nástupem na vysokou školu byla povinnost jít na rok do výroby, pracoval jako stavební dělník. Od roku 1963 studoval výtvarné umění na Filosofické fakulě University Karlovy.

K výtvarnému umění ho dovedl bratranec, kunshistorik Jiří Padrta, kterého později nazval svým „duchovním sponzorem“. Studium Ivan úspěšně dokončil v roce 1968.

⁴³ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*. Str. 12., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5.

⁴⁴ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*, Str. 30., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5.

⁴⁵ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*, Str. 38, 39., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5.

Ivan měl ale vztah k jakémukoliv umění. Na stroji přepsal vše, co bylo tehdy dostupné, ještě před tím, než vůbec u nás bylo známo slovo samizdat. Zvláště si oblíbil například romány Franze Kafky. Psal také výtvarné recenze do časopisů, nejvíce působil v časopisu Výtvarná práce, ten ale později normalizace zakázala.

Obr. 1: Ivan Martin „Magor“ Jirous

Zdroj: VONS.CZ, *Clenove vons*, [online] © 2007 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: <http://www.vons.cz/data/pdf/clenovevons/jirous.jpg>

Byl také členem Křižovnické školy čistého humoru bez vtipu. Tu založil Karel Nepraš a Jan Steklík, jejími členy bylo mnoho osobností z undergroundu, hlavně výtvarníků. Společné projekty, jako výlety a happeningy sloužily hlavně k duševní regeneraci, ale také měly zachovat a vytvořit legendu o této společnosti mystifikátorů a ironiků.⁴⁶

V šedesátých letech se ale Jirous věnoval hlavně hudbě. Nejvíce se o ni pak začal zajímat v roce 1967, když v Praze vznikli The Primitives Group. (Kapela hrála od roku 1967 – 1969 a zabývala se takzvaným psychedelickým uměním, které bude popisováno níže. Uměleckým vedoucím byl Eugen Fiala.)⁴⁷ Na Primitives Group v sedmdesátých letech navázala kapela The Plastic People of The Universe, které Jirous dělal uměleckého a ideového managera.⁴⁸

⁴⁶ EMPRESA MEDIA, *Život je krásný, jenom to vidět*, [online] © 23.4.2012 [cit. 2013-01-30]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/zivot-je-krasny-jenom-to-videt_9229.html

⁴⁷ ÚSTAV HUDEBNÍ VĚDY FF MU, *Primitives Group*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1000415

⁴⁸ KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence: [od Jaroslava Golla po Magora]*. Str. 372., Vyd. 1. Prague: Mladá fronta, c2011, 382 p. ISBN 80-204-2373-7

O významu hudby mluví Jirous v rozhovoru s Viktorem Karlíkem a Janem Placákem: „...*To je období, kdy jako takový hlavní duchovní proud převládá třeba literatura, jindy to bylo výtvarný umění a za našich časů to je rocková hudba. A nabalili se na ni básníci, muzikanti zhudebňovali jejich texty, a tak se o literatuře něco dozvěděli...*“⁴⁹

Ivan Jirous strávil velkou část svého života ve vězení, protože byl posuzován jako člověk vystupující proti režimu. Tím ale nikdy nebyl. Irena Kabešová, manželka jednoho z členů The Plastic People, se o něm vyjadřuje takto: „*On nebyl nikdy politickéj, on měl svůj vlastní názor, kterej si prosazoval, ať byla doba taková nebo taková. On to měl v hlavě naprosto srovnaný.*“⁵⁰ Poprvé byl vězněn v roce 1973, později ještě čtyřikrát. Celkově strávil ve vězení přes osm let života.⁵¹

Jeho první žena Věra Jirousová (1944 – 2011) vystudovala stejně jako on dějiny umění, věnovala se psaní poezie a byla jednou z prvních „chartistek“. Měla syna Tobiáše, který sice není biologickým synem Ivana Jirouse, ale Ivan je v jeho rodném listě takto uveden.⁵² Vztah s Věrou skončil seznámením s manželí Jiřím a Danou Němcovými. Věra začala chodit s Jiřím Němcem a Magor zase s Danou. Jak uvádí Mejla Hlavsa, událo se tak v klidu bez zbytečných dohadů a všichni čtyři zůstali nadále přáteli: „*Němcovi tak přišli o spoustu známějch z katolickéjch kruhů, na druhou stranu ale získali mnoho přátel z prostředí undergroundu.*“⁵³

V roce 1975 se rozhodl napsat to, co s hudbou zažil v posledních letech. Koncerty, festivaly a policejní bití. Především ale v tomto spisu, nazvaném Zpráva o třetím hudebním obrození, popsal situaci. Dílo se stalo stěžejním pro český underground.

Později se zamiloval do malířky Juliány Stritzkové. Na to, jak ji požádal o ruku, vzpomíná Juliana v dokumentu Moniky Le Fay: „*Jednou se mě u výčepního pultu zeptal, jestli bych si ho vzala, kdyby se rozvedl. Byl ještě ženatý s Věrou, ale už spolu dlouho nežili....A já jsem souhlasila*“⁵⁴ Svatbu oslavili v roce 1976. S manželkou Juliánou měl dvě dcery. Velkou část jejich dětství ale bohužel strávil ve vězení, odkud s nimi mohl komunikovat pouze v dopisech.

⁴⁹ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 617., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

⁵⁰ LIBICHOVÁ, Blanka., *Vlastní šetření*, 2013

⁵¹ TISCALI MEDIA, a.s., *Ivan Martin Jirous*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/ivan-martin-jirous>

⁵² ČESKÁ TELEVIZE, *Labutí písně dozněly*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/historie-cs/142156-disidenti/>

⁵³ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str. 60,64., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

⁵⁴ LE FAY, Monika., *04826 Jirous.*, dokumentární film České televize, 2012

„Na dobu, kdy nám máma večer před spaním četla tátovy básně a pohádky, si nepamatuju.....Musel to pro mě jistě být tajemný svátek, když přišel dopis a v něm bylo i něco pro nás. Otec byl pro mě nejspíš vždy mystérium. Vůbec nechápu, co to znamená mít otce, ale úplně přesně mi to vyhovuje tak, jak to je, a nikdy bych nechtěla, aby to bylo jinak.....Mé první skutečné setkání s tátou bylo až v 17 letech, kdy jsem poprvé delší čas zůstala v Prostředním Vydří. Po návratu jsem se pustila do čtení jeho básní z knih *Magorova summa* a *Magor dětem*. Byla to velká katarze, četla jsem básně, které nám psal z vězení, a všude mi tekly slzy.“⁵⁵

Od roku 1979 se také podílel na vydávání samizdatového časopisu Vokno. S Julianou se rozešli, ale jejich vztah zůstal velmi dobrý, stejně jako s jeho první ženou. Kvůli oboustrannému odporu k úřadům se nikdy nerozvedli. Jirous měl později dvouletý vztah Danielou Degtěvovou, s ní má syna Daniela.⁵⁶

Jirous byl po celý život věřící, a na otázku čím by chtěl být, kdyby nebyl tím, čím je, často uváděl, že by rád byl knězem. Pavel Kosatík o jeho víře ve své knize mluví takto: „Osvobodilo ho částečně, když mu přestalo záležet na lidském uznání a oceňení a když se upnul k idealistickým konceptům buď pozemským *Pojetí lidských práv umožňující existenci komunity, jakou byla Charta 77, a stále víc také náboženským (katolickým)*. *Netrvalo tak dlouho a obě hlediska se u Magora protlnula: Smyslem kultury není být účasten na duchovní hitparádě zhovadilého světa. Smysl kultury je buď religiózní nebo žádný.*“⁵⁷

V roce 1988 podepsal manifest *Návrat Krále*, a připojil se tak k hnutí Česká děti. Toto hnutí požadovalo návrat českého království a také výrazně prosadilo zájem o ekologické otázky. Rudé právo tehdy část manifestu Českých dětí přetisklo s předpokladem, že bizarní text zdiskredituje opozici v očích veřejnosti. Manifest naopak vyvolal vlnu živého zájmu: „...*Král je zákon, před kterým jsou si člověk, strom, zvíře, půda, les rovni a jakékoliv jednání jednoho na úkor druhého je zločin! Král pronajímá svému lidu zemské statky nebo je dává v dědičné držení a má radost, když se jeho lid s úctou stará o dědictví země a s láskou obhospodařuje půdu, matku, z které on sám před tisíci lety vzešel....*“ Reakcí státu na veřejné protesty Českých dětí bylo násilí a zatýkání.⁵⁸

⁵⁵ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*. Str. 70,71., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5

⁵⁶ LE FAY, Monika., *04826 Jirous.*, dokumentární film České televize, 2012

⁵⁷ KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence: [od Jaroslava Golla po Magora]*. Str. 373., Vyd. 1. Prague: Mladá fronta, c2011, 382 p. ISBN 80-204-2373-7

⁵⁸ ČESKÁ TELEVIZE, *Největší legrace je, když to člověk myslí vážně*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-02-17]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/201912-nejvetsi-legrace-je-kdyz-to-clovek-mysli-vazne/>

V období Sametové revoluce byl Jirous ve vězení. Zbytek trestu mu byl vlivem okolností prominut. Ani v nových podmínkách ale nezapomněl vystupovat proti bezpráví. Po roce 1989 se stal členem českého PEN klubu. Se Stanislavem Pencem napsal protest ministru vnitra proti zásahu na CzechTek 2004.

S novou životní partnerkou, písničkářkou Dášu Vokatou, strávil následujících 20 let na svém statku v Prostředním Vydří. Na dnešní dobu se ale optimisticky nedívá, v rozhovoru pro divadelní noviny, v roce 2008 uvedl:

„V jistém slova smyslu jsme prohráli všichni. Kolem nás vyrostla cynická, zrůdná společnost, která má naprosto vyprahlou citovost a zajímá se hlavně o brutální zrůdnosti....Oni nejsou už ani cynici, oni jsou naprosto morálně inertní, a to je mnohem horší. Já nemám nic proti cynismu, protože cynismus je vnější obrana před morálním zkurvením, který člověk okolo sebe cítí. Řítíme se do apokalyptický doby, ale mně je to u prdele. Underground přežije všechno. Komunismus nás drtil, ale aspoň se nás bál. Kapitalismus nás zalil asfaltem, a tím si myslí, že se nás zbavil. V tom asfaltu jsou však praskliny, kde se můžem schovat a o něco usilovat. Podmínky pro život jsou zhruba stejné jako tenkrát. A naštěstí nad námi nevisí Damoklův meč výslechů a kriminálů.“⁵⁹

Ivan Marin Magor Jirous zemřel 9. listopadu 2011 ve věku 67 let. Je držitelem literární ceny Jaroslava Seiferta za celoživotní básnické dílo (z roku 2006) a ceny Toma Stopparda za dílo Magorovy labutí písně (rok 1985).

2.2 Druhá kultura

Okolo roku 1975 Jirous uvádí, že už ho nebaví psát, protože nemá pro koho. (Jeho tvorba již byla zakázána) Později došel k názoru, že by mohl napsat text pro lidi, které zná z hospody, protože jim beztak prý musel něco pořád vysvětlovat. A tak se rozhodl, že napíše Zprávu o třetím hudebním obrození.⁶⁰

Druhým hudebním obrozením nazval Karel Voják z okruhu skupiny The Primitives Group *„sklonek šedesátých let, dobu kdy došlo k netušené eskalaci rockových (nebo big beatových , jak se jim tehdy říkalo) skupin především v Praze, ale i kdekoli v Československu,“⁶¹* proto Jirous hovoří o obrození třetím. To zařadil do roku 1973, kdy vznikly kapely Sen noci svatojáské band – ta hraje vážnou a populární hudbu ve svém vlastním podání, a DG 307- která hraje na železné řetězy nebo trubky

⁵⁹ DIVADELNÍ NOVINY, *Ivan Magor Jirous: Nerozbijím skleničky, ale držky*, [online] © 7.1.2008 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=15233>

⁶⁰ KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence: [od Jaroslava Golla po Magora]*. Str. 372., Vyd. 1. Prague: Mladá fronta, c2011, 382 p. ISBN 80-204-2373-7

⁶¹ JIROUS, Ivan., *Zpráva o třetím hudebním obrození*, samizdat, 1975

od vysavače a odpoutává se od jakýchkoli konvencí. Dalším důvodem označení této doby za hudební obrození bylo to, že underground se přestal soustředit jen na rockovou tvorbu a lidé se, jak uvádí ve „Zprávě“ - „začínají starat spíš o to, co je spojuje v odporu proti establishmentu, než co je rozděluje v jejich náklonnosti či averzích týkajících se způsobu uměleckého projevu.“⁶²

Říká, že to bylo nejspíše tím, že lidé přestali věřit tomu, že se něco změní a umělci budou moci vystupovat. V tomto období podle něj lidem došlo, že to, v čem žijí, není na chvíli, ale nejspíš už navždycky, a tak se v tom museli zabydlet a tvořit dál.⁶³

Tímto textem tedy Jirous vymezil druhou kulturu a označil underground, to také uvedl o 10 let později, v rozhovoru s Petruškou Šustrovou: „Underground tady byl, já jsem si ho nevymyslel, já jsem ho pouze označil. Druhá kultura tady byla, já jsem si ji nevymyslel, já jsem ji pouze označil.....Teprve od doby, kdy jsou věci pojmenovány, se stávají skutečným jsoucnem....ty bandy bezprizorných vlasatců do té doby, než se jim řeklo, že jsou underground, neměli žádnou hrdost.“⁶⁴

Druhou kulturou nazval Jirous to, co nepatří do oficiální, všeobecně uznávané kultury. Jak uvádí Martin Pilař, spojení díla Egona Bondyho a Jirousovy Zprávy o třetím českém hudebním obrození se, ač to nebylo záměrem, jasně vymezilo proti všeobecně uznávané kultuře: „Lze předpokládat, že ani Egon Bondy (při psaní *Invalidních sourozenců*, 1974), ani Ivan Jirous (při psaní *Zprávy o třetím českém hudebním obrození*, 1975) neměli v úmyslu stanovovat zákony, kterými by se měl někdo závazně řídit.....Nicméně pohrdání Bondyho „Invalidních sourozenců“ „postiženci“ a „řádnými občany“ spolu s Jirousovým jasným definováním „druhé kultury“ znamenalo počátek radikálního odmítání jakéhokoliv kontaktu s establishmentem.“⁶⁵

Později se Jirous ve svém článku s názvem „Stalo se něco hrozného“ vyjadřuje dokonce tak, že lidé, kteří v první kultuře hrají dobrou hudbu, nebo dobré divadlo jako třeba Shakespeara, jsou zločinci. Protože, když se nesmí hrát jakákoliv hudba, hrát hry Václava Havla nebo jiných umělců, ti co hrají povolenou kulturu vytváří umělou kulturní mlhu. Na námitku, že potom by tady již nebyla žádná kultura, Jirous odpovídá, že právě to by byl ideální stav. Lidé by si pak totiž museli kulturu vytvářet sami, protože potřeba kultury je pro člověka bytostná.⁶⁶

⁶² JIROUS, Ivan., *Zpráva o třetím hudebním obrození*, samizdat, 1975

⁶³ Tamtéž

⁶⁴ KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence: [od Jaroslava Golla po Magora]*. Str. 372., Vyd. 1. Prague: Mladá fronta, c2011, 382 p. ISBN 80-204-2373-7

⁶⁵ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str. 71., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

⁶⁶ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Vyd. Str.394., 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

V samotné Zprávě o třetím hudebním obrození Jirous uvádí, že establishmentu má nejvíce za zlé hlavně to, že obklopuje mladé lidi informační blokadou. Říká, že Josef Janíček ani Mejla Hlavsa by nemohli založit The Plastic People of The Universe, kdyby za sebou již předtím neměli zkušenost s jinými kapelami. K tomu, aby se dnešní (1975) mládež mohla takto spontánně setkávat, srovnávat se a rozcházet, prý nemá podmínky. Dále establishmentu vytýká to, že zakazuje kulturu jen proto, že je jiná. V úvodu „Zprávy“ přirovnává cesty lesem na zakázané koncerty k chození prvních husitů na hory. Buď se rozejdou, nebo budou rozehnáni násilím: *„Nikdy by nevzniklo tak pevné, semknuté a přitom neorganizované společenství, kdyby tlak establishmentu nebyl tolik nesnesitelný“*⁶⁷

Zpráva o třetím hudebním obrození končí vymezením druhé kultury a undergroundu. Jde tedy o to, že underground a druhou kulturu tvoří aktivita umělců a intelektuálů, kteří nejsou establishmentem chápáni ani přijímáni. Ale hlavně se ani nesnaží do oficiální kultury proniknout, vzdávají se tedy jak popularity, tak materiálního zabezpečení, plynoucího z všeobecného uznání, ve prospěch svých názorů a ideálů. Tvoří tak, jak chtějí, ne tak, jak jim diktuje většina.

*„Nic z toho, co děláme, se nositelům oficiální kultury nemůže líbit, protože je to nepoužitelné k vytváření dojmu, že věci jsou v pořádku. Věci totiž nejsou v pořádku. Neexistuje v lidských dějinách období, které by bylo beze zbytku obdobím šťastným, a skuteční umělci byli vždycky ti, kteří upozorňovali na to, že věci v pořádku nejsou. Proto je jedním z výsostných znaků umění vytváření neklidu.“*⁶⁸

Zprávou o třetím hudebním obrození Ivan Martin „Magor“ Jirous označil a sjednotil český underground. Nikdy ho však nezamýšlel stvořit jako politikum nebo disidentské hnutí, o kterém mluví Václav Havel v Moci bezmocných, jak je citováno v první části této práce. Jirousův přítel a člen kapely The Plastic People Jiří Kabeš hovoří o undergroundovém hnutí takto: *„On to nebyl politický postoj, my jsme si vyrobili takzvané malé ghetto a nejvíc jsme štváli komunisty tím, že jsme na ně kašlali. Přestali jsme je vnímat.“*⁶⁹

2.3 Jirous jako „chartista“

Vznik Charty 77 úzce souvisel s uvězněním kapely The Plastic People, jak je již uvedeno výše. Lidé si začali uvědomovat, že nesvoboda těchto mladých lidí se

⁶⁷ JIROUS, Ivan., *Zpráva o třetím hudebním obrození*, samizdat, 1975

⁶⁸ JIROUS, Ivan Martin., *Zpráva o třetím hudebním obrození*, samizdat, 1975

⁶⁹ LIBICHOVÁ, Blanka., *Vlastní šetření*, 2013

týká i jich samotných. Fratntišek Stárek na otázku, zda se Jirous podílel na vzniku Charty 77, uvedl, že se na ní podílel nepřímo: „*Ta nepřímá podpora Charty byla v tom, že celý tenhle proces dal dohromady disidentské skupiny, které předtím byly roztržštěné. Vypadalo to tak, že když zavřeli faráře, tak protestovali katolíci, možná ještě evangelíci. Když zavřeli bývalého komunistického funkcionáře, jako třeba Šabatu, tak protestovali bývalí komunisté. Prostě mezi nimi nebyla žádná spolupráce. Právě případ Plastic People, tím že byl bez politického nátěru, umožnil všem těmto skupinám, aby se na nás, jako na společném jmenovateli mohli integrovat.*“⁷⁰ Text Charty i celé hnutí tedy vznikalo v době druhého věznění Ivana Martina Jirouse. Sám Jirous Chartu podepsal hned po návratu z vězení, a to v září 1977.⁷¹

V rozhovoru s Janem Pelcem Jirous uvádí, že si myslí, že v undergroundu podepsal Chartu každý. Narozdíl od lidí, kteří vážili, co mohou ztratit, v undergroundu nikdo nic ztratit nemohl.⁷² Lidé z undergroundu byli totiž persekuováni tak jako tak.

O tom, že se Ivan stýká se signatáři a iniciátory Charty 77 StB dobře věděla, dokonce byl kvůli tomu několikrát sledován.

Zajímavé je, že tajná akce nesla název „Ivan 2“. Bylo to proto, že první příkaz ke sledování z roku 1976 tajná policie spletla a sledovala mladíka, který byl Ivanovi pouze podobný. Jednalo se o fanouška undergroundu, který ale po této akci a po vysvětlení příslušníků StB, že v undergroundu se objevují jen nebezpečné živly, od této záliby údajně upustil.⁷³

Další sledovací akce proběhly dvakrát v roce 1981 a jednou v roce 1985 a jsou posány v následujícím textu: „*Je důvodné podezření, že v Praze navštíví některé osoby z řad sign. CH-77, členů VONS a příznivců underground hnutí, včetně převzetí závadových tiskovin. Objekt bude sledován po celou dobu pobytu v Praze. V případě, že bude důvodné podezření či zjištěno, že objekt má u sebe materiály závadového charakteru, bude vyrozuměn oper. prac., který zajistí jeho zajištění.*“⁷⁴

Sledování detailně popisuje každý Ivanův krok, dokonce i to, co vypil ve svých zastávkách s přáteli, až do večera, než vstoupil do kavárny Slavie. Potom byl zadržen. „*Při procházení kavárnou se zdravili s větším počtem osob. Posadili se k volnému stolku. Vzápětí k nim přisedli tři muži. Objednali si víno. Někdo ze společnosti vyndal listiny formátu A4, které celá společnost četla a živě mezi sebou diskutovala. V 18.30*

⁷⁰ LIBICHOVÁ, Blanka., *Vlastní šetření*, 2013

⁷¹ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*. Str.15., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5

⁷² JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 594., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

⁷³ ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1201/103-113.pdf>

⁷⁴ Tamtéž

*hodin byl Ivan 2 realizován se společností příslušníky VB. V tuto dobu bylo sledování skončeno.*⁷⁵

Obr.2 : Snímek Ivana Jirouse pořídili sledovači StB 7. května 1981 okolo 11. hodiny

Zdroj: ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1201/103-113.pdf>

Na Jirousevě sledování se 7. května 1981 vystřídal dvacet příslušníků IV. správy SNB. *Ve stejný rok byl Ivan Jirous sledován ještě jednou. Dne 20. října 1981 sledovala četa pohyb okolo bydliště signatářky Charty 77 a členky VONS Petrušky Šustrové. Poslední návrh na sledování Ivana Jirouse napsal 6. května 1985 kpt. René Springer, který se věnoval volné mládeži. Sledování souviselo s tím, že byl Ivan propuštěn z vězení.*⁷⁶ (viz příloha C)

Problematiku volné mládeže, založila StB, krátce potom, co zjistila, že na různé akce undergroundu se sjíždí lidé z celé republiky. Nebylo tedy možné, aby případ řešila jen VB určitého okrsku. Volnou, neboli neorganizovanou mládeží byl myšlen nejprve underground a „máničky“, později hnutí punk a další⁷⁷

⁷⁵Tamtéž

⁷⁶ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1201/103-113.pdf>

⁷⁷ ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *Bojanovice*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/seminare/bojanovice-1976.pdf>

Obr. 3 : vlevo Ivan „Váňa“ Bierhanzl, František „Čuňas“ Stárek a Ivan „Magor“ Jirous.

Zdroj: ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, paměť - dějiny, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1201/103-113.pdf>

Ivan Jirous roznášel nebo opisoval Infochy – Informace o Chartě 77 a uvádí, že tato práce mu připadala stejně důležitá jako formulace textů, a tak se nikdy necítil ostrčen. To je také důvod proč nepodepsal dopis od několika desítek lidí adresovaný Chartě, kteří tento pocit měli. *„Záleželo na tom, kdo co umí. Když se vydávaly dokumenty Charty, bylo třeba precizně formulovat, mít k dispozici přesná fakta, jasně stylizovat, čehož řada z lidí, kteří podepsali dopis, nebyla schopná,“* uvedl v rozhovoru s Janem Pelcem.

Uvádí také jak dělení Charty 77 na elitáře a underground využívali také příslušníci StB při výsleších. Ivan vzpomíná, jak mu našeptávali, že vědí, že on to myslí dobře, ale že ti Havlové a podobní ho jenom využívají, a dělají si na jeho úkor politiku. Druhé straně zase říkali: *„Podívejte, s jakou lůzou jste se spojili. Vždyť vy jste inteligentní lidi.“*⁷⁸

⁷⁸ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 594,595., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

2.4. Jirous jako vězeň

Ivan Martin Jirous byl vězněn celkem pětkrát. Dohromady strávil ve vězení osm a půl roku svého života. V rozhovoru s Petrem Placákem, ale uvádí, že ničeho nelituje. „...*Já mám tu smůlu, nebo spíš štěstí, že mám odsezeno osm a půl let, ale nikdy jsem to nebral úkorně, protože jsem přesvědčen, že to bylo k něčemu dobrý....*“⁷⁹

Při jednom pohovoru při výslechu podotkl nadporučík, že člověk s vysokou školou má zkažený život tím, že se nechá zavřít. Jirous odpověděl: „*Jak můžete něco takového říct? Vidíte ze spisu, že jsem nevykradl žádnou samoobsluhu, ani jsem nikoho nepřepadl. Sedím tady za své přesvědčení. Jestli je to přesvědčení správné nebo nikoli, to ukáže snad příští doba. Je možné, že na té správné straně stojíte vy a já se mýlím. Každopádně nechápu, jak můžete říct člověku, který sedí za svoje přesvědčení, že je to zmařený život?*“⁸⁰ Věznění ale přineslo těžké chvíle jak jemu, tak jeho blízkým. Jeho žena Juliana vzpomíná, že o něj už se ani tolik nebála, prý byl již na vězení zvyklý, ale bála se, že by jim mohli odebrat děti: „*To byla taková doba, kdy oni vzali někomu děti a dali je do dětského domova..*“ uvádí. Člen Plastic People a kamarád Ivana Jirouse zase udává, jak bylo smutné, když Jirouse pouštěli z vězení a jeho dcery ho nepoznaly. „*Juliana ukazovala dětem ty lidi a říkala jim, ten v tom kloubouku, to je váš táta...to bylo smutné...*“

Jirous ale také uvedl, že když byl zavřený, lidé posílali jeho ženě a dětem různé dárky. Za tuto solidaritu děkuje lidem v dokumentu 04826 Jirous. Kriminál měl na Jirouse samozřejmě velký vliv, dopisy se mohli psát jednou za 14 dnů, přihlížel různému násilí a ponižování a jeho dcery vzpomínají, že po návratu měl dokonce postvězeňskou psychózu. Všechno ho rozčílilo, křičel a mlátil dveřmi. Ještě nesnesitelnější byl pro něj prý ochranný dohled, kdy se každý den musel hlásit v Telči, nikoho nezajímalo, jestli tam jede nějaký spoj nebo ne. Jirous to ale vzal s humorem, v dokumentu vypráví, jak si kvůli tomu, za peníze z ceny Toma Stopparda, pořídil koně.⁸¹

Petruška Šustrová se Ivana Jirouse v rozhovoru nazvaném „Na poklepávání ramenou by zahynula každá kultura“ zeptala, za co byl vlastně zavřený. Ivan uvedl, že opravdu za výtržnictví, ovšem uvedl slovo výtržnictví na pravou míru.

⁷⁹ PLACÁK, Petr a Egon BONDY. *Kádrový dotazník*. Str. 188., Vyd. 1. Praha: Babylon, 2001, 359 p. ISBN 80-902-8041-2.

⁸⁰ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 578., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

⁸¹ LE FAY, Monika., *04826 Jirous.*, dokumentární film České televize, 2012

Výtržnictví se anglicky řekne „disturbance of peace“, narušení klidu. Ivan se v tomto rozhovoru nechal slyšet, že s tím souhlasí a odvolal se na Heinricha Bölla, který říká, že podstatou každého skutečného uměleckého díla je výtržnictví.⁸²

2.4.1. První věznění

Poprvé byl Ivan odsouzen na deset měsíců. Zavřený byl od srpna 1973 do června 1974 ve věznici v Novém Sedle.

Obžalován byl společně s Eugenem Brikciusem, Jiřím Daníčkem a Jaroslavem Kořánem podle paragrafu 202 – výtržnictví a paragrafu 198 – hanobení národa, rasy a přesvědčení.

V rozhovoru s Janem Pelcem objasňuje, jak k tomu došlo. Uvádí, že s výše zmíněnými přišel do hospody, kde je jeden z hostů okřikl s tím, že jsou špinaví vlasatci. Na to mu odvětili, že on je holohlavý bolševik. Naneštěstí to ale byl nějaký pan Holub, kapitán StB ve výslužbě, který se v hospodě vydával za architekta. Hlavně ale zpívali píseň Stáli sokolící, ovšem s úpravou, kde se zpívá: „.....zahnat rusy, vrahy...“, nebo si Ivan vzpomíná, jak rozkousal Rudé právo s tím, že zítra takto sežere bolševiky. To si ale vybavil až poté, co přečetl spisy. Sám uvádí, že si z toho večera ani jeden moc nepamují.⁸³

V jednom ze svých dopisů své tehdejší partnerce Daně Němcové tento pobyt označil za „nevyžádaný zimní spánek“. Na druhou stranu ale bere vše optimisticky a s nadhledem. Píše, že je vlastně rád, protože na svobodě by se nedostal k tolika ušlechtilým věcem, jako když je zavřený, a má tedy více času. V dopisech píše, že má dobrý pocit z toho, že ráno cvičí, přes den se věnuje studiu angličtiny nebo čtení klasické literatury. Zároveň optimisticky dodává, že je rád, že zde abstinuje.⁸⁴

V té době byl ještě ženat s Věrou Jirousovou, a tak dopisy byli úředně psány jí. Dana Němcová ho dokonce chodila navštěvovat na občanský průkaz o 15 let mladší Věry Jirousové.⁸⁵ (Dana Němcová je jednou z prvních signatářek Charty 77 a

⁸² JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 502., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

⁸³ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 563., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

⁸⁴ JIROUS, Ivan Martin., *Magorovy dopisy*. Str. 35., Vyd. 1. Praha: Torst, 2005, 527 s. ISBN 80-721-5265-3.

⁸⁵ Tamtéž, str. 453.

spoluzakladatelkou hnutí VONS. Za tyto aktivity nesměla vykonávat své povolání psycholožky a v roce 1979 byla dokonce odsouzena za podvracení republiky.)

Jirousův přítel Kořán byl v tomto případě odsouzen na rok a půl, později mu byl trest na polovinu zkrácen. Jirous dostal dvanáct měsíců a Daníček s Brikciusem po deseti měsících. Odsouzení Daníčka prý ale bylo nejpodezřelejší, protože i svědkové od kpt. Holuba se shodovali v tom, že byl nejtišší, spal na stole, chvíli se procházel před hospodou a vlastně se ničeho neúčastnil: „*Je sice pravda, že nejsou přímá svědectví proti obviněnému Daníčkoví, dokonce se svědkové shodují, že nějakou dobu se patrně procházel před hostincem, ale již to, že se stýká s takovou společností, je dostatečným důvodem k tomu, aby mu byl tento nepodmínečný trest udělen.*“⁸⁶

Jirous k tomu dodává, prý pro ilustraci naprostého pohrdání trestním právem, které soud předvedl, že kdyby u nás platilo precedentní právo jako v Americe, mohl by být uvězněn vlastně každý, kdo se s ním stýkal.⁸⁷

Když Jirouse zavřeli, rozhodla se rodina, že jeho matce se o tom neřekne. V té době ale onemocněla rakovinou a myslela si, že Ivan za ní nejezdí, protože ho to nezajímá. Dana Němcová tedy přijela do vězení a přemluvila nadsrážmistra Chmaru aby Jirousovi přerušil trest a dovolil mu jet se podívat za matkou. Sám Jirous o Chmarovi uvádí, že to byl fantastický člověk. Když se prý dozvěděl, co je Jirous zač, držel nad ním neviditelnou ochrannou ruku. Chmara opravdu Jirousovi připsal pracovní výkony a jako kázeňskou odměnu mu udělil šest dní přerušování trestu. Jirous navštívil matku, které se tím velmi zlepšil psychický stav, což je u rakoviny velmi důležité. Nakonec ještě pár let žila. Jirous dobře věděl, že by Chmara mohl mít velké problémy, kdyby se nevrátil, a tak uvádí, že s kamarády jeli pro jistotu dvěma vozy, kdyby se něco porouchalo. Zpět do výkonu trestu nastoupil o půl hodiny dříve. Chmara se mu později svěčil, že přerušování nikomu nedává, protože to vydrží jen silné povahy.⁸⁸

Z Jirousových dopisů je znát, že toho, že je za své smýšlení a názory vězněn, nelituje.

V jednom z dopisů píše, že se díval na Zlatého slavíka, kde viděl v doprovodné skupině Heleny Vondráčkové hrát baskytaristu Eliáše, který kdysi hrával s Framus Five. Píše, že si myslí, že je to člověk komerčního zaměření, který udělá cokoli k udržení svého standartu: „*A když jsem ho tak viděl, jak s krátce ostříhanými vlásky stojí na tom pódiu v Lucerně a hraje tu nejstupidnější muziku, jakou si lze představit, říkal jsem si – ty šašku, neměnil bych s tebou, jak tady sedím, za nic na světě.*“⁸⁹

⁸⁶ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 568, Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2

⁸⁷ Tamtéž, str. 568

⁸⁸ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 575., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

⁸⁹ JIROUS, Ivan Martin. *Magorovy dopisy*. Str. 36., Vyd. 1. Praha: Torst, 2005, 527 s. ISBN 80-721-5265-3.

V rozhovoru s Janem Pelcem „Za čtyři roky se dá zapomenout na všechno“ se ke svému prvnímu pobytu ve vězení navíc vyjádřil takto: „*Moje zkušenost z Nového Sedla měla po návratu velký vliv na můj život. Bral jsem to jako předobraz toho, co čeká nás všechny, když se nebudeme bránit.*“⁹⁰

2.4.2. Druhé věznění

Druhé věznění proběhlo od března 1976 do září 1977, tedy osmnáct měsíců. Trest si Jirous odseděl v II. nápravně výchovné skupině ve věznici Mírov, opět za výtržnictví. Skutečným důvodem ale byly jeho aktivity, kterými se zabývá třetí a čtvrtá část této práce. Převážně šlo o managerování skupiny The Plastic People of the Universe.⁹¹

Důvodem byla také soukromá oslava svatby I.M.Jirouse s Julianou Stritzkovou, kde vystoupila spousta undergroundových kapel a písničkářů, a ta byla použita jako záminka k jeho zatčení. O měsíc později bylo postupně vzato do vazby v souvislosti s tímto koncertem devatenáct lidí. Všichni byli obviněni podle § 202 tr. zákona za výtržnictví. Mezi zatčenými byla většina osob z okruhu undergroundových skupin The Plastic People of the Universe a DG 307. U mnohých z nich byly provedeny domovní prohlídky a byla zabavena spousta materiálů, textů, magnetofonových pásek i soukromé korespondence. Přátelé obviněných ale rozpoutali kampaň, ve které oslovili například Amnesty International s tím, že případ jejich kamarádů je politicky motivovaný. Již na počátku dubna o případu informovala západní média.

Věra Jirousová domluvila tiskovou konferenci s agenturou Reuters. Jejím cílem byla obrana uvězněných. O tom se dozvěděla StB, ale místo Věry Jirousové sledovala novou ženu Ivana Jirouse, Julianu Jirousovou. Ta seděla u výslechu a neměla ponětí, o co se jedná.⁹²

„*Vůbec je nenapadlo, že by se svého bývalého muže a jeho kumpánů zastávala rozvedená manželka. Ve světě msty a nenávisti, kde žijí, je to ani napadnout nemůže.*“ uvedl Jirous v knize Pravdivý příběh Plastic People. Než se vše vystvětilo, tisková

⁹⁰ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 577., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

⁹¹ JIROUS, Ivan Martin. *Magorovy dopisy*. Str. 461., Vyd. 1. Praha: Torst, 2005, 527 s. ISBN 80-721-5265-3.

⁹² JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 160., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

konference v klidu proběhla: „*Ve vašich kruzích je možný všechno,*“ ulevil si prý znechuceně vyšetřovatel Václav Koudelka⁹³

Proti uvěznění lidí z undergroundu vystoupila také řada významných domácích i zahraničních osobností. V dubnu 1976 adresovali prezidentovi ČSSR Gustávu Husákovi dopis filozof Jan Patočka a spisovatelé, překladatelé a kritici Josef Hiršal, Jiří Kolář, Jindřich Chaloupecký a Zdeněk Urbánek. Dne 12. června 1976 podepsali společné prohlášení literární kritik a historik Vaclav Černý a spisovatelé Václav Havel, Ivan Klíma, Pavel Kohout a Ludvík Vaculík, kteří spojili případ undergroundových hudebníků s ohrožením svobody jakéhokoliv uměleckého projevu:

*„Budou-li dnes bez povšimnutí odsouzeni mladí lidé s dlouhými vlasy za svou nekonvenční hudbu jako kriminální delikventi, pak o to snadněji mohou být zítra tím způsobem odsouzeni kteříkoliv jiní umělci za své romány, básně, eseje a obrazy – a už k tomu nebude dokonce ani zapotřebí, aby měli dlouhé vlasy jako fotogenické dekórum kriminálního obvinění.“*⁹⁴ (viz.příloha D)

Na to režim ihned reagoval a v domácích médiích byli účastníci procesu označeni za příživníky a narkomany. O příslušnících undergroundu byl natočen jeden díl televizního seriálu 30 případů majora Zemana s názvem Mimikry. Tam byli vykresleni dokonce jako únosci letadel.

V dokumentu 04826 Jirous vzpomíná Vratislav Brabenec, jak za ním chodili lidé v hospodě a vyptávali se na to, který z nich zabil pilota.⁹⁵ Lidé, kteří je osobně neznali, manipulaci médií zkrátka uvěřili. Například v Rudém právu vyšel 9. dubna 1976 tento článek: *„Tito lidé, kteří několikrát změnili své zaměstnání a vyhýbali se poctivé práci, se v řadě míst dopouštěli výtržností a dalších trestných činů. Jako členové malých beatových skupin, které před několika lety naprosto propadly při kvalifikační zkoušce, organizovali podvodně veřejná vystoupení, která se zvrhla v orgie a výtržnosti, narušující klid a pořádek ve městech a obcích.....řada „umělců“ již má za sebou soudní tresty, většina prošla psychiatrickým léčením v důsledku nadměrného užívání drog, jiní byli za různé přestupky i několikrát peněžitě pokutováni. Byla zde několikrát snaha na ně preventivně působit. Přesto si nedali říct.....“*⁹⁶ (viz.příloha E)

⁹³ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 160.,V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

⁹⁴ "HNĚDÁ KNIHA" O PROCESECH S ČESKÝM UNDERGROUNDEM [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://silesia.wz.cz/hk.htm>

⁹⁵ LE FAY, Monika., *04826 Jirous.*, dokumentární film České televize, 2012

⁹⁶ ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU AV ČR, Rudé Právo, [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1976/4/8/2.png>

Podobný článek, navíc podepsaný celou redakcí, vyšel v Mladém světě č.49/1976. Později se přišlo na to, že měl jediného autora, Jana Krůtu.⁹⁷

Uvádí v něm například rozhovory s lidmi, kteří si u Jirouse objednali vystoupení kapely: „*K uzavření smlouvy opravňuje Ivana Jirouse členství v teoretické sekci Svazu výtvarných umělců (číslo průkazu 9013)...Na to, že soubor nemá kvalifikační přehrávky a tudíž právo k veřejnému vystupování, se přišlo až později. Na to, že průkazka Svazu výtvarných umělců, kterou se Jirous vykazoval jako osoba kompetentní, je už dlouhou dobu neplatná, nepřišli dotyční vůbec.*“ Student, který koncert skupiny sjednal, se podle článku, vyjádřil takto: *"Mohu říci, že když skupina na plese vystoupila, byli jsme otřeseni. Byli zarostlí a špinaví a ještě větší otřes byl, když začali hrát. Ještě dlouho jsem pak od svých spolužáků slyšel různé narážky na skupinu, a to vždy v tom nejhorším slova smyslu."* Článek nezapomíná ani na kampaň okolo celého případu: *"Zpráva, jakých čtete v Černých kronikách dost. A přece jiná. Ne kolem každé podobné události se snaží přátelé i přítelíčkové obžalovaných vytvořit aureolu hrdinství, obětních beránek a atmosféru případu století."*⁹⁸

Sám Jirous v rozhovoru s Janem Pelcem uvádí, že při druhém věznění jim tyto články spíše pomohli. Ostatní muklové si je oblíbili, protože jim prý bylo blízké vše protirežimní. Bachaři jim prý spíše fandili, hlavně proto, že viděli rozdíl mezi tím, co bylo v médiích a tím, jací byli ve skutečnosti.⁹⁹

Díky publicitě doma i v zahraničí však obžalovaných ubývalo, až se jejich počet snížil z devatenácti osob na 3 ve vedlejším procesu. Ti byli odsouzeni za to, že organizovali přednášku Ivana Jirouse a následný koncert písničkářů. V hlavním procesu pak byl odsouzen Ivan Jirous (18 měsíců), saxofonista Plastic People Vratislav Brabenec (8 m.), básník a vedoucí skupiny DG 307 Pavel Zajiček (12 měsíců) a evangelický duchovní a písničkář Svatopluk Karásek. (8 měsíců)

Zejména se jednalo o „objektivní hrubou neslušnost“, jak nazval uměleckou tvorbu obžalovaných okresní prokurátor JUDr. Kovařík.¹⁰⁰

⁹⁷ JIROUS, Ivan Martin. *Magorovy dopisy*. Str. 463., Vyd. 1. Praha: Torst, 2005, 527 s. ISBN 80-721-5265-3.

⁹⁸ "HNĚDÁ KNIHA" O PROCESECH S ČESKÝM UNDERGROUNDEM [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://silesia.wz.cz/hk.htm>

⁹⁹ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 577,581., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

¹⁰⁰ "HNĚDÁ KNIHA" O PROCESECH S ČESKÝM UNDERGROUNDEM [online] [cit. 2013-03-10].

Dostupné z: <http://silesia.wz.cz/hk.htm>

2.4.3 Třetí věznění

Potřetí si Ivan Jirous pobyl na svobodě pouze 37 dní. Svůj třetí trest si odpykával od října 1977 do dubna 1979 v II. nápravně výchovné skupině. Trestným činem bylo opět výtržnictví.¹⁰¹ Trest byl vyměřen nejdříve na 8 měsíců, po odvolání prokurátora Milana Trkala byl prodloužen na 18 měsíců. Ty prožil nejdříve ve věznici ve Stráži pod Ralskem a později byl převezen do věznice v Ostrově nad Ohří. Později se ukázalo, že to bylo kvůli protestům, které se za jeho propuštění pořádaly v zahraničí.¹⁰²

Podle obžaloby se Ivan dopustil trestného činu „*jak po objektivní, tak i po subjektivní stránce, neboť obvinění pohoršlivým a provokačním způsobem narušil kulturní program.....a dopustil se tak projevu hrubé neslušnosti.*“¹⁰³

Tohoto činu se Ivan dopustil při zahájení výstavy Jiřího Laciny, konané v Klubu SSM v ulici Michelská. Jirous tam pronesl improvizovanou řeč.

„*Potřetí jsem seděl za to, že jsem se na výstavě odvázel a něco jsem tam žvanil. Nebylo to nic chytrého, a zase to nebylo žádný umění.*“¹⁰⁴

Třetí věznění mu však bylo předpovězeno již při propuštění z Mírova. Jirous tehdy odmítl podepsat papír mlčenlivosti s tím, že o tom, co ve vězení viděl a zažil, nehodlá mlčet. „*To se sem dostanete znovu!*“ varoval ho propouštějící policista.

„*To nechte na mně.*“ rozloučil se Jirous. Nepodepsal.¹⁰⁵

2.4.4 Čtvrté věznění

Čtvrtý pobyt ve vězení trval od listopadu 1981 do května 1985, tedy 3 a půl roku. Tentokrát Jirous strávil trest ve věznici ve Valdicích ve III. nápravněvýchovné skupině.

Spolu s Františkem Stárkem, Michalem Hýbkem a Milanem Fričem byl zatčen na základě znaleckého posudku V. Ržounka za výtržnictví a držení omamných látek. Skutečným důvodem bylo jeho podílení se na nezávislém kulturním životě a publikování vlastních textů v samizdatovém časopise Vokno. V rozsudku se objevily tyto body: „*Obžalovaný Ivan Jirous v časopise VOKNO publikoval své články pod přezdívkou Magor. Jeho příspěvky se nacházejí ve všech číslech tohoto časopisu. Ze zajištěného zeleného kroužkového zápisníku vyplývá, že k přípravě dalšího čísla*

¹⁰¹ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*. Str.15., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5.

¹⁰² SLAVÍK, P.,. dokumentární film z cyklu 13. komnata, 13. komanta Ivana Martina Jirouse, Česká televize, 2007.

¹⁰³ JIROUS, Ivan Martin. *Magorovy dopisy*. Str. 496., Vyd. 1. Praha: Torst, 2005, 527 s. ISBN 80-721-5265-3.

¹⁰⁴ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 503., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

¹⁰⁵ Tamtéž, str. 585.

časopisu jsou poznámky o tom, že obžal. Jirous zpracuje článek o rozhovoru a vedoucím hudební skupiny *Psí vojáci*.....O úzké spolupráci mezi obžal. Stárkem a Jirousem na přípravě vydávání časopisu *VOKNO* svědčí další záznamy v zeleném kroužkovém zápisníku s názvem *Lenon*, milostný dopis, což měl zpracovat obžalovaný Jirous a dále je uvedena poznámka přípravy dalšího čísla časopisu s tím, že Jirous má zpracovat článek pod názvem *Horský hotel*. V tomtéž zeleném zápisníku je koncept článku *Horský hoteliér Havel*, který je podepsán přezdívkou *Magor* a obžalovaný Jirous autorství k tomuto článku přiznává. Při domovní prohlídce 10.11.1981 ve *Staré Říši* u obžal. Jirouse byly zajištěny dva papírové sáčky a podle toxikologické expertízy se jednalo o *canabis provenience* a toto množství může být zneužito k omamným účelům. Ve smyslu vyhl. č. 57/67 Sb. se jedná o zakázanou omamnou drogu. Obžal. Jirous přechovávání drogy popírá,...¹⁰⁶

Jeho manželka Juliána uvádí v dokumentu Moniky Le Feay, jak to tenkrát skutečně bylo. „*Přijeli brzy ráno, ještě za tmy. Tři auta se psy a s detektory. Vlétli na něj, on chudák ještě spal, samozřejmě. Když nic nenašli, tak tam nechali ten pytlík marihuany...*“¹⁰⁷ V té době již měl se svou manželkou dvě malé dcery – Františku a Martu, těm posílal z vězení básně a pohádky, z nichž vznikla kniha *Magor* dětem. Při tomto pobytu také vznikla sbírka *Magorovy labutí písně*. Tu z vězení propašoval ještě před propuštěním J. Grutonrád, který byl tou dobou vězněn za nezávislou editorskou činnost.¹⁰⁸

V posudku prof. PhDr. Vítězslava Ržounka, DrSc. z katedry české a slovenské literatury na FF UK stálo, že to, co je ve *Vokně* vydáváno, mohou považovat za tvorbu jen ti, kteří tyto sešity vydávají. Autoři, podle prof. Ržounka, maskují svou ubohost politickými invektivami. Navíc prý jejich texty navádí k masovému teroru proti těm, které považují za nepřátele (např. *Skalákova báseň Cihla*). V básni *Neneděle* se prý dokonce objevují známky nenávistného vztahu k dětem. *Vokno* tedy prof. Ržounek zhodnotil jako časopis, který šíří nenávist, v němž nejsou žádné literární ani umělecké hodnoty a jehož obsah je v rozporu se socialistickou politikou státu. Pořadatelé si podle něj navíc uvědomují, že jejich protispolečenské postoje by byly v rozporu se zákony jakékoliv jiné země.¹⁰⁹

¹⁰⁶ STÁREK F., *Rozsudek*, [online] © 2000-2005 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.cunas.cz/doc/rozsudek2.html>

¹⁰⁷ LE FAY, Monika., *04826 Jirous.*, dokument České televize, 2012

¹⁰⁸ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*. Str. 16., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5.

¹⁰⁹ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 732., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

Ačkoli věznice ve Valdicích byla vůbec nejtvrděší a Jirous seděl pohromadě s vrahy, uvádí, že s nimi neměl problémy, dokonce nad ním prý drželi ochrannou ruku: „*Já jsem seděl s těmi nejhoršími zločinci, ale já jsem se jich neštítel, ani podvědomě. A to lidi poznaj...*“¹¹⁰

2.4.5 Páté věznění

Posledním trestem bylo věznění v II. nápravně výchovné skupině ve věznici ve Stráži pod Ralskem. Odsouzen byl na 16 měsíců, trest ale nakonec trval od října 1988 do 25. listopadu 1989. Zbytek trestu mu prominul prezident Gustáv Husák kvůli událostem Sametové revoluce.

Souzen byl tentokrát s J. Tichým za útok na státní orgán a orgán společenské organizace. Spoluručil totiž za pravost podpisů pod peticí, věnující se zločinům padesátých let a smrti Pavla Wonky.¹¹¹

Pavel Wonka byl český laický právník (nebylo mu dovoleno studovat), který zastupoval lidi v různých soudních sporech, byl nazýván také právníkem chudých. Jeho aktivity se však nelíbily režimu. Snažil se tedy Pavla Wonku perzekuovat. To ho však přimělo ještě více poukazovat na úpadek právního systému a spravedlnosti, za což byl několikrát vězněn. Ve vězení byl brutálně týrán. Jeho zranění měla trvalé následky, např. v podobě ochrnutí. Při poslední vazbě držel hladovku, několikrát předtím byl ale hladem týrán. V důsledku oslabení organismu nemohl pak hlasitě mluvit, což dozorcí vyžadovali. Na tuto skutečnost se poté vymlouvali, když mu odmítali zavolat lékaře. V takovém stavu navíc neměl vůbec zůstat na obyčejné cele, ale měl být převezen do nemocnice. To se však nestalo. Naopak, byl podle svědectví jiných vězňů, i v tomto stavu bit nebo pálen cigaretami. Těmto praktikám 26. dubna 1988 nakonec podlehl.¹¹²

V reakci na tuto událost posílá I. M. Jirous a J. Tichý petici podepsanou 271 lidmi na ministerstvo spravedlnosti ČSR, federálnímu shromáždění ČSSR, ministerstvu vnitra ČSSR a vládě Československé socialistické republiky. Upozorňuje v ní, že pokud držitelé moci nejsou schopni zajistit základní lidské právo, právo na život, požadují okamžité propuštění všech politických vězňů a vězňů svědomí. Dále v tomto

¹¹⁰ LE FAY, Monika., *04826 Jirous.*, dokument České televize, 2012

¹¹¹ JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*. Str.16., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5.

¹¹² WONKA.CZ, *Stučný životopis nástin*[online] [cit. 2013-03-15]. Dostupné z:<http://www.wonka.wz.cz/zivotopis.htm>

dokumentu požadují umožnění nehlášených a nedomluvených kontrol lékařů, Amnesty International, FIDH a podobných nezávislých občanských iniciativ z kterýchkoliv zemí, aby bylo možné posoudit objektivně to, co se ve věznicích děje.

„..... ,ted' jste u moci již 40 let, 20 let od invaze vojsk Varšavské smlouvy, od počátku sedmdesátých let, kdy jste začali tvrdit, že se situace v naší zemi znormalizovala, jste zabili ve Valdicích, Ostrově nad Ohří a jiných věznicích lidi, jejichž jména jsme neznali a většinou neznáme a kterých jsme se tenkrát nemohli nebo báli zastat. A pak jste zabili Pavla Wonku.....“¹¹³ viz. příloha F
Místo splnění požadavků, ale byli uvězněni iniciátoři petice.

¹¹³ VLČEK, TOMÁŠ, *petice wonka*, [online] © 1999 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z:http://www.totalita.cz/txt/txt_o_wonkap_petice.php

3. IVAN MARTIN JIROUS – VŮDČÍ OSOBNOST UNDERGROUNDOVÉ HUDEBNÍ SKUPINY PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE

The Plastic People Of the Universe vznikli v září roku 1968. Zakládající člen byl Milan Hlavsa (baskytara, zpěv), a kapelu původně tvořil s Michalem Jernekem (sólový zpěv, klarinet, soprán saxofon), Jiřím Števíchem (kytara, zpěv) a Josefem Brabcem (bicí). Jejich tvorba byla ovlivněna v začátcích zejména americkými Velvet Underground, Captainem Beefheartem či Frankem Zappou.¹¹⁴ Podle jedné z jeho písní (The Plastic people) také vznikl název. Kapela si k němu ještě přidala upřesnění místa „of the Universe“, jde tedy o plastické lidi z vesmíru.¹¹⁵ Koncovka Of The Universe přibyla podle Milana Hlavsy také proto, že tenkrát byly obvyklejší dlouhé názvy a navíc v té době bylo nad Prahou spatřena UFO.¹¹⁶ Dále je inspirovala vystoupení pražské kapely The Primitives Group. Ta hrála rovněž převzaté písně od amerických kapel, byla ovlivněna hnutím hippies a s ním související psychedelickou scénou. To znamená, že vystoupení nezaměřovala pouze sluch, ale útočila na více smyslů. Členové kapely se na vystoupení například převlékali do kostýmů a stylizovali koncert do určité události, nebo vize. (např. vystoupení v lese, vesmíru apod.) Hodně se používal oheň nebo kouř, někdy se pracovalo i s živými zvířaty. To vše neprobíhalo jen na scéně, ale přímo se dotýkalo i diváků. (např. zasněžení diváků polyesterem na druhém Československém Beat Festivalu v prosinci 1968 v Lucerně nebo vypouštění voňavek do sálu¹¹⁷) Jejich uměleckým vedoucím byl Eugen Fiala. V době vzniku Plastic People byla už tato kapela ale v stagnaci, jak uvedl Jirous v knize Pravdivý příběh Plastic People. Poznalo se to prý hlavně tak, že o skupinu začali projevovat zájem oficiální beatoví kritici. „*Pak jsme uslyšeli Plastiky, a to byl šok. Vůbec nezáleželo na tom, kolik hudebních hudebních kiksů v tom vystoupení bylo, ale po dlouhé době jsme zase slyšeli autentickou, pravdivou hudbu, hranou s takovým výrazem a vnitřním napětím, které z rockové hudby učinili duchovní nástroj, který se už nezastavil.*“¹¹⁸ Plastic People

¹¹⁴ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1968-1970.html

¹¹⁵ LIBICHOVÁ, Blanka, *Vlastní šetření.*, 2013

¹¹⁶ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str. 24., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹¹⁷ ÚSTAV HUDEBNÍ VĚDY FF MU, *Primitives Group*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictinary&action=record_detail&id=1000415

¹¹⁸ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 84., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

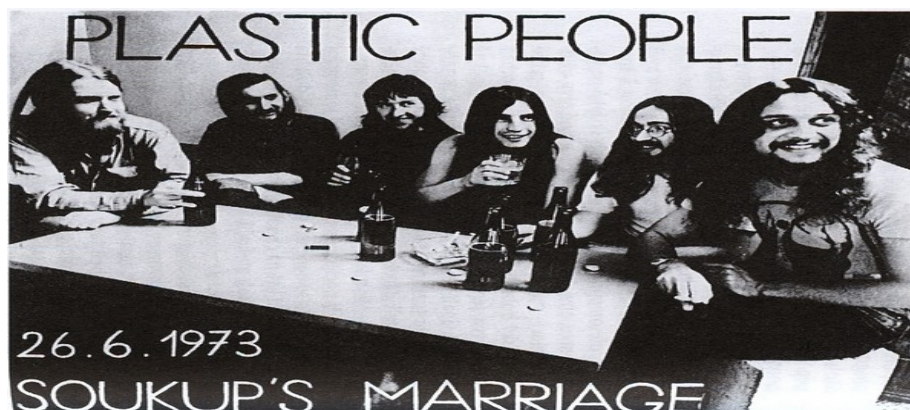
poprvé vystoupili 2. února 1969 v hospodě Na Ořešince v Praze-Střešovicích, kde potom hráli skoro každý týden. Už v březnu byl Josef Brabec nahrazen zkušenějším bubeníkem Pavlem Zemanem, přezdívaným Eman, který již předtím hrál v kapele The Undertakers. Plastic People hráli od počátku i vlastní skladby; (to byl nejspíše důvod, proč se stali oblíbenějšími než The Primitives Group) nejstarší byly Muž bez uší a Poschodí omamných jedů. Hudbu skládal Hlavsa, který zůstal výhradním autorem hudby i v budoucnu, texty prvních písní psal Jernek.¹¹⁹ Později v „mytologickém období“ Plastiků, kdy se začínali zajímat o kabalou a zpívali o planetách, psala texty i Věra Jirousová.¹²⁰ V dubnu se Plastici zúčastnili přehlídky amatérských rockových kapel Beat Salon v Music F Clubu na pražském Smíchově. Tam postoupili do finále a v květnu získali zvláštní cenu časopisu Mladý svět za tvůrčí přístup.¹²¹ Právě na tomto koncertě se seznámili s Ivanem Martinem Jirousem, který tam tenkrát byl s Eugenem Fialou od The Primitives Group. Zároveň s nimi ale o Plasty projevil zájem bývalý manažer Olympiku Pavel Kratochvíl, zvaný Kríto. Domluvili se nakonec tak, že o uměleckou a ideovou stránku se bude starat Jirous s Fialou, zatímco Kratochvíl bude manažer. „*Tenkrát jsme si ještě mysleli, že se to dá oddělit,*“ uvedl Jirous později ve své próze Pravdivý příběh The Plastic People. Plastici byli také inspirováni psychedelickým uměním. Používali ohně, převlékali se do kostýmů, jednou měli dokonce nad scénou zavěšené uzenáče a na zvukové bedně stála slepice. To byl prý psychedelie podle zdravých českých představ. Jirous o nich psal toto: „*Plastici byli hraví jako koťata, tím co dělali, se především nesmírně bavili!*“

¹¹⁹ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1968-1970.html

¹²⁰ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str.177., Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

¹²¹ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1968-1970.html

Obr.4: Plastic People of The Universe

Zdroj: THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, historie, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.plasticpeople.eu/historie.html>

Texty písní byly většinou anglické, proložené českými recitativy. Kratochvíl je chvíli na to dostal pod Pražské hudební středisko a udělal z nich profesionální hudebníky. Měl však v plánu jít s nimi cestou komerce. Na to Jirous zareagoval velmi rychle. Sepsal s ním smlouvu o právech uměleckého vedoucího, kterým byl on sám. Smlouva například zakazovala protlačovat fotografie kapely do novin nebo vystoupení na koncertech, které by neprospěly uměleckému vývoji skupiny. Plastici souhlasili. Kratochvíl se prý později radil s právníkem, který mu potvrdil, že podle této smlouvy nemůže dělat vůbec nic. V té době do kapely přibyli ještě dva členové, Vladimír Smetana, zvaný Hendrix (zvukař) a Vladimír Vyšín alias Plivník, který při vystoupení plival oheň. Jednou Jirouse v hospodě napadlo, že by mohl rozbít Primitives Group, stejně už prý nebyli tak živí, jako dřív.¹²² Rozpad kapely The Primitives Group mohl být ale způsoben také tím, že většina jejích členů se rozhodla pro emigraci.¹²³ Z kapely zůstal Eugen Fiala a Josef Janíček, ti se oba přidali k Plastikům. O reklamu se starala Jirousova sestra Zorka Ságlová, která vyrobila plakáty.¹²⁴ V roce 1970 se pod vlivem „normalizace“ začaly komplikovat vztahy Plastic People s jejich agenturou Akord v Pražském kulturním středisku. V květnu přišli Plastici o profesionální status a museli vrátit aparaturu. Skončila tím spolupráce s Kratochvílem.¹²⁵ Jirous to, jak popisuje v

¹²² JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 88, 89., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹²³ ÚSTAV HUDEBNÍ VĚDY FF MU, *Primitives Group*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1000415

¹²⁴ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str. 36., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹²⁵ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1968-1970.html

knize, předpovídal už před rokem. Cestou domů z jednoho z koncertů řekl své tehdejší manželce Věře Jirousové, že Kríťo se celý život pohyboval mezi lidmi, jejichž vztahy jsou založeny na penězích, a že nepochybuje o tom, že prohraje, jakmile narazí na jinou soustavu myšlení. K jeho odchodu dodává později, že Kríťo se snažil udržet kapelu za cenu různých ústupků esablishmentu, na které ovšem kapela nechtěla přistoupit. Byla to doba, kdy kapely musely měnit názvy i vzhled, aby mohly veřejně vystupovat. Nejlepším barometrem bylo prý pozorování délky jejich vlasů. Milan Hlavsa tenkrát prohlásil: „Nedovedu si představit, jak to bude vypadat, ale vím, že s Martinem budu moct dělat takovou hudbu, jakou chci hrát.“¹²⁶ Svůj vztah ke kapele ukázal Kratochvíl ale již za časů jejich největší slávy. Po koncertě se ubytoval v hotelu s místní recepční. Plastici spali u kamaráda. Jednou večer přišli k němu pod okna a začali házet sněhové koule. Kratochvíl okno otevřel, ukázal jim láhev šampaňského a prohlásil: „*Pánové, personál spí jinde!*“ Milan Hlavsa udává, že tím jim byly vztahy mezi kapelou a managerem jasné.¹²⁷

Zato Jirous se staral o kapelu i v jiném směru než hudebním. Jak uvádí Mejla Hlavsa: „*Magor zjistil, že jsme parta naprostejch nevzdělanců a rozhodlo se, že nás bude vzdělávat. Začali jsme k němu chodit na pravidelný středy, kdy nám dával lekce z dějin umění, literatury, vážný hudby. Snažil se nás vybavit pro život.*“¹²⁸ Spory o budoucnost kapely ale nakonec vyústily i v odchod Jerneka a načas i Števicha. Zbylé trio si na nové vybavení vydělávalo na lesní brigádě v okolí Humpolce. Dostali od lesní správy maringotku a pracovali v lese. Tam ale začaly další neshody. Začali se hádat, kdo víc pracuje a kdo se práci chytře vyhýbá. Na aparaturu stejně nenašetřili, co vydělali to propili, a později už měli platy tak malé, že nebylo co strhávat. Navíc je postihla ponorková nemoc.¹²⁹ Magor tedy zařídil vystupování ve Skále na čajích. Kapela se trochu bránila, že ve třech to nemá cenu, ale nakonec svolila a začala si tak vydělávat pod názvem The Lumberjacks – dřevorubci. Po návratu do Prahy byla kapela ale stejně na rozpadnutí. Eman odjel rubat dřevo, aby vydělal na aparaturu poctivou prací. Zbytek začal dávat kapelu znovu dohromady.¹³⁰

¹²⁶ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 95-99., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹²⁷ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str.48., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹²⁸ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str.38., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹²⁹ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str.101., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹³⁰ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str. 60,64., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

Tak se k Plastic People v září přidal Kanadčan žijící v Československu, Paul Wilson (zpěv, kytara). S kapelou hrál v letech 1970-1972 a za to byl z Čech vyhoštěn. (Později překládal do angličtiny texty Václava Havla, Josefa Škvoreckého nebo Bohumila Hrabala.) Přidal se také Jiří Kabeš :(housle, příležitostně i kytara)¹³¹ „*V létě 1970 jsem nastoupil do kapely, na které jsem nikdy nebyl jako divák, takže jsem se musel naučit asi 40 písní a v září jsme poprvé hráli v téhle sestavě. Mejla, Štévich, Pavej Zeman a Jernek. Ten ale musel odejít, my už jsme se znali, a tak jsme se dohodli, že místo něj nastoupím já.*“¹³²

Začátkem roku 1972 se vrátil kytarista Jiří Štévich a se skupinou začal vystupovat i Jan Jílek (trumpetista). „*V roce 1972 jsme s velkým smutkem přihlíželi tomu, jak postupně vznikají a zanikají kapely a jak se v té době začalo rodit něco, čemu s později říkalo „chození na hory“. Lidí z Prahy za náma vyjížděli na koncerty i do těch nejvzdálenějších míst v republice. Tenkrát se začalo utvářet společenství, který se později začalo označovat, podle mě nesprávně, jako underground. K tomu se vztahuje taky památná debata na toto téma v hospodě u Bubeníčků někdy v šedesátém devátém, kdy se nám Magor snažil vysvětlit, co je psychedelic sound a co underground. My jsme underground do té doby považovali za hudební směr. Po dlouhý přednášce o tom, že psychedelic je hudební směr, kdežto underground životní postoj, Přemek celou debatu uzavřel slovy: „Takže psychedelic je s ohněma a bez ohňů je underground!“*“¹³³

Později se podařilo uspořádat už jen čtyři veřejné koncerty. Jeden z nich měl negativní ohlas v místním tisku, protože na pražském vystoupení došlo ke konfliktu s příslušníkem pomocné stráže VB. Jírous byl předveden na policejní stanici, a to byla první předzvěst problémů. Kapela nekonzertovala celý rok. Za tu dobu však stačila vymizet již zmíněná ponorková nemoc a také se změnil repertoár i obsazení. Nové obsazení tvořil Hlavsa, Janíček, Kabeš, nový bubeník Jiří Šula a saxofonista Vratislav Brabenec.¹³⁴

Ke změně repertoáru přispělo hlavně seznámení s Egonem Bondym, kterého Jírous pozval na koncert Plastiků v Krči. Tam již asistovala policie s obviněním, že koncert ruší noční klid, Magor a další lidé byli opět odvezeni na policejní stanici. Zůstali tam Plastici s Egonem Bondym, který prý pronesl památnou větu. Ta přispěla k tomu,

¹³¹ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, historie, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1968-1970.html

¹³² LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹³³ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str. 69., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹³⁴ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, historie, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1968-1970.html

že Plastici začali zhudebňovat jeho texty: „ *Bylo to fantastické, bylo to nádherné a ti krásní lidé okolo. Ale stejně jsem přesvědčen, že ještě šťastnější by byli, kdyby mohli poslouchat básně Egona Bondyho.*“¹³⁵

Šestnáctého května 1973 Plastic People absolvovali přehrávky pro Pražské kulturní středisko. Porota jim profesionální kvalifikaci přiznala, po dvou týdnech však souboru bylo doručeno zamítavé vyrozumění.¹³⁶ „*My jsme dělali asi v roce 1973 takzvané přehrávky a tenkrát nám to přišlo, že můžeme hrát profesionálně. Potom jsme chodili po Malé Straně s láhví Johnyho Wolкера a zpívali si: "Umělci, umělci vožiraj se, dělníci, dělníci choděj do práce...Za 14 dní přišel dopis, že vzhledem k společenskému dopadu na mladou generaci se titul profi muzikantů neuděluje. Takže 14 dnů jsme byli vlastně profíci. Akorát, že jsme nehráli zrovna v tu dobu,*“ uvedl při rozhovoru Jiří Kabeš, který na otázku, jak došlo k zákazu vašich vystoupení, odpovídá takto: „*My jsme nebyli nikdy zakázaný, my jsme jenom nebyli povolený..... Nám neměl nikdo co zakazovat.*“¹³⁷

V té době začal Jiřous vymýšlet, jak by kapela mohla hrát. Jak uvádí ve své knize, tenkrát se různými neformálními společnostmi najímaly parníky pro cesty po Praze a tak ho napadlo, že parník je zřejmě jediné místo, které může alespoň na chvíli vypadat tak, jak by si s kapelou přáli. Jako záminku pro plavbu si vzal svatbu Charlieho Soukupa. Zkoušky se pořádaly v nezvykle přívětivé hospodě v Klukovicích. Tam se také poprvé objevil nový hudební nástroj, na který začal hrát Jiří Kabeš. Šlo o teremin – „*bedýnka s anténou, která reaguje mocným řevem na přibližování a vzdalování předmětů*“¹³⁸ S touto událostí se také zrodil nápad, jak pořádat koncerty a hudební festivaly druhé kultury. Magor je začal pořádat u příležitosti různých svateb.

Třicátého března 1974 se měl konat koncert Plastic People na rockové přehlídce v Rudolfově u Českých Budějovic. V restauraci Amerika nakonec vystoupila jen pražská hardrocková skupina Adept. Během jejího koncertu brutálně zasáhla policie.¹³⁹ O tom vypráví František Stárek: „*Právě v roce 74, ještě v době, kdy byl Magor v base, tak nám režim ukázal, jak se bude k undergroundu chovat, kam si nás zařazuje a kde my budeme vůči němu stát. To nám předvedl při koncertu, respetive*

¹³⁵ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str. 75., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹³⁶ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1971-1975.html

¹³⁷ LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹³⁸ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 129,139.,V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹³⁹ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1971-1975.html

*nekonaným koncertem v Budějovicích, v Rudolfově 30.března 1974, kde došlo k masakru. Policejní jednotky tam zmlátily stovky lidí a stříhali jim vlasy. Potom z toho byl soud, toho již se Jirous zúčastňoval, ale při samotném koncertu byl ještě v base.*¹⁴⁰

Lidé se pokoušeli utéct z města do polí, ale byli pochytní. Policie je nahnala na hlavní silnici k Budějovicům. Autobusy městské dopravy je pak svázely na vlakové nádraží, které bylo obklíčené. Účastníky koncertu tam potom policisté naháněli do podchodu, kde byli příslušníci StB se psy a pendreký. Ti vlasatce kopali a mlátili. Byla zbita i spousta lidí, která o koncertě nic nevěděla, stačilo že měli delší vlasy a šli zrovna kolem. Následovalo vyhazování ze škol nebo nepřijetí ke studiu. Jirous k tomu v další části knihy *Pravdivý příběh Plastic People*, nazvané *Vraždění koček* uvádí: „*Když jsem se na konci května 1974 vrátil z kriminálu, byla v Praze a mezi známými změněná atmosféra. Veřejně se potvrdilo, co jsme vždycky cítili, že po nás po režim jde. Ale bylo jasné i to, že s veřejným vystupováním je konec. Ovšem establishment to formuloval ještě ostřeji: „Ta kapela už si nezahraje!*“¹⁴¹ „Roku 1974 Plastici hráli jen dvakrát, a to na soukromých vystoupeních. Jedním z nich byla oslava návratu Ivana Jirouse z vězení. Druhé se konalo 1. září v Postupicích u Benešova u příležitosti svatby Arnošta a Jarky Hanibalových. To byl první festival druhé kultury. Právě v tomto roce, jak uvádí František „Čuňas“ Stárek, také došlo k integraci pražského a severočeského undergroundu: „*Jirous potom píše, že to byl nejvýznamnější rok pro underground vůbec.*“¹⁴² Koncem roku z kapely odešel Jiří Šula, důvodem bylo, že neuměl vybubnovat to, co kapela potřebovala. Později se však u výsledků bude vyjadřovat jinak.¹⁴³ Vystřídal ho Jaroslav Vožniak. Ve stejném duchu proběhly i další koncerty jako svatba Kukulových v Mokropsech nebo v červnu 1975 největší a zároveň však nadlouho poslední koncert DG 307 v Kostelci u Křížku, zorganizovaný jako oslava svatby Milana Hlavsy a Jany Němcové. Po skončení byly desítky návštěvníků zadrženy, ale všichni byli do 48 hodin propuštěni.¹⁴⁴ Mejla Hlavsa ale v knize *Bez ohňů* je underground uvádí, že se nijak nezalekli. Naopak Magor začal jezdit po různých městech, kde předčítal Zprávu o třetím českém hudebním obrození a pouštěl k tomu nahrávky skupiny.¹⁴⁵ Ve zprávě mimo jiné napsal: „*Plastici si zachovali svoji tvář ne*

¹⁴⁰ LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹⁴¹ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 145,146.,V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹⁴² LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹⁴³ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 163.,V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹⁴⁴ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1971-1975.html

¹⁴⁵ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str.105., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

*proto, že jsou dobří hudebníci, v ostatních rockových skupinách té doby by se možná našli hudebníci lepší – ale i v nejtěžších dobách, kdy jim chyběla aparatura, kdy neměli zázemí, o něž by se mohli opřít, jim bylo jasné jedno: Je lepší nehrát vůbec, než hrát hudbu, která nepramení z hudebníkova vlastního přesvědčení. Je lepší nehrát vůbec, než hrát to, co si přeje establishment.*¹⁴⁶

Zlomem v historii Plastic People se stal Druhý festival druhé kultury konaný 21. února 1976 v Bojanovicích, pořádaný jako opožděná oslava svatby Ivana Jirouse a Juliany Stritzkové.

Samotný koncert proběhl, až na jednu kotrolu, v naprostém klidu. Chvilí na to ale bylo obžalováno asi 20 lidí z undergroundu, všichni za výtržnictví. Výtržnictvím se rozumělo hlavně používání sprostých slov v textech písní. To bylo známo pod názvem „hovnová teorie“. Kontrolovaly se texty a hledaly sprostá slova. Například i slovo „pitomý“, už bylo výtržnictvím. Svědci žádali o poslech písní, ale to podle soudců nebylo potřeba. Karel Stome dokonce v dokumentu České televize uvádí, že použili i díla sovětských klasiků, nebo Marxova vědecká díla, kde se sprostá slova používala také. Chtěli tak dokázat, že vulgarismus neznamená vždy něco záporného, že člověk je někdy v situaci, kdy jinak než hrubým výrazem nemůže vyjádřit svůj postoj. Navíc byl souzen i Vratislav Brabenec, který neřekl ani slovo, protože hrál na saxofon. Najednou se prý objevil judikát nejvyššího soudu, který charakterizoval výtržnictví jako hrubou neúctu vůči společnosti. To už se dokazovalo lépe. František Stárek uvádí, že bylo po několika slovech bylo jasné, že proces je jen formální, že vůbec nejde o to, kdo co řekne a jak budou vypovídat svědkové. Tento proces rozpoutal velký ohlas doma i v zahraničí, což postupně snížilo počet obžalovaných. Souzeni byli nakonec jen Vratislav Brabenec, Pavel Zajíček, Svatopluk Karásek a Ivan Martin Jirous. Vratislav Brabenec vzpomíná na svědky, kteří prý nebyli vůbec připraveni. Svědkyně vypovídaly tak, že slyšely zpívat sprostě latinsky, a tak vešly do hospody. Uvedly ale, že vešly ve 20:30 hod. Plastici hráli až ve 22.45 hod. Další svědek Antonín Kosík prohlásil, že Plastici promítali pornografické diapozitivy, které se publiku nelíbily. Na otázku, jestli je sám viděl, odpověděl: *„Já sám jsem je neviděl, ale slyšel jsem někoho říkat, že v sále promítají něco nevhodného.“* Procesy navíc měly být veřejné. Jak se to vyřešilo, uvádí Peruška Šustrová. Soudní síň se prý vybrala většinou malá a naplnila se příslušníky StB. Jak se vyjádřil Ivan Jirous, procesy neměly s právem nic společného. Jednou se ale do soudní síně dostal Václav Havel. Pustil ho tam prý na svůj lístek tatínek Pavla Zajíčka. Rozhovory u soudu si zapsal a poslal je zahraničním médiím. Petruška

¹⁴⁶JIROUS, I.M., *Zpráva o třetím českém hudebním obrození, 1975, samizdat*

Šustrová uvádí, že tím byla pobouřena velká část intelektuální obce, ke které se později přidala spousta dalších lidí. Bylo to hlavně proto, že byli takto souzeni lidé, kteří neměli s politikou nic společného.¹⁴⁷ K tomu, že ani Jirous, ani český underground neměl žádné politické ambice se vyjadřuje i František „Čuňas“ Stárek: „Chtěli jsme jenom, aby nám dali pokoj, aby nás nechali dělat si to, co sami chceme. Ovšem totalitní režim tohle prostě neakceptoval. A neakceptoval to u žádných společenských skupin, protože chtěl ovládat absolutně všechno. Chtěl ovládat životy všech lidí. I naše.“¹⁴⁸ Tento proces byl začátkem Charty 77, jak je již uvedeno v předchozí části této práce.

Do článků, které vybarvovaly členy kapely jako narušené narkomany, přispěl i bývalý bubeník Šula. Uvedl, že od Plastiků odešel proto, že se hrozil, když viděl, kam ho mohou zavléct. Přisadil si i již zmiňovaný Plivník, povýšil se dokonce na bubeníka kapely a vyprávěl, jak se za kapelu dnes stydí. Mejla Hlavsa uvedl: „*Stydět by se měl, chlapec, za něco jinýho.*“¹⁴⁹ Zatčeným dokonce ve vězení měřili IQ: „*Nasadili na nás dva soudní psychiatry. Chtěli dokázat, že jsme narkomani a fluktuanti a ono se jim to nepovedlo, absolutně pohořeli,*“ uvádí Jiří Kabeš a pokračuje: „*Tím jsem Magora nejvíc naštvál, já měl 130 a on jenom 128. Pak mi vždycky říkal: "Ty ikváku, jeden zasranej...*“¹⁵⁰ Vyšetřování vedl Václav Koudelka, Ivan Jirous o něm napsal, že se nikdy nesetkal s estébákem, který by byl takovým ztělesněním zla: „*Ve zlu se přímo vyžíval, i jeho fyziognomie albína s kulatým amorfním obličejem, podporovala dojem, že s tebou jedná sám ďáblův pacholek.*“¹⁵¹ František Stárek zase vzpomíná, jak o Koudelkovi později zpívali Plastici: „*Koudel,koudel,koudelka nám hoří u prdele*“¹⁵²

Mejla Hlavsa ale uvádí, že se procesem zlomit nedali. Hned po propuštění členů svolali schůzi kapely, aby zjistili, co bude dál. Chyběla hlavně aparatura, ta byla zabavena jako předmět doličný. Sehnali nového bubeníka, Jana Brabce, protože Vožniak již neměl chuť hrát. V televizi i tisku se to jen hemžilo pořady a články o členech kapely a jejich přátelích, kde byli vykreslováni jako narkomani nebo dokonce teroristi. Někteří lidé se jim vyhýbali. V tuto dobu se začalo tvořit to, co Jirous později

¹⁴⁷ KŘEMEN, Pavel., *dokumentární film z cyklu Nespravedlivé soudní procesy, proces s Plastic People of The Universe*, Česká televize, 2011

¹⁴⁸ LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹⁴⁹ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str.34., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹⁵⁰ LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹⁵¹ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 156,163.,V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹⁵² LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

nazval „Veselé ghetto“¹⁵³ K tomu, že je média nazývala narkomany, se Jirous v Pravdivém příběhu Plastic People vyjádřil tak, že hlavní drogou českého undergroundu zůstával vždy halucinogen lupilin, obsažený v pivu.¹⁵⁴

Když Magor v září 1977 vyšel z vězení, rozhodl se uspořádat Třetí festival druhé kultury. Ten se konal hned v říjnu 1977 na Hrádečku u Václava Havla. „Ač obklíčeni policií, cítili jsme, že se svoboda valí z reproduktorů a proniká do srdcí všech, kteří měli to štěstí být u toho,“ uvedl Milan Hlavsa.¹⁵⁵

Po čtyřiceti dnech byl Ivan Jirous opět zatčen za svůj proslov na výstavě malíře Jiřího Laciny. Plastici v době jeho věznění uskutečnili pár koncertů, například „Pašijové hry“ Vratislava Brabence (V té době končilo období zhudebňování Bondyho textů, začali se hrát texty Vratislava Brabence, který se snažil osobitě pojímat biblické texty¹⁵⁶) nebo koncert k výročí spisovatele Ivana Klímy. Mimo jiné nahráli dvacetiminutový hudební pozdrav pro uvězněného Jirouse.

V dubnu 1981 Plastic People na Hrádečku nahráli album „Co znamená vésti koně“ ke kterému se vztahoval stejně nazvaný koncert.¹⁵⁷ Ten se nakonec konal 15. března 1981 v Kerharticích poblíž České Lípy. Vypadalo to ale, že se nebude konat vůbec. František Stárek vypráví jak se koncert měl původně konat v Kotelsku, byly připraveny fotografické pozvánky, které ale jejich autor Jaroslav Kukul zapoměl v hospodě U Šupů, kam bohužel chodili také příslušníci StB. Místo konání bylo odhaleno a tak se koncert musel buď zrušit, nebo konat jinde. Zrušení nepřipadalo v úvahu, protože by to bylo již poněkolkáté. Celé rozhodnutí bylo na Magorovi: „Jirous, řekl bych, dobrodružně rozhodl, že koncert uděláme jinde. Měli jsme k dispozici už jen 48 hodin. Moje tehdejší žena byla akcionářkou na baráku jiném. To byla úplně jiná parta, lidé kteří chodili do hospody U kaple. To byli právě ty Kerhartice. Tam jsme nakonec přesvědčili majitele, že se tam koncert odehraje. A tím teprve začala ta manažerská práce, kdy bylo třeba obvolat všechny ty lidi a říct jim: "Je to tak, ale trochu jinak, pojedete jinam" To se skutečně za těch 48 hodin podařilo a to jsem viděl Jirouse, myslím v největším záprahu, který v životě s organizací koncertu měl. Bylo potřeba obtelefonovat z tzv. čistých bytů, kde nebyl odposlouchávaný telefon, stovky

¹⁵³ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str.138,139., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹⁵⁴ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 93.,V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

¹⁵⁵ PELC, Jan a Mejla HLAVSA. *Bez ohňů je underground*. Str.143,144., V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: BFS, 1992, 245 s. ISBN 80-901-3001-1.

¹⁵⁶ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str. 87., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p.Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

¹⁵⁷ THE PLASTIC PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18]. Dostupné z:http://www.plasticpeople.eu/historie_1981-1985.html

*lidí a dát vědět na místa, kde žádný telefon nebyl.....Ten koncert se povedl, kapela odehrála, žádný policajt tam nebyl. Zato v Kotelsku stál v poli policejní vrtulník a desítky policajtů v autech a nebyl tam vůbec nikdo, zatímco v Kerharticích probíhal koncert asi ve 300 lidech. Pomsta od policie pak ale byla sladká. Ten dům v Kerharticích pak zapálili. Takzvaný neznámý pachatel ho asi za měsíc zapálil.*¹⁵⁸ Jirous k tomu uvádí, že někoho tekrát napadlo, že by místa pro koncerty mohli vybírat tak, aby při pohledu shora tvořila spáleniště monogram PP. Další koncert se už ale nekonal.¹⁵⁹

Jirous byl opět uvězněn, tentokrát na tři a půl roku. Brabenec již nevydždel nátlak StB a rozhodl se pro exil.

¹⁵⁸ LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹⁵⁹ JIROUS, I.M.. *Pravdivý příběh Plastic People*. Str. 180.,V tomto uspořádání vyd. 1. Praha: Torst, 2008, 245 s. ISBN 978-807-2153-558.

4. IVAN MARTIN JIROUS JAKO ORGANIZÁTOR NEOFICIÁLNÍ ČESKÉ KULTURY

V 60. letech se mladí lidé začali zajímat o americký rock'n'roll a britský rock. Tento zájem přetrvával i přes represe a cenzuru. Přibývalo amatérských bigbeatových kapel a i některá typicky americká témata oné doby, např. happening, pop-art, comics, LSD a psychdelic art, začala sporadicky pronikat na stránky některých českých časopisů např. Sešitů pro mladou literaturu nebo Výtvarné práce, kde Jirous působil.

Hlavními organizátory druhé kultury byli v té době Milan Knížák a právě Ivan Martin Jirous. Ten ale více dbal na etické a estetické zásady.¹⁶⁰ Za jednu z etických zásad považoval to, že si undergroundový umělec nemá začínat s establishmentem. Tak se kapely začaly, podle Mikoláše Chadimy, dělit na alternativní (pokud to šlo, hrály legálně), např. Psí vojáci, Žabí hlen, Duševní hrob, Zikkurat a další) a na radikálně undergroundové, (ty se o povolení své tvorby přestaly zajímat) např. Plastic People, Hever and Vazelína Band, DG 307, Sen noci svatojánské band a jiné.¹⁶¹

Je pravda, že soustavné policejní pronásledování zapříčinilo, že část veselého „jirousovského gheta“ se nakonec vystěhovala do západních zemí, (Pavel Zajíček, Vratislav Brabenec, Josef Vondrouška, Svatopluk Karásek, Charlie Soukup a jiní)¹⁶² ale Jirous se s takovým řešením nechtěl smířit.

Ve svém článku nazvaném „Darovanému času na zuby nekoukej“, píše o tom, že kdyby při procesu s kapelou The Plastic People všichni lidé emigrovali a neřešili by to, odseděl by si o pět a půl roku navíc. (Byl souzen podle paragrafu do sedmi let, ale trest nakonec trval jen rok a půl) Těchto pět a půl roku života bral jako dluh těm, kteří jsou v nesnázích nyní, např. Václavu Havlovi.¹⁶³

Jirous tedy zůstal v Čechách a podílel se na organizaci různých kulturních akcí.

¹⁶⁰ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str. 69, 71., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

¹⁶¹ CHADIMA, Mikoláš. *Alternativa: svědectví o českém rock*. Str. 10., Vyd. 1. Brno: Host, 1992, 414 s. ISBN 80-852-3311-8.

¹⁶² PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str. 73., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

¹⁶³ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 427., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

Ve Zprávě o třetím hudebním obrození uvádí: „Nemá smysl vypočítávat všechny zakázané, znemožněné či rozehnané koncerty. Stačí snad vzpomenout událostí kolem koncertu v Rudolfově u Českých Budějovic z 30. března 1974, kdy pohotovostní oddíly zmasakrovaly několik set jeho účastníků z celé republiky.“¹⁶⁴

Tento koncert bude už navždy spojen s mlácením lidí a stříháním vlasů.¹⁶⁵ Jirous pořádal například hudební festivaly druhé kultury.

Obr. 5: „Mejla“ Hlavsa při koncertu DG 307 v Postupicích dne 1. 9. 1974.

Zdroj: ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK, Sborník – první festival druhé kultury, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik5-2007/kap11.pdf>

První z nich začal připravovat hned po propuštění z prvního vězení. V rozhovoru s Janem Pelcem uvedl, že právě tam si uvědomil, že kdyby všichni jen seděli a snažili se mlčet, postupně by zavřeli všechny a v tichosti: „Začal jsem používat heslo, že nejlepší obrana je útok.“¹⁶⁶ První festival druhé kultury byl nazvaný Hanibal's wedding a konal se u příležitosti svatby Aronšta a Jaroslavy Hanibalových v září 1974 v Postupicích na Benešovsku. Kromě kapel jako Umělá hmota, DG 307 nebo Plastic People vystoupili také písničkáři, např. Charlie Soukup nebo Svatopluk Karásek.

Druhý festival pořádal Jirous na oslavu své vlastní svatby s Julianou Stritzkovou. Konal se v Bojanovicích u Prahy. Tato akce odstartovala již popisovanou kauzu s českým undergroundem, která vyvrcholila Jirousovým druhým vězněním. Jak píše František Stárek, alias Čuňas, této akci předcházelo skupinové focení na

¹⁶⁴ JIROUS, Ivan, Martin., *Zpráva o třetím hudebním obrození, samizdat*, 1975

¹⁶⁵ ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/seminare/bojanovice-1976.pdf>

¹⁶⁶ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 577., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

pozvánku na Karlově mostě. Foto pořídil Petr Prokeš a sešla se na něm většina hudebníků.¹⁶⁷

Třetí festival se konal 1. října 1977 na Hrádečku u Trutnova, na chalupě Václava Havla. Jirous popisoval, že z této akce byla nejlépe cítit atmosféra veselého ghetta. Festival se konal ve stodole. Policie obklíčila celé místo. Jak napsal Jirous: „*To je to poslední místo, kam jsme se nechali zahnat a dál není kam ustoupit.*“ Vystoupila kapela Umělá hmota, Plastic People The Hever and Vazelína Band, Sváťa Karásek, Charlie Soukup, Jaroslav Hutka, Vlasta Třešňák a nakonec zpěvačka Marta Kubišová. Jirous se k tomu vyjádřil takto: „*Až sem jsme dospěli od někdejší rockové intolerance, lidová píseň zpívaná někdejší hvězdou české pop-music byla symbolickým vyjádřením duchovní jednoty, která se u nás v posledních letech vytvořila. Jednoty, která spočívá v přijímání jakéhokoliv autentického projevu, pokud v jeho pozadí není postranní úmysl a pokud je nesen snahou vyjít vstříc lidem dobré vůle.*“¹⁶⁸

Obr. 6: Pozvánka na Magorovu svatbu

Zdroj: ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/seminare/bojanovice-1976.pdf>

O tom jak bylo těžké připravit takový tajný koncert vypráví Jirous v rozhovoru s Janem Pelcem. Demonstruje to na posledním koncertu s názvem „Co znamená véstí koně“, považuje jeho organizaci totiž za nejtypičtější. Popisuje jak kapela do nejposlednější chvíle nevěděla kdy ani kde bude hrát. Ani sám Jirous nevěděl, kde je

¹⁶⁷ ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/seminare/bojanovice-1976.pdf>

¹⁶⁸ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 202., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

například schovaná aparatura a měl na starosti jen zvaní lidí, na to byl vytvořen tzv. vějířovitý systém. Noc před koncertem je všechny navštívili, vytáhli z bytu a pozvali je na koncert. O koncertech se nesmělo mluvit v žádných bytech, podle zásady, že každý byt může být odposloucháván. Jestli koncert bude nebo ne, si dával Jirous s Plastiky vědět pomocí telegramů, v nichž se o koncertu mluvilo jako o „cibuli sazečce“. Telegram s hlášením o tom, že cibule sazečka dnes není, ale bude zítra, nezbudil na vesnici žádné podezření. Potom se obsazovala auta, ostatní dostali plánek s cestou z autobusového nádraží Florenc v Praze, k místu konání. Sami museli zajistit to, aby se rozdělili do malých nenápadných skupinek.¹⁶⁹

Velkou roli, kromě koncertů, měli i schůzky v Ječné ulici, tzv. Jéčku, kde bydlel Jiří Němec. Někdy se tam prý sešlo i padesát lidí. Na takových večírcích došlo k propojení intelektuálněji (Jiří Němec, Zbyněk Hejda, Jan Sokol, Václav Havel...) a divočejší části undergroundu (Jirous a lidé okolo Plastic People) Lidé si tam půjčovali knihy, konaly se tam přednášky o umění a i lidé, kteří byli bez vzdělání měli možnost rozšířit si obzory. Nikdo na nikoho nekoukal zvrchu. Jiří Němec prý jednou Jirousovi řekl: „*Nedá se říct, že bys mě uvedl do kruhů, tys mi uvedl ty kruhy přímo domů.*“¹⁷⁰ Jirous se ale angažoval i jinak. Jezdil například přednášet o své „Zprávě o třetím hudebním obrození“, zúčastňoval se různých akcí. Také uváděl různé výstavy nebo koncerty.

Jiří Kabeš o něm vypráví: „*Magor byl takový, že pomáhal třeba na koncertech, většinou je uváděl. Měl různé vtipné průpovídky. Jednou třeba vyhlásil, že při Kofole se tahle muzika dělat nedá a že jménem pořadatelstva oznamuje, že další sud je již naražen. Takové vnitřní srandy. Jeho žena zase byla výtvarnice a tak nás malovala....*“ Kabešova manželka Irena zase vzpomíná na Magorovu spontánnost: „*To je pravda, on třeba uklízel na koncertech po lidech odpadky. Samozřejmě nemusel, ale prostě to udělal.....Taky byl hodně spontánní. Pamatuji se, že jeden koncert se konal shodou okolností na můj svátek. Magor za mnou přišel a zeptal se: Ty jsi vlastně Irena, že jo? A ničeho nic, bez ohlášení vylezl na podium a začal zpívat: "Irena, Good night...."*“¹⁷¹

Podílel se také na vzniku antologie undergroundových básní k pětáctýřicátým narozeninám Egona Bondyho. Jiří Němec psal předmluvu a Jirous vybíral poezii. Jak sám uvádí, byl tenkrát velký problém zjistit, kdo vůbec něco píše. On sám tenkrát ještě

¹⁶⁹ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 569, 597., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

¹⁷⁰ Tamtéž, str.587,588.

¹⁷¹ LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

nepsal. Antologie se opsala asi třicetkrát. Jak se začala dostávat mezi lidi, ti kteří psali, se přestali stydět a dali o své tvorbě vědět.¹⁷²

Kromě Zprávy o třetím hudebním obrození, o které se zmiňuji výše, napsal Jirous také knihu o tom, jak to bylo s kapelou The Plastic People of The Universe. Kniha s názvem Pravdivý příběh Plastic People vznikala mezi roky 1980-1981, strojopis byl ale zabaven a zničen. Naštěstí se ještě před čtvrtým zatčením Jirousovi podařilo namluvit část příběhu na magnetofonový pásek: „*Cítil jsem, že mě co nevidět zavřou, měl jsem v té době zvířecí instinkt.*“ Nahrávka se stihla vyvézt za hranice, kde byla potom Martinem Hyblerem přepsána zpět do psaného textu a později vydávána na pokračování v časopise Paternoster. Po návratu z valdického vězení napsal Jirous další část, kterou vydal v Časopise Vokno. Sám o knize říká, že ji začal psát proto, že v roce 1980 začala nejnmutnější léta pro disident, a tak chtěl rozveselit své přátele. Když napsal pár stránek, obcházel známé a ptal se, jestli má pokračovat dál. Protože mu David Němec poradil, že by tam mělo být více přímých řečí, začal je vymýšlet. Jelikož nemá rád psaní, zvláště takové, kde musí něco následovat, psal tak, jak ho to napadlo. Až později vše chronologicky srovnal.¹⁷³

V neposlední řadě se Jirous podílel na vydávání samizdatového časopisu Vokno. Jak uvádí hlavní představitel Vokna, Ftatišek „Čuňas“ Stárek, Vokno bylo nejdříve připravováno jako bulletin návštěvníků koncertů kapel DG 307, Plastic People a lidí okolo nich. Mělo se ale jmenovat Plastic People in the Sky. První číslo mělo vyjít po koncertu v Bojanovicích (1976). Místo toho, ale přišel proces s undergroundem a tento projekt se již neuskutečnil. Na začátku léta 1979 vyšlo první číslo Vokna.¹⁷⁴

Mělo prý asi sto stran a sto výtisků. Nejvíc vládu provokovalo hlavně tím, že bylo známé v každém okresním městě, nejen v Praze: „*My jsme s tím prvním Voknem udělali takovou distribuční cestu, my jsme to vobjeli skutečně až do Košic a dohodli způsob distribuce, kdo kam co bude vozit, kdo to pak komu předá. Takže když mě pak zavřeli, tak Vokno nevycházelo, protože ta část, která dělala redakční práci neznala lidi, který dělali tu technickou část, ty lidi jsem spojoval já.*“¹⁷⁵ Časopis byl navíc tenkrát definovaný tím, že měl na titulní straně číslo a název. Tomu se Vokno vyhnulo tím, že místo názvu byl na přední straně obrázek okna. Okno bylo rozdělené do šesti políček a v jednom z nich byla vždy fotografie místo čísla.¹⁷⁶

¹⁷² JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 592., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

¹⁷³ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 700-704., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

¹⁷⁴ ČERVINKA, Stanislav. jr., 19 rozhovorů., str. 83., Praha: Volvox Globator, 2003., 107., ISBN: 80-7207-520-9

¹⁷⁵ ČERVINKA, Stanislav. jr., 19 rozhovorů., str. 84., Praha: Volvox Globator, 2003., 107., ISBN: 80-7207-520-9

¹⁷⁶ Tamtéž, str. 84

V době přípravy 6. čísla, 10. listopadu 1981, byl Ivan Jirous spolu s Františkem Stárkem, Michalem Hýbkem a Milanem Fričem zatčen a odsouzen na základě posudku prof. PhDr. Vítězslava Ržounka, DrSc., jak je již uvedeno výše. Ivan Martin Jirous – 3,5 roku, (viz. příloha G) František Stárek – 2,5 roku, Michal Hýbek – 1,5 roku, Milan Frič – 15 měsíců. Tehdy ale Jirous, podle svědectví Františka Stárka, v redakci vůbec nebyl. Když v roce 1978 začalo Vokno vycházet, byl totiž Jirous ještě ve vězení a když se vrátil měl vymyšlený vlastní časopis, který se měl jmenovat Nachové plachty. Zjistil ale, že se již vydává Vokno, byl zklamaný a do redakce nenastoupil. Do Vokna tou dobou jen dopisoval. Stejně byl ale odsouzen za to, že byl redaktorem, což byl hlavní popud k tomu, aby se jím později stal: „...když si teda odseděl 3,5 roku ve Valdících za něco, co neudělal, tak když se vrátil, řekl: „Tak a teď teda budu redaktorem Vokna!“ Takže vstoupil do redakce od čísla 8.“¹⁷⁷

Obr. 7: Obálka časopisu Vokno

Zdroj: VONS.CZ, *Clenove vons*, [online] © 2007 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: http://www.vons.cz/data/pdf/vokno/vokno_obalka.jpg

Vokno se tedy začalo vydávat znovu až na sklonku roku 1984. Jeho zásady zůstaly stejné: Vokno dělají čtenáři, publikuje se vše, bez cenzury. Stejně zůstaly i cíle: prolomení informační blokády, informace z druhé kultury, tribuna pro výměnu názorů, zprávy z ciziny, literární přílohy, humor. Postupem času se z Vokna stalo hnutí, které sprostředková kontakty a organizuje různé výstavy nebo koncerty. Později se začaly vydávat různé publikace pod titulem Edice Vokno.¹⁷⁸

František Stárek uvedl, že redakce byla vedena skoro profesionálně. Dalšími redaktory byli Jiří Kostúr, Egon Bondy, který psal o mladých umělcích a literatuře, Martin Frind byl výtvarným redaktorem a Luděk Marks se zabýval historií literatury.

¹⁷⁷ LIBICHOVÁ, B., *Vlastní šetření*, 2013

¹⁷⁸ POSSET, J., *česká samizdatová periodika 1968-1989*, str. 159, Brno: Továrna pro sítotisk ve spolupráci se spol. pro reklamu a tisk, 1991, 214 s.

Jiřous se staral o to, co bylo ideove, o podstatu undergroundu a také vedl polemické rubriky.

Polemiky byly vedeny ze vsesh možných stran. Polemizoval tam napřıkald reformní komunistu Sviták s Ivou Kotrlou, katolickou spisovatelkou. Šlo ale hlavně o útoky na morálku undergroundu a knihu Jana Pelce „A bude hůř...“ . Do Vokna mohli posílat své názory úplně vsichni: „*My jsme my vždy deklarovali, že tou cestou, kterou časopis dostáváte, tou můžete také posílat zpět příspěvky,*“ uvedl František Stárek, šéfredaktor časopisu.

Jiřous si také myslí, že Vokno bylo velmi dobře zkonspirovano. Uvádí, že lidé, kterí do Vokna přispivali se poprvé setkali až na schůzce konané po revoluci. Některé z nich sice znal, ale vůbec nevdedel, že také pracují na vydávání Vokna. Jak říká, bylo jim vždy jasne, že v undergroundové společnosti musí bít někdo nasazený: „*Jediná možnost byla nezabývat se tím. Podlehne-li člověk takové fızlomanı, nakonec podezírá úplně každeho. Proste jsme se snažili konspirovat i s vědomím, že to někdo práskne.*“¹⁷⁹

¹⁷⁹ JIROUS, Ivan. *Magorův zapisnık*. Str. 599,600., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

5. POETIKA I. M. JIROUSE JAKO BÁSNÍKA

Jirousova první básnická sbírka *Magorův ranní zpěv* 1975, šířená samizdatově, byla věnována Egonu Bodymu. Tyto verše, jak uvádí Martin Pilař „*nesou pečeť období veselého ghetta*“.¹⁸⁰ Jde většinou o velmi krátké, někdy jen dvouřádkové verše. Většinou jsou to postřehy k něčemu, co řekl některý z Jirousových přátel. Některé z nich jsou dokonce takto nazvány: např. „*Řekl Hlavsa*“ a báseň zní: „*Bondy, že je tvůj guru? / To je tvůj Maguru.*“ Další má název „*O filosofii*“ a mluví se v ní také o jednom z Magorových kamarádů: „*Brikcius o Magorovi: / Po Diogenovi je to / druhý největší kynik. / Magor Brikciusovi: / Ty tomu možná říkáš kyny, / ale já tomu říkám kydy.*“ Jiné se vztahují na různé události, nebo mají v názvu jen pár teček: „*Dosud, / má každé nákej osud.*“/ nebo: „*Nerad používám jméno Ivan / připomíná mi že jsem pijan.*“ Jedna báseň je nazvaná „*Sliby se slibujou, blázní se radujou*“ a jejím textem jsou jen jména za kterými je připsaná částka, kterou dluží.

Druhá sbírka vyšla také samizdatově v roce 1979. Je nazvaná *Magorova Krabička*.

Petr Vaněk ve svém článku zabývajícím se poezií Ivana Jirouse uvádí, že v těchto zápiscích lze rozeznat inspiraci Bondyho trapnou poezií, kterou o generaci starší básník reagoval na oslavnou stalinskou poezii 50. let. Uvádí také, že je zde pro Jirouse typické narušování struktury pravidelného verše a různé slovní hříčky, ve kterých se střetává významová a zvuková složka básně:¹⁸¹ „*Než bych ti vysvětloval co je to rokaj / radši bych si dal láhev Tokaj / e*

Magorova krabička je opravdu rozdělena na různé části, jakési „krabičky“. Každá je někomu věnovaná a každá je jinak nazvaná. Jedna je věnovaná Salvatoru Dalímu, jiná Jiřímu Němcovi, Václavu Havlovi nebo Paulovi Wilsonovi. V „krabičce“ pro Paula Wilsona je dokonce báseň v angličtině, Jirous u ní píše, že záměrně nepoužil slovník, což odůvodnil tím, že oni se také kdysi smáli Paulově češtině. Celá jedna „krabička“ má název *Juliana*, i když je pod názvem trochu zavádějící věnování Olze Havlové, jsou básně určeny Jirousově nové manželce Julianě: „*Jací jsme to divní milenci / navzájem si sajem invenci.*“ Dvouřádkové verše se ale objevují jen zřídka, nahrazují je již delší básně: „*Na podzim v září zmizí ze všech stromů listí / břízy / ztratí se mízy ze stromů / a listí / se ztratí na podzim // V bílém háji betulí / Magor a Juliana /*

¹⁸⁰ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str. 90., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

¹⁸¹ VANĚK, Petr, *Jirous, Ivan Martin*, [online] © 12.11.2011 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/19989>

se k sobě budou tulit // a třást se chladem / přikryti husí kůží // a Julianina líčka / schovaná v chladných přesličkách / holých / nepravděpodobných // a Julianina tvář / v září.

Zároveň už je zde cítit smutek. Za vše mluví výkřik s jediným řádkem: „*Je mi k smrti smutno*“ To zřejmě souvisí také se stíháním jeho přátel. Jedna z básní je nazvaná „*Když vám přimázli druhý odstavec, respektive když jsem se o tom dověděl*“ Ta byla vydána ve druhém čísle časopisu Vokno a věnována Jiřímu Němcovi. I další básně se věnují trestnímu stíhání autorových kamarádů: „*A stín těch větví / a listí / a šumot těch keřů / okolo / a vánek, naděje, Dano, Jiří / a tady, sám, / a kdy? // Jestli vás vyhostí, / co já tady?*“ O stejnou věc jde i v kraťoučkové básni s názvem „*Halali*“ : „*Vráťu už sebrali*“ Autor se zde více uchyluje ke své víře: „*Panenko Marie / drž nade mnou dál / svou ochranou dlaň / tak jak to děláš / nebo: S Bohem jsem sepjat zvláštní přazkou / láskou*“ V „*krabičce*“ věnované dr.H se věnuje výrazně proti režimní tvorbě. První báseň je složená jen ze začátečních písmen slov, které tam mají být. Báseň dešifroval autor v roce 1997 takto: „*V hradčanech bestie krvelačná sedí / Zajíčka, / beránka Božího zmlátili? / Husáku, do dneška jsem ti netykal, / i když z tebe postupně opadávalo peří, / ale teď ti říkám: / Co jsi zachránil? / Dopadl jsi hůř než Hácha. / Zajíčka, beránka Božího, / jsi nechal zmlátit na SNB Praha 5 // Kde jsi byl Husáku? / Co jsi zachránil? / Beránka Božího jsi nechal zmlátit.*“ Tuto báseň autor sice napsal jen počátečními písmeny slov, ale tu následující, a spousty dalších, napsal naplno: *Proč je mi pořád mdlo/ k nevyslovení?// Na nebi srpy a kladiva,/ znamení neblahá,/ a ani v podnebí/ nic možnějšího není // aspoň vevnitř je nemít.*

Na poslední straně dalšího samizdatu s názvem *Mládí nevykouřené* je nápis „*k vánocům 1980 pro své přátele napsal, opsal, svázal a vydal v nezjistitelném počtu exemplářů Magor*“ a opět obsahuje básně věnované někomu z přátel: „*Ciconiiformes*“: *Čáp ze zobáku do zobáku / nosí Panence Marii děťátka. / Andělíček strážný z povijanu / do povijanu nosí děťátka / Panence Marii. / Vratislav Brabenec a Marie / teď zpátky do zobáku / Ciconii, čápu cpou / děťátko do zobáku. / Tolik něhy, řekla Marie, / co si s tím teď počnu? / Tolik něhy, řekla Marie kdysi, / pod křížem, / snímali Ho čápi svými zobáky, / co si s tím počnu? / řekla Marie*

Ale obsahuje také básně, kde je cítit autorovo znechucení světem a společností: *Ach, / proč se radši nespálím v kopřivách / než v té bídě, v níž žiju / proč se radši neválím v žahavkách, / proč radši nenonocuju v trnkách, v akátech, trních, / proč radši nežiju v hlozích? / Kolem mne hlomozí rychlé počasí, / rychle se střídající*

jaro, podzim, zima, léto a duben, / proč radši nežiju ve větvích? / Proč nežiju radši mezi krtky a kytkami, / proč radši nežiji v ježčím doupěti, / proč žiju v napětí?

Jedna z básní v této sbírce dokonce působí, jako kdyby bylo autorovi úzko z toho, kolik starostí si na sebe dobrovolně naložil: *Panenka Marie usínajíc / pozoruje můj krajíc: / neukousl sis, hochu, / zbytečně víc? // Zatím v zeleném háji vedle / prohánějí se chrti, bílí, / kamínky v hodinkách chrastí,/ zatímco jinde hodinky se modlí. // Modré nebe / a čím dál vyprahlejší*

Magorovo borágo šířené opět samizdatově v roce 1981 je věnováno Pavlovi Zajíčkovi. Na přední straně je anglické přísloví: „*Borágo dodává odvalu*“ Borágo je lidový název pro brutnák lékařský, bylinu která má různé léčivé vlastnosti a jejíž listy naložené v mléce údajně pomáhají při nervozitě, bušení srdce a melancholii.¹⁸² Stejnou funkci mají mít Magorovy verše: *Ve chvíli,/ Kdy jsem se potloukal napříč svým životem,/ mě obklopovalo zděšení./ Rozhrnul jsem ho rukama, zapudil jsem ho zpátky do obilí,/ mezi plevel, vedle koukolu./ Modré chrpy, modřejší / než oči mých lasek,/ narostly po celé výši nebe./ Díval jsem se udiveně směrem / k západu slunce*

Jiné básně z Borága ale k melancholii naopak svádí: *Jak zlaté aury nad hlavami / s večerem zesínají / ústa se sama otvírají / k zívání / víčka klesají // Pára nad plotnou v blízkou dál / pomalu mizí / Zbývá jen kuchyň s kýmsi cizím/ koho jsme kdysi dobře znali // Kapka stéká po vápnu stěny / okolo okna s fuchsiemi / Tíše vře v bílé konvi voda // Čeho je škoda? / Nás je škoda*

Borágo je rozdělené na dva oddíly. V druhém díle jsou o poznání delší básně než v předchozích sbírkách. Někdy jsou věnované někomu, na koho má autor zlost. Používá také velmi expresivní výrazy. V básni psané Heinrichu Böllovi si Magor otevřeně stěžuje na to, jak Sovětský svaz požívá bezejmenné oběti, píše o tom, že ty oběti jsou bezejmenné, protože to společnost dopustí. Báseň vrcholí tím, že Václava Havla si sežrat nedáme. Protože je báseň velmi dlouhá, pro ukázkou vkládám jen poslední odstavec: „*Co můžeme dělat my odtud?/ Lehnout si na struhadlo?/ Myslíte, že ta krev,/ že její čůrky někoho vzpamatují?/ Pane Heindrichu Bülle,/ pro lásku Boží,/ osvobodte Václava Havla!*

Magorova mystická růže vycházela v roce 1981. První báseň je psána jako dopis Petru Uhlovi, který byl touto dobou ve vězení, kvůli aktivitám v hnutí Charta 77 a VONS. Obsahuje básně jak věnované kamarádům, tak krátké veršovanéky ale i hluboké básně s náboženskou nebo mystickou tematikou: *Vedle sankutáře cvrlikají vrabci,/ začíná se stmívat ať chci nebo nechci, / Pán Bůh ví jak je ti./ Pán má marionety,/ má*

¹⁸² CELYDEN.CZ, *Brutnák lékařský*, [online] © 2004-2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z:<http://lecrive-bylinky.celyden.cz/brutnak-lekarsky/>

*na drátkách křídla,/ lehce za ně tahá./ Ti snovači chudých umkli už zcela,/ Tilia cordata
noří se do šera,/ má na drátkách křídla,/ má na drátkách tebe,/ Ať chceš nebo
nechceš./ Má marionety./ Pán Bůh ví jak je ti.*

Nejslavnější Jirousova sbírka vznikala v době jeho čtvrtého věznění, mezi lety 1981-1985. Za tuto sbírku s názvem Magorovy labutí písně obdržel cenu Toma Stopparda. Z Část si Jirous zapamatoval díky své trénované paměti a část propašoval z valdického vězení Jiří Grutonrád. V pořadu Třináctá komnata Jiří Grutonrád popisuje jak se mu to povedlo. Uvádí, že když ho vedli po chodbě u libereckého soudu byl svázan v takzvaném medvědu. Nemohl tedy hýbat rukama. Vyskočil ale a v letu dal francouzský polibek Daně Němcové, která stála na chodbě. Dana Němcová duchapřítomně přijala z jeho úst moták popsany Jirousovými texty.

Na začátku sbírky je jakási předmluva, která naráží na emigranty, které Jirous odsuzoval již v předchozích básních a také ve svém, již zmiňovaném textu nazvaném „Darovanému času na zuby nekoukej“: *Což nutně když se básník dusí / exodus
následovat musí?/ Labuť divný pták zpívá umírajíc / přece stejně krásně z naší strany
hranic*

Sbírka je rozdělena do šesti odílů, které jsou tematicky rozděleny. V prvním a třetím oddíle mluví básník s Bohem:¹⁸³ *V zoufalství se vždycky hbitě / vracím k
religiozitě.*, v této básni se Bohu přiznává, že když mu začne být lépe, zapomíná na modlení. Jak uvádí Martin Pilař v knize Underground je v této sbírce také vidět kritika institucionalizované víry a stádnosti: *Jdou volit cestou z kostela / na mši jdou přímo z
voleb / nač tady potom Sion stál / a k čemu hora Oreb?/ Ach svatý Jene Husi / jak se
mi křesťanstvo hnuší!*

Tuto kritiku mohla vyvolat nucená práce ve valdické kartouze, jejíž barokní klášterní chrám byl proměněn ve výrobnu bižuterie, což nebyla Jirousova první zkušenost: *Na Mírově jsem makal v kapli / Když teďka po čtvrtý mě lapli,/ šoupli mě
dělat do kostela a v klášteře je moje cela./ Ptám se Tě, Pane, vážně zcela,/ ač trochu s
potlačeným smíchem: / Nechceš mě nakonec mít mnichem?*

V některých básních je ale také znát strach z prostředí, ve kterém autor musí přežívat: *Z téhle noci mě nezachrání / ani kohoutí kokrhání / Modré krajiny tetování /
rozezněly se ostrým tónem / Šustí pytlíky s acetonem / mlaskají pederastů ústa /
Venku za mříží tma je hustá*

V druhém oddíle mluví se svou ženou Julianou a dcerami: *Smutná je holka
když chlapa si vezme / co pořád sedí co pořád je vězněn / jakápak láska když chlapa*

¹⁸³ TRÁVNÍČEK, Jiří. *Poezie poslední možnosti*. Str. 186., Vyd. 1. Praha: TORST, 1996, 242 p. ISBN 80-856-3974-2.

má v Kartouzích / jednou tu holku ho milovat omrzí/ Ve čtvrtém oddíle promlouvá s přáteli, kteří odjeli do ciziny. *Zatímco Liška s Brikciusem / míří v oxfordu do pubu / zalykám já se tady hnusem ./ zase jsem dopad na hubu....* Pátý oddíl se věnuje opět přátelům a v šestém s lidmi okolo kapely The Plastic People.¹⁸⁴ *V bělostné říze / biskup Vrana / věří tak jak mu věří strana / než trochu je mi s podivem / že při mši svaté místo křížem / nežehná srpem a kladivem*

Ve Valdicích souběžně s výše popsanou sbírkou Labutích písní vznikala i sbírka Magor dětem. Šlo o básně a pohádky, které Jirous psal a posílal svým dvěma dcerám, Františce a Martě. *Tak už hajinkej Františko,/ peřinku dáme na břicho./ Slepíčky šly už spinkat taky,/ utichl vítr, spí i mraky,/ broučci zalezli do jehličí./ Vzhůru jsou jenom andělíčky,/ aby tě ohlídali v noci/ na nadýchaném obláčku./ Dobrou noc, ty můj miláčku.*

Sbírkou popsané výše jsou nejznámější, však neobsahují celou Jirousovu tvorbu. Nepopisují zde například sbírky Ochranný dohled, Magorův jeruzalém, Magorovi ptáci a jiné. Všechny tyto sbírky jsou seřazeny do jedné publikace Magorova summa. Pavel Kosatík Jirouse popsal takto: „*Navenek bohém, řídil se ve skutečnosti celý život konstantou, jenž měla náboženský základ.*“¹⁸⁵ Jak uvedl Jiří Trávníček, jsou situace v nichž život a dílo nemohou neprostoupit. Toho je Jirousova tvorba důkazem.¹⁸⁶

¹⁸⁴ Trávníček, Jiří., *Poezie poslední možnosti.*, str. 186., Praha: TORST, 1996, 242. ISBN 80-856-3974-2

¹⁸⁵ Kosatík, Pavel., *Česká inteligence*, str. 373, Praha: Mladá fronta a.s., 2011, 392., ISBN: 978-80-204-2373-3

¹⁸⁶ Trávníček, Jiří., *Poezie poslední možnosti.*, str. 185., Praha: TORST, 1996, 242. ISBN 80-856-3974-2

6. VÝVOJ ČESKÉHO UNDERGROUNDU PO SAMETOVÉ REVOLUCI ROKU 1989 A POSLEDNÍ LÉTA BÁSNÍKOVA ŽIVOTA

Před listopadem 1989 se konala řada demonstrací. Nepokoje začaly už v březnu 1988 tichou demonstrací se svíčkami v Bratislavě. V Praze se toho samého roku konala demonstrace k dvacetiletému výročí vstupu sovětských vojsk na naše území. V září prošlo opět Václavským náměstím několik set lidí. Následovala oslava Dne nezávislosti 27. října. Vznikla celá řada hnutí, které vydaly prohlášení. Už tu nebyla jen Charta 77, ale nově i Hnutí za občanskou svobodu, Klub za socialistickou přestavbu - Obroda, České děti, Nezávislé mírové sdružení nebo Mírový klub Johna Lennona. Zatčení Václava Havla na demonstraci připomínající Jana Palacha spustil novou vlnu protestů spojenou s manifestem Ludvíka Vaculíka „Několik vět.“ Zkrátka vše šlo k 17. listopadu 1989, kdy na všech větších náměstích po celé republice probíhaly demonstrace u příležitosti Dne studentstva. V Praze byla naplánována demonstrace s pochodem z Albertova k památníku Jana Opletala. Studenty s květinami v rukou zastavili na Národní třídě policisté s obuškami. Výsledky „sametové“ revoluce chodili zmlácení studenti ukazovat do bývalého realistického divadla a tak informovali o svých zážitcích. Václavské náměstí se stalo centrem revoluce. Petr Placák přečetl prohlášení o událostech předchozího večera. Byla vyhlášena studentská stávková. Vzniklo Občanské fórum, které reprezentoval Václav Havel. Občanská fóra začala vznikat i v regionech. Začala generální stávková dělníků po celé zemi. Dvacátéhočtvrtého listopadu se vzdal Gustáv Husák funkce prezidenta. Na nový rok 1990 oslovil lid nový prezident Václav Havel.¹⁸⁷

Když probíhala revoluce odpykával si Ivan Jirous svůj poslední trest. Probíhal ale velký nátlak na vládu za propuštění politických vězňů. Petr Placák například, při shromáždění k výročí zavraždění Johna Lennona na Kampě, sbíral podpisy za Jirousovo propuštění, popisuje to následovně: „*Vyvolávám, vyvolávám kdo chce podepsat za Jirouse! Přicházejí lidé, podepisují mladí i staří. Pořadatelé – svazáci mi říkají abych nebláznil, že to příště zatrhnou atd. Nebavím se s nimi.*“ Sebral prý takto několik archů, později si všiml tajného policisty. Důležité bylo nepřijít o podepsané listy

¹⁸⁷KENNEY, Padraic. *Karneval revoluce: střední Evropa 1989.*, str. 244,270,273,320,329,331,339., 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Petruška Šustrová. Praha: BB/art, 2005, 390 s. ISBN 80-734-1562-3.

a tak sebral ještě několik podpisů a zmizel s papíry do bezpečí.¹⁸⁸ Trest byl Jirousovi 25. listopadu 1989 pod tíhou občanského nátlaku prominut prezidentem republiky.

V rozhovoru s Janem Pelcem za čtyři roky po revoluci uvádí, že nechápe jak lidé mohou nadávat, že se nic nezměnilo. Pro něj se prý změnilo mnoho. Jako příklad uvádí třeba dostupnost zboží v obchodech, ale kromě takovýchto drobností hlavně to, že již nemá nezvladatelný strach o sebe a svou rodinu, že netuhne při každém zabrzdění automobilu. Na adresu lidí, kteří si v hospodách stěžují třeba na Václava Havla si jen povzdechl, že za čtyři roky se dá zřejmě zapomenout na všechno. Podle tohoto povzdechu je také celý rozhovor nazvaný.¹⁸⁹ V prvních letech po listopadu 1989 vznikla celá řada nakladatelství, která vydávala undergroundovou literaturu, a to i retrospektivně. Čelní místo mezi nimi zaujímal Pražská imaginace, Inverza, Vokno, Host, Zvláštní vydání, bratislavská Archa aj. Mezi vyznavači undergroundu se dokonce objevil názor, že možnost vydávat knihy bude zkázou pro celé hnutí.¹⁹⁰ Na to, co se po revoluci stalo s českým undergroundem je složitě odpovědět, říká František Stárek: *„Jako celá společnost, tak ani underground nebyl na tu situaci připraven a musel si ji takzvaně očuchat. Někteří blbci, jako já, podlehli Havlovi a šli do státní správy. Někteří chlastali jako Jirous, ten využil těch 20 let k nezřízenému alkoholismu a psaní básní, někteří odešli do zahraničí projít svět, protože předtím jsme mohli většinou jen od Šumavy k Tatrám. Jiní začali podnikat...“*¹⁹¹ Ivan Jirous žil střídavě v Praze, kde mu jeho přítel Karel Schwarzenberg pronajímal byt za symbolickou částku a v bývalé zemědělské usedlosti na Vysočině v Prostředním Vydří u Dačic. Tam pořádal od roku 1990 do roku 2005 hudební festival Magorovo Vydří. Od roku 2006 byl ale festival zakázán vyhláškou města Dačice.¹⁹² Jak uvedl Jiří Kabeš, bylo to kvůli stížnostem místních obyvatel: *„...místní se bouřili, že se tam, scházej mánicky a že je to hnus, údajně. Tak jsme tam už nehráli.“*¹⁹³ Od té doby se akce pořádala na Skalákově mlýnu v Meziříčku u Želetavy, kde se koná dodnes. Jak uvádí jeho přátelé, po revoluci Ivan Jirous hlavně oslavoval: *„...Chtěl si tu dobu užít a ten jeho oslavný mejdan trval skutečně 10 let. Ale měl časové periody, byl piják kvartální i když ty periody neseseděly. Čas od času se rozhodl, že nepije...“*¹⁹⁴

¹⁸⁸ VANĚK, Miroslav. *Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Str. 39., Praha: Votobia, 2002, 350 p., 56 p. of plates. ISBN 80-722-0124-7.

¹⁸⁹ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 606., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

¹⁹⁰ PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Str.95., Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1.

¹⁹¹ LIBICHOVÁ, B., *vlastní šetření*, 2013

¹⁹²CENTRUM.CZ, *Ivan Martin Jirous*, [online] © 1999-2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z:<http://wiki.aktualne.centrum.cz/ivan-martin-jirous/>

¹⁹³ LIBICHOVÁ, B., *vlastní šetření*, 2013

¹⁹⁴ LIBICHOVÁ, B., *vlastní šetření*, 2013

Věnoval se ale i nadále boji s nespravedlností. Stal se členem českého PEN klubu. PEN klub je mezinárodní organizace se samostatnými dílčími společnostmi, jejímž cílem je zajišťovat svobodu projevu. Zabývá se také kulturní spoluprací a snášenlivostí národů. Bojuje proti útisku a násilí. Zveřejňuje také případy utiskovaných spisovatelů a žádá jejich vlády o osvobození.¹⁹⁵

V roce 2004 sepsal spolu se Stanislavem Pencem protest ministru vnitra proti zásahu na hudební festival CzechTek, (**viz.příloha H**) kde tehdejší premiér Jiří Paroubek doporučoval co nejráznější zásah. Tento festival byl velmi specifický v tom, že jeho účastníci podporovali uvolněnou a svobodnou atmosféru, nebylo tedy třeba pořadatelů. Práce, které byly zrovna zapotřebí vykonávali dobrovolně sami účastníci. Tuto svobodu ale odpůrci viděli jako anarchii, což považovali za dostatečný důvod k tomu, aby nechali skoro 5000 mladých lidí brutálně rozehnat policejními jednotkami.

Dále se Jirous také věnoval psaní básní. Po revoluci mu vyšel sborník básní šířených samizdatově v knize nazvané Magorova summa. Sborník prozaických textů a rozhovorů Magorův zápisník a také sbírka dopisů, které psal svým ženám (většinou Daně Němcové a Julianě Jirousové) z vězení, nazvaná Magorovy dopisy. Později vydal další sbírky básní. V roce 1999 to byla Magorova vanitas, v roce 2001 Ubíječ labutí. Sbírka Rattus norvegicus vyšla v roce 2004. Sbírkou Okuje a Rok krysy vyšly v roce 2008.

Po celý život obdivoval labutě a měl i malou labutí sbírku, jeho dcery o něm vyprávějí, že miloval přírodu. I když se prý někdy nepohodl s lidmi, jakmile se v jeho blízkosti ocitlo nějaké zvíře stal se nejněžnějším chlapem na světě.¹⁹⁶

Jak uvádí jeho poslední životní partnerka, undergroundová písničkářka Dáša Vokatá, v rozhovoru, který koloval na Trutnovském festivalu v roce 2012, žili spolu posledních 20 let Ivanova života na jeho statku v Prostředním Vydří bez přívodu vody a elektřiny. Magor prý ale všechnu práci zvládal. Rozdělával oheň, vyvářel prádlo i myl nádobí. S Dášou také objížděli různé festivaly a recitovaly. Ivan četl své básně a Dáša hrála na kytaru.¹⁹⁷

Touhle dobou je podle Františka Stárka, alias Čuňase, jednoho z pořadatelů Trutnovského festivalu, vidět co se po revoluci dělo s českým undergroundem. *„Dvacet let je takový poločas lidského života a ti lidé už se dozvěděli to, co chtěli vědět. Ted' se zase začíná doba, kdy se vracíme ke kořenům a asi 5 let cosi jako renesanci českého undergroundu....To je vidět i na festivalech, kde lze vidět lidi nad šedesát ale i lidi,*

¹⁹⁵ ČESKÉ CENTRUM MEZINÁRODNÍHO PEN KLUBU, O PEN klubu, [online] © 1999-2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.pen.cz/cz/o-pen-klubu/>

¹⁹⁶ LE FAY, Monika., 04826 Jirous., dokumentární film České televize, 2012

¹⁹⁷ Rozhovor, xerokopie, Trutnovský festival, 2012

kterým ještě nebylo dvacet. Možná tam chybí ta střední generace, ale ti kteří si prošli to dvacetiletí, tak už zase přicházejí zpět.“¹⁹⁸

V roce 2010 již měl Ivan Jirous velké problémy s vnitřními orgány. Ty souvisely jak s dlouholetým vězněním, tak jeho životním stylem. O jeho nemoci vypráví jeho dlouholetý kamarád František Stárek, zvaný Čuňas: *„Když už měl pak první příznaky své choroby, kdy chrtil krev, tak jsme mu zavolali sanitku. On nechtěl jet, že už mu je lépe. Řekl jsem mu: "Před smrtí se každému trochu uleví", a už byl v sanitce. V nemocnici vydržel celý víkend a v pondělí jsme pro něj se Skalákem jeli, a to už si s námi dal spicha v bufetu na autobusovém nádraží v Třebíči a pil malá piva. Řekl ale, že do Vánoc nebude pít kořalky. Byl asi začátek září...Koncem října jsem šel na Óázu, Magor byl ještě doma a tak jsem se zeptal hostinskýho, jestli Magor pije kořalky. Dozvěděl jsem se, že ano. Tak povídám: "Ten hajzl, slíbil, že nebude pít kořalky do Vánoc!" Na to hospodský odpověděl: "Tak to pozor, on tady koncem září oslavil Vánoce, a pak si dal!"¹⁹⁹*

Ivan Martin Jirous zemřel na prasklý vřed ve středu 9. listopadu 2011. Pohřbu se zúčastnilo více než tisíc lidí. Místem Magorova posledního odpočinku se stal hřbitov v Kostelním Vydří na Vysočině. Jeho děti, Františka, Marta a Daniel po jeho smrti založily občanské sdružení Magorův statek, jehož cílem je opravit statek na Prostředním Vydří a vybudovat zde Jirousův památník, který by sloužil jako zázemí pro badatele z řad studentů, literárních vědců a umělců, a umožnit zde pořádání menších kulturních akcí.²⁰⁰

Underground ale žije stále dál. To uvedl člen The Plastic People, Jiří Kabeš: *„Určitě existuje, řekl bych, že ne-li větší, tak určitě stejnou měrou. Všechny kapely, které nejsou v těch V.I.P pořadech, to je de-facto underground.“* Myslí si to i František Stárek, který uvedl, že underground vlastně nevědomky existoval v každé době. Až později dostal označení. Underground podle něj nezávisí ani na nějaké vůdčí osobě nebo na tom, kdo zrovna dělá muziku ale prostě běží samosebou: *„Je naprosto jedno, kdy to kdo žije, důležité je, že žijí s undergroundovým pocitem...“* Myšlenku o tom, že underground jen tak ze světa nezmizí pronesl ostatně již sám Ivan Martin Magor Jirous: *„Kdyby se underground už nikdy neobjevil a zcela zaniknul, bylo by to potvrzení, že ve společnosti je všechno v pořádku.“²⁰¹*

¹⁹⁸ LIBICHOVÁ, Blanka., *vlastní šetření*, 2013

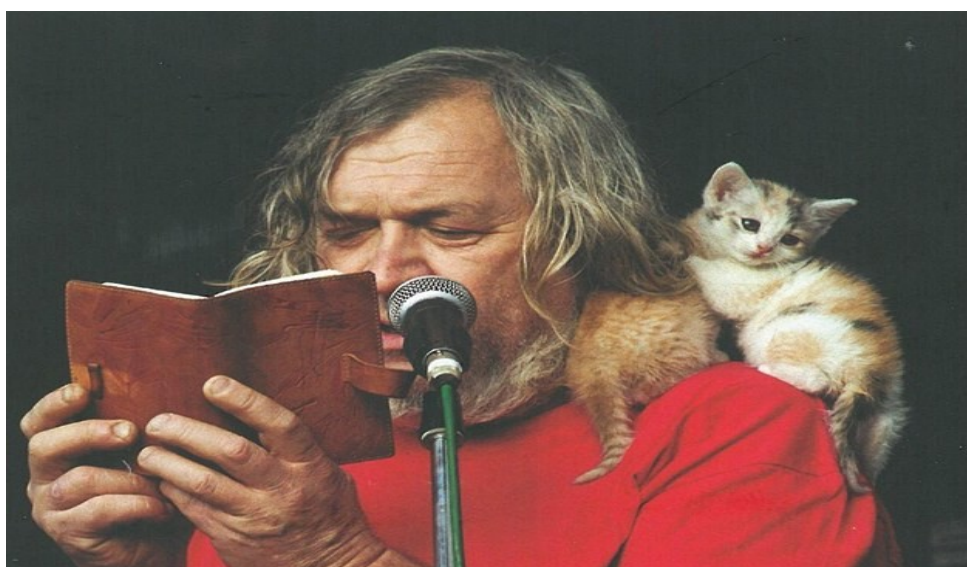
¹⁹⁹ LIBICHOVÁ, Blanka., *Vlastní šetření*, 2013

²⁰⁰ DIVADELNÍ NOVINY, *Děti Magorovi*, [online] © 7.1.2008 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.divadelni-noviny.cz/deti-magorovi>

²⁰¹ JIROUS, Ivan. *Magorův zápisník*. Str. 607., Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.

Magor se nikdy nepovažoval za básníka a podle Františka Stárka ho jako básníka příliš nevnímal ani český underground: „*Mainstream o něm hovoří jako o velkém básníkovi, ale pro nás, co žijeme v undergroundu, je podstatnější ta formující a organizační stránka věci. I když jeho básně máme také rádi, ale není to meritem jeho činnosti.*“²⁰² Jak uvádí Pavel Kosatík v knize Česká inteligence, Jirous sám se kromě novináře, nepovažoval vlastně nikdy za nic: „...proč přijmout společenskou hru na „považování“, když je možné místo toho nehlédět vlevo vpravo a prostě být? „Nejhloub se považuju za toho, kdo vytváří neklid,“ řekl Šustrové, a komu to pojmenování tvůrčí schopnosti nestačí, tomu pravděpodobně není pomoci.“²⁰³

Obr. 8: Ivan Martin „Magor“ Jirous II

Zdroj: MAFRA, *Dokumentární film zmapuje, jaký byl rok bez Magora Jirouse*, [online] © 21.4.2012 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/dokumentarni-film-zmapuje-jaky-byl-rok-bez-magora-jirouse-p3m-/filmvideo.aspx?c=A120421_091854_filmvideo_ob

²⁰² LIBICHOVÁ, Blanka., *Vlastní šetření*, 2013

²⁰³ KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence: [od Jaroslava Golla po Magora]*. Str.375., Vyd. 1. Prague: Mladá fronta, c2011, 382 p. ISBN 80-204-2373-7.

ZÁVĚR

Ivan Martin Jirous dostal v průběhu života přezdívku Magor, kterou přidal před své příjmení a používal ji možná častěji než své jméno. Tato přezdívka neměla v žádném případě vyjadřovat hloupost a nebyla ani myšlena nijak negativně. Naopak si tuto přezdívku vysloužil tak, jako umělci dostávají ocenění za zásluhy, nebo jako někteří lidé získávají vysokoškolský titul. Tato přezdívka znamenala, že Jirous se nebál jít hlavou proti zdi, zastávat se druhých ale také bojovat za své přesvědčení. Znamenala, že Jirous dokázal jít neohroženě za svým cílem a prát se za lidská práva a svobodu. A to vše za cenu toho, že bude považován za blázna nebo naivního snílka, ale dokonce i za cenu tvrdých postihů ze strany moci v podobě zákazu vlastní tvorby, ztráty zaměstnání, policejního bití a dokonce za cenu dočasné ztráty vlastní svobody. Právě tím, je tato práce vysoce aktuální i dnes. Přesto, že již Česká republika není totalitním státem, stále žijeme v jakési nespravedlnosti, kdy ti bohatší mají moc nad chudšími. Nevládne ani tak lid, jak by se v demokracii slušelo, ale spíše hrstka vybraných lidí s největším majetkem, ať už se k němu dostali jakkoliv. Zavíráme oči před útlakem slabších, bojíme se, aby se nám něco nestalo a když k něčemu takovému dojde, máme strach to řešit, protože dobře víme, že právo bude stát na straně toho, kdo má lepší známosti. Necháme si developerskými společnostmi ukrajovat z přírody a volného prostoru. Rozhodují u nás totiž peníze namísto občanů a my neděláme nic!

„Komunismus nás drtil, ale aspoň se nás bál. Kapitalismus nás zalil asfaltem, a tím si myslí, že se nás zbavil. V tom asfaltu jsou však praskliny, kde se můžeme schovat a o něco usilovat. Podmínky pro život jsou zhruba stejné jako tenkrát. A naštěstí nad námi nevisí Damoklův meč výslechů a kriminálů..“ I.M.Jirous

Je pravda to, co je uvedeno v úvodní části této práce. Totiž, že nám nebude nic platné se proti čemukoliv veřejně bouřit. Samozřejmě že ne, pokud nespojíme své síly, tak jako to udělalo právě undergroundové hnutí. Neměli snad tenkrát lidé pocit, že je vše dané a nelze to změnit? Samozřejmě, že měli. Ale přesto se změna povedla. A právě proto tato práce mluví o bezstarostnosti Ivana Jirouse a vůbec celého českého undergroundu, který se nikdy nebál ozvat. I dnes bychom totiž potřebovali alespoň pár takových Magorů. Jirousův boj popisovaný v této práci by tedy měl být jakousi inspirací. Povzbuzením k aktivitě která je potřeba i dnes.

„Svět není nebezpečný kvůli zlým lidem, ale kvůli těm, kteří s tím nic nedělají.“

A. Einstein

Další otázkou bylo, jaký vliv měla média při různých kauzách s Jirousem a s představiteli undergroundu. Když tisková média i televize vykreslovala celý underground jako partu narkomanů, pro mainstreamovou společnost nebylo těžké tomu uvěřit. A to i přes to, že většina lidí si uvědomovala, v jaké situaci žije a nesouhlasila s ní. Přesto, že věděla, že znelíbit se komunistické straně lze i bezvýznamnými drobnostmi. Všichni se takového znelíbení obávali a přesto uvěřili médiím tento novodobý hon na čarodějnice. Stačila však vlastní aktivita a zájem o situaci malé skupiny lidí, která nechtěla tupě naslouchat předloženým informacím a která zaktivizovala média zahraniční, tedy nezávislá na místním postoji. Tato aktivita pak uvedla celou undergroundovou kampaň na pravou míru a napomohla k vzniku Charty 77 a následně ke svržení totalitního systému. Zde je tedy důkaz, že média nemají vždy pravdu a že je třeba o předložených informacích nejen dále přemýšlet ale také si je ověřovat. Média v totalitním státu fungují podle tzv. autoritářské teorie, podle níž mají vytvářet žádoucí pohled na chod společnosti tak, jak si přeje stát. Moc mají média ale stejně velkou, ať již se řídí jakoukoliv teorií. I dnes mají možnost občany ukolébat a uklidnit, aby setrvali v nečinnosti, ale také disponují mocí lid zaktivizovat. Vždy však záleží hlavně na tom, co je společnosti pohodlnější!

„Kdo ovládá média, ovládá mysl.“ J.Morrison

Na to, zda Ivan Jirous bojoval proti totalitě z politických důvodů, jasně odpověděli jeho přátelé, kteří jsou v práci citováni. Z jejich názorů vyplývá, že jediné co chtěl Ivan Jirous od politiky a státu, byla možnost svobodně projevovat své názory a věnovat se takovému umění, jakému sám chce. To mu však nebylo dopřáno a jelikož nebyl z těch, kteří by se s takovým útlakem tiše spokojili, stal se pro režim nebezpečným. Protože pro totalitní režim je nepřípustné všechno, co je jiné a co jakýmkoliv způsobem vybočuje, byl zařazen mezi takzvané disidenty, osoby protirežimní. A právě zde je přínos této bakalářské práce. Nepopisuje totiž Jirouse jako politického disenta a významného básníka, ale hlavně jako volnomyšlenkářského umělce, který si svou svobodu nenechal nikdy vzít a dal to establishmentu jasně najevo. Tím se tedy dostáváme k významu jeho myšlenek pro underground. Zatímco

většinová společnost oceňuje hlavně Jirousovo básnické dílo, z práce vyplývá, že pro undergroundové hnutí byla mnohem důležitější jeho organizační práce v zakázaných aktivitách. Velký přínos pro český underground byla také jeho schopnost formulovat myšlenky tak, aby dal vzniknout zásadnímu textu, kterým undergroundové hnutí definoval, sjednotil a vytyčil jeho zásady a smysl. Tím undergroundu dodal sílu potřebnou k překonání těžkých časů. A je možné, že jednou si z těchto myšlenek vezme něco k srdci i mainstreamová společnost. To už ale nebude potřeba undergroundu, protože pak už, jak Jirous uvedl, bude svět naprosto v pořádku.

„Rozumný člověk se přizpůsobuje světu, nerozumný chce svět přizpůsobit sobě. Proto veškerý pokrok pochází od těch nerozumných.“ G.B.Shaw

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

- BENČÍK, Antonín. *V chapadlech kremelské chobotnice*. Vyd. 1. Praha: Mladá fronta, 2007, 514 s. ISBN 978-802-0416-179.
- BURIAN, V., GALIK, J., MACHALA, L., PODIVÍNSKÝ, M., SCHNEIDER, J., *Česká a slovenská literatura v exilu a samizdatu*, Olomouc: Hanácké noviny, nakladatelství a vydavatelství Olomouc, 1991, 168 s.
- ČERVINKA, Stanislav. *19 rozhovorů*. Vyd. 1. Praha: Volvox Globator, 2003, 107 s. ISBN 80-720-7520-9.
- FAJMON, Hynek. *Sovětská okupace Československa a její oběti*, 1. vyd. Editor Hynek Fajmon. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, 131 s., 8 s. obr. příl. ISBN 80-732-5048-9.
- GRUTONRÁD, Jiří., *Informace o chartě 77.*, Brno: Doplněk, Libri Prohibiti, 1998, 634 s., 1081-117-1998
- HAVEL, Václav., *Moc bezmocných.*, Praha: Archa, 1978, 64 s., 79-006-90
- CHADIMA, Mikoláš. *Alternativa: svědectví o českém rock*. Vyd. 1. Brno: Host, 1992, 414 s. ISBN 80-852-3311-8
- JIROUS, Ivan Martin. *Humpolecký Magor*. Vyd. 1. Editor Jarmila Neomytková. Praha: Torst, 2007, 122 s. ISBN 978-80-7215-299-5.
- JIROUS, Ivan Martin. *Magorova summa*. Vyd. 1. Praha: Torst, 1998, 878 s. ISBN 80-721-5045-6.
- JIROUS, Ivan Martin. *Magorovy dopisy*. Vyd. 1. Praha: Torst, 2005, 527 s. ISBN 80-721-5265-3.
- JIROUS, Ivan Martin.. *Magorův zápisník*. Vyd. 1. Praha: Torst, 1997, 801 p. ISBN 80-721-5033-2.
- KENNEY, Padraic. *Karneval revoluce: střední Evropa 1989.*, 1. vyd. v českém jazyce. Překlad Petruška Šustrová. Praha: BB/art, 2005, 390 s. ISBN 80-734-1562-3.
- KOSATÍK, Pavel. *Česká inteligence: [od Jaroslava Golla po Magora]*. Vyd. 1. Prague: Mladá fronta, c2011, 382 p. ISBN 80-204-2373-7.
- MACEK, Josef. a kol., *Sedm pražských dnů, 21.-27. srpen 1968: dokumentace.*, Vyd. 1. Praha: Academia, 1990, 406 p. ISBN 80-200-0237-5.

- PILAŘ, Martin. *Underground: kapitoly o českém literárním undergroundu*. Vyd. 1. Brno: Host, 1999, 177 p. Studium (Brno, Czech Republic), sv. 2. ISBN 80-860-5567-1
- PLACÁK, Petr a Egon BONDY. *Kádrový dotazník*. Vyd. 1. Praha: Babylon, 2001, 359 p. ISBN 80-902-8041-2.
- POSSET, Johana., *česká samizdatová periodika 1968-1989*, Brno: Továrna pro sitotisk ve spolupráci se spol. pro reklamu a tisk, 1991, 214 s.
- STÁREK, František a Jiří KOSTÚR. *Baráky: souostroví svobody*. 1. vyd. Praha: Pulchra, 2010, 635 s. Testis, 5. sv. ISBN 978-808-7377-192.
- TRÁVNÍČEK, Jiří. *Poezie poslední možnosti*. Vyd. 1. Praha: TORST, 1996, 242 p. ISBN 80-856-3974-2.
- TOMEŠ, Josef. *Český biografický slovník XX. století. I., II, III. díl*. 1.vyd. Praha, Litomyšl: Paseka - Ladislav Horáček, 1999, 649 s. ISBN 80-718-5246-5.
- VANČURA, Jiří., *Naděje a zklamání*, Praha: Mladá Fronta, 1990, 156 s., 23-024-90
- VANĚK, Miroslav. *Ostrůvky svobody: kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu.*, Praha: Votobia, 2002, 350 p., 56 p. of plates. ISBN 80-722-0124-7.
- ZACH, Aleš. *Kniha a český exil 1949-1990: bibliografický slovník nakladatelství, vydavatelství a edic*. Vyd. 1. Praha: Torst, 1995, 207 p. ISBN 80-856-3962-9.

Seznam použitých internetových zdrojů

- ARCHIV BEZPEČNOSTNÍCH SLOŽEK, *Sborník – první festival druhé kultury*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-18]. Dostupné z: <http://www.abscr.cz/data/pdf/sbornik/sbornik5-2007/kap11.pdf>
- CELYDEN.CZ, *Brutnák lékařský*, [online] © 2004-2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://lecive-bylinky.celyden.cz/brutnak-lekarsky/>
- CENTRUM.CZ, *Ivan Martin Jirous*, [online] © 1999-2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://wiki.aktualne.centrum.cz/ivan.martin-jirous/>
- ČESKÁ BIBLIOGRAFICKÁ DATABÁZE, Pavel Kohout, [online] © 2009-2012 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z : <http://www.cbdb.cz/autor-849-pavel-kohout>
- ČESKÁ TELEVIZE, *Disidenti*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct24/historie-cs/142156-disident>

- ČESKÁ TELEVIZE, *Labutí písně dozněly*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-02-15]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/exkluzivne-na-ct42/historie-cs/142156-disidenti>
- ČESKÉ CENTRUM MEZINÁRODNÍHO PEN KLUBU, O PEN klubu, [online] © 1999-2013 [cit. 2013-03-20]. Dostupné z: <http://www.pen.cz/cz/o-pen-klubu/>
- DIVADELNÍ NOVINY, *Ivan Magor Jirous: Nerozbívám skleničky, ale držky*, [online] © 7.1.2008 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://host.divadlo.cz/noviny/clanek.asp?id=15233>
- DIVADELNÍ NOVINY, *Děti Magorovi*, [online] © 7.1.2008 [cit. 2013-03-05]. Dostupné z: <http://www.divadelni-noviny.cz/deti-magorovi>
- EMPRESA MEDIA, Život je krásný, jenom to vidět, [online] © 23.4.2012 [cit. 2013-01-30]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/kultura/zivot-je-krasny-jenom-to-videt_9229.html
- *HNĚDÁ KNIHA" O PROCESECH S ČESKÝM UNDERGROUNDEM* [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://silesia.wz.cz/hk.html>
- MAFRA, *Dokumentární film zmapuje, jaký byl rok bez Magora Jirouse*, [online] © 21.4.2012 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/dokumentarni-film-zmapuje-jaky-byl-rok-bez-magora-jirouse-p3m-/filmvideo.aspx?c=A120421_091854_filmvideo_ob
- MAFRA, *Vše o Chartě 77*, [online] © 8.1.2007 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/vse-o-charte-77-00y-/zpravy-domov.aspx?c=A070108_153710_ln_domov_vvr
- POMO Media Group s.r.o, Jan Němec, Biografie, [online] © 2001-2013 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.csfd.cz/tvurce/3244-jan-nemec/>
- STÁREK František., *Rozsudek*, [online] © 2000-2005 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.cunas.cz/doc/rozsudek2.html>
- WONKA.CZ, *Stučný životopis nástin* [online] [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: <http://www.wonka.wz.cz./zivotopis.htm>
- SPOLEK PŘÁTEL KOZ, Prohlášení, [online] [cit. 2013-01 -22]. Dostupné z: <http://www.kozy.cz/prohlaseni.html>

- THE PEOPLE OF THE UNIVERSE, *historie*, [online] [cit. 2013-03-18].
Dostupné z: http://www.plasticpeople.eu/historie_1968-1970.html
- TISCALI MEDIA, a.s., Ivan Martin Jirous, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: <http://www.spisovatele.cz/ivan-martin-jirous>
- ULOZTO.CZ, *Hnědá kniha o procesech s českým undergroundem*, [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.ulozto.cz/xR9YLup/hneda-kniha-o-procesech-s-ceskym-undergroundem-plus-sbornik-literatury-pdf>
- ÚSTAV HUDEBNÍ VĚDY FF MU, *Primitives Group*, [online] ©1996–2013 [cit. 2013-02-10]. Dostupné z: http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1000415
- ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU AV ČR, *Rudé Právo*, [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1976/4/8/2.png>
- ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-08]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1201/103-113.pdf>
- ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, *paměť - dějiny*, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/seminare/bojanovice-1976.pdf>
- VLČEK, TOMÁŠ, *Manifest 2000 slov*, [online] © 1999 [cit. 2013-01-15]. Dostupné z: <http://www.totalita.cz/vysvetlivky/2000slov.php>
- VLČEK, TOMÁŠ, *petice wonka*, [online] © 1999 [cit. 2013-03-15]. Dostupné z: http://www.totalita.cz/txt/txt_o_wonkap_petice.php
- VLTAVA-LABE-EXPRES, *Zemřel básník a rocker Ivan M. Jirous*, [online] © 2005–2013 [cit. 2013-02-19]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/knihy/zemrel-basnik-a-rocker-ivan-m-jirous20111111.html>
- VONS.CZ, *Clenove vons*, [online] © 2007 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: http://www.vons.cz/data/pdf/vokno/vokno_obalka.jpg
- VONS.CZ, *Clenove vons*, [online] © 2007 [cit. 2013-01-20]. Dostupné z: <http://www.vons.cz/data/pdf/clenovovons/jirous.jpg>

Seznam ostatních zdrojů

- JIROUS, I. M., Zpráva o třetím hudebním obrození, 1975, samizdat
- KŘEMEN, Pavel., dokumentární film zcyklu Nespravedlivé soudní procesy, proces s Plastic People of The Universe, Česká televize, 2011
- LE FAY, Monika., *04826 Jirous.*, dokumentární film České televize, 2012
- Rozhovor, xerokopie, Trutnovský festival, 2012

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: Ivan Martin „Magor“ Jirous.....	24
Obrázek 2: Snímek Ivana Jirouse pořídili sledovači StB 7. května 1981 okolo 11. hodiny.....	31
Obrázek 3: Vlevo Ivan „Váňa“ Bierhanzl, František „Čuňas“ Stárek a Ivan „Magor“ Jirous.....	32
Obrázek 4: Plastic People of The Universe.....	45
Obrázek 5: „Mejla“ Hlavsa při koncertu DG 307 v Postupicích dne 1. 9. 1974.....	55
Obrázek 6: Pozvánka na Magorovu svatbu.....	56
Obrázek 7: Obálka časopisu Vokno.....	59
Obrázek 8: Ivan Martin „Magor“ Jirous II.....	70

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Rozhovor s Jiřím Kabešem.....	I - II
Příloha B – Rozhovor s Františkem Stárkem.....	III - V
Příloha C - Návrh na sledování.....	VI
Příloha D - Dopis V.Havla, V.Černého, P.Kohouta,I.Klímy a L.Vaculíka na zastavení stíhání kapely The Plastic People of The Universe.....	VII
Příloha E - Článek v Rudém Právu.....	VIII
Příloha F – Petice Tak dost!.....	IX-X
Příloha G - Rozsudek Ivana Jirouse za působení v časopise Vokno.....	XI
Příloha H - Dopis Stanislavu Grossovi.....	XII

PŘÍLOHY

Příloha A: Rozhovor s Jiřím Kabešem

Jak jste seznámil s I.M. Jirousem?

V létě 1970 jsem nastoupil do kapely, na které jsem nikdy nebyl jako divák, takže jsem se musel naučit asi 40 písní a v září jsme poprvé hráli v téhle sestavě. Mejla, Štévich, Pavej Zeman a Jernek. Ten ale musel odejít, my už jsme se znali, a tak jsme se dohodli, že místo něj nastoupím já.

Co rozhodlo otom, že budete spolupracovat s I.M.Jirousem?

Já když jsem do kapely nastoupil, Jirous už dělal manažera. Byl vlastně nehrajícím členem kapely.

Je pravda, že původním záměrem Ivana Jirouse nebyl boj proti totalitě, ale pouze vlastní nekonformní cesta v kultuře, která ho zařadila mezi disidenty? Kdy se on sám rozhodl pro politický boj?

On to nebyl politický postoj, my jsme si vyrobili takzvané malé ghetto a nejmíc jsme štváli komunisty tím, že jsme na ně kašlali. Přestali jsme je vnímat.

Kabešová Irena: On nebyl nikdy politický, on měl svůj vlastní názor, kterej si prosazoval, ať byla doba taková nebo taková. On to měl v hlavě naprosto srovnaný.

Jak došlo k zákazu vašich vystoupení?

My jsme nebyli nikdy zakázaný, my jsme jenom nebyli povolení. Nám neměl nikdo co zakazovat. Magor přišel potom s oslavama svateb. Objednala se hospoda na vesnici, tam přišlo třeba 300 svatebčanů, hrálo 5 kapel. S tím oni si taky nevěděli rady.

Tkrát bylo asi politické úplně všechno....

No, podle nich ano.

Pamatujete se na nějaký příběh nebo dataily toho, jak I.M.Jirous organizoval zakázané hudební festivaly, výstavy nebo jiné kulturní akce?

To byli právě ty svatby. Už nevím kolik jich bylo, asi pět... My jsme dělali asi v roce 1973 takzvané přehrávky a tenkrát nám to přiřkli, že můžeme hrát profesionálně. Potom jsme chodili po Malé Straně s láhví Johnnyho Wolkera a zpívali si: "Umělci, umělci vožíraj se, dělníci, dělníci choděj do práce." Za 14 dní přišel dopis, že vzhledem k společenskému dopadu na mladou generaci se titul profi muzikantů neuděluje. Takže 14 dnů jsme byli vlastně profíci. Akorát, že jsme nehráli zrovna v tu dobu.

Podílel se Ivan Jirous nějak na textech nebo recitativěch vašich skladeb?

Ne, ona ta jeho poezie špatně zapadne do rytmu. Teprve až asi před dvěma lety jsme objevili nějakou báseň, kterou napsal v kriminále, tu jsme zhudebnili a nazvali Magorův šém. Nedávno jsme začali trénovat ještě jeden jeho text, ale Magor už je po smrti....

Loni byl špatný rok, potom v prosinci zemřel i Havel....

Hnusnej, ten závěr roku ten se vůbec nepovedl...to jsme i probřečeli..... Jinak Magor byl takový, že pomáhal třeba na koncertech, většinou je uváděl. Měl různé vtipné průpovědky. Jednou třeba vyhlásil, že při Kofole se tahle muzika dělat nedá a že jménem pořadatelstva oznamuje, že další sud je již naražen. Takové vnitřní srandy. Jeho žena zase byla výtvarnice a tak nás malovala....

I.Kabešová: To je pravda, on třeba uklízel na koncertech po lidech odpadky. Samozřejmě nemusel, ale prostě to udělal.... Taky byl hodně spontánní. Pamatuji se, že jeden koncert se konal shodou okolností na můj svátek. Magor za mnou přišel a zeptal se: Ty jsi vlastně Irena, že jo? A zničeho nic, bez ohlášení vylezl na podium a začal zpívat: "Irena, Good night...."

Co dělal a jak se měl I.M.Jirous po revoluci a v dalších letech?

Po revoluci trchu popíjel...pak to trochu stahnul, ale už bylo pozdě...

On měl také svůj statek na Prostředním Vydří...?

Ano, tam to snad ještě funguje...my jsme tam taky hráli, ale místní se bouřili, že se tam, scházej mánicky a že je to hnus, údajně. Tak jsme tam už nehráli.

Myslíte si, že i dnes existuje underground?

Určitě, řekl bych, že ne-li větší, tak určitě stejnou měrou. Všechny kapely, které nejsou v těch V.I.P pořadech, to je de-facto underground. My jsme s těmihle lidmi nesetkávali vůbec, dokonce jsme jednou měli hrát na festivalu za velký peníze, ale hrál tam i Olympic, tak jsme to odmítli....

A ještě nakonec, vzpomenete si na nějaký veselý příběh nebo historku, kterou jste s I.M.Jirousem zažil?

Já když jsem ho poznal, tak jsem taky dělal uměleckou školu, výtvarku, a mě se tenkrát a ještě i dnes, se mi líbí surrealismus. A Magor ho odmítal. Potom, když ho zavřeli, tak já jsem mu napsal: "Hele nepřipadá ti to trošku jako surrealismus, že jsi ve vězení?" A on mi odepsal: "Kámo, ty bejku, vždyť tys měl pravdu." A jinak jsem ho nejvíc naštvál tím, že když nám v base měřili IQ, tak já měl 130 a on jenom 128. Pak mi vždycky říkal: "Ty íkváku, jeden zasranej..."

To se ve vězení měřilo IQ?

Na nás nasadili dva soudní psychiatry. Chtěli dokázat, že jsme narkomani a fluktuanti a ono se jim to nepovedlo, absolutně pohořeli.

A teď opravdu poslední otázka, jak vůbec vznikl název Plastic People of The Universe?

Já myslím, že to je podle jedné písně Franka Zappy. Ta se jmenovale Plastic People a my jsme k tomu pak přidali Of The Universe, že jsme z vesmíru...

Zdroj: LIBICHOVÁ, Blanka, *Vlastní šetření*, 2013

Příloha B - Rozhovor s Františkem "Čuňasem" Stárkem

Ještě před rozhovorem se Vás zeptám, jak se jmenoval vyšetřovatel volné mládeže, který vyšetřoval představitele undergroundu?

Václav Koudelka byl vyšetřovatel VB na Praze západ. Plastici potom zpívali Koudel,koudel,koudelka nám hoří u prdele...

Kdy jste se seznámil s Ivanem Jirousem?

Asi v roce 1974, když se vrátil z vězení. Seděl protože zpíval s Kořánem, Daníčkem a Brikciusem sokolskou píseň, kterou si lehce upravili do aktuální podoby: Vyženeme rusy...atd. Když se vrátil tak já jsem zrovna přišel pracovat do Prahy, po maturitě a už jsem se dávno znal s těmito lidmi, jako s Hlavsou, s Plivníkem, Kvidem Machulkou, to jsou lidi, kteří chodili do hospody k Malvasům. Já jsem tam pochopitelně chodil taky a dobře jsme se znali. U Kvida Machulky jsem dokonce bydlel. To byla taková komuna v Gorazdově ulici. A Jirous než šel do basy tak chodil do hospody U Svitáků, kterou okupovala tzv. Křížovnická škola čistého humoru bez vtipu. To jsme se nějak míjeli, ale v tom 74. roce už to bylo nezbytné, protože už se děly akce na které se zvali lidi z celé republiky a já jsem reprezentoval Severní Čechy.....Ta naše známost byla ryze organizačního charakteru, protože já jsem tady zajišťoval vše co se týkalo Severních Čech, to byla významná komunita undergroundu. A právě v roce 1974 došlo k integraci pražského a severočeského undergroundu. Jirous potom píše, že to byl nejvýznamější rok pro underground vůbec.

Je pravda,že původním záměrem Ivana Jirouse nebyl boj proti totalitě,ale pouze vlastní nekonformní cesta v kultuře, která ho zařadila mezi disidenty?

To se netýkalo jen Ivana Jirouse, ale celého českého undergroundu, který neměl nějaké politické ambice. Chtěli jsme jenom aby nám dali pokoj, aby nás nechali dělat si to, co sami chceme. Ovšem totalitní režim tohle prostě neakceptoval. A neakceptoval to u žádných společenských skupin, protože chtěl ovládat absolutně všechno. Chtěl ovládat životy všech lidí. I naše. Právě v roce 74, ještě v době kdy byl Magor v base, tak nám předvedl jak se bude k undergroundu chovat, kam si nás zařazuje a kde my budeme vůči němu stát. To nám předvedl při koncertu, respektive nekonaném koncertem v Budějovicích, v Rudolfově 30.března 1974, kde došlo k masakru. Policejní jednotky tam zmlátili stovky lidí a stříhali jim vlasy. Potom z toho byl soud, toho již se Jirous zúčastňoval ale při samotném koncertu byl ještě v base.

Podílel se Ivan Jirous na vzniku nebo organizaci Charty 77?

Podílel se na ni nepřímo, protože v roce 1976 jsme byli zatčeni 17. března po druhém festivalu druhé kultury v Bojanovicích. Byli jsme obviněni z výtržnictví. Já, Skalický a Havelka jsme byli vězněni na Borech a potom souzeni v Plzni, zatímco ta pražská skupina byla pochopitelně na Ruzyni. Když z ní potom vybrali ty čtyři lidi, tak ty byli souzeni v Praze. Ta nepřímá podpora Charty byla v tom, že celý tenhle proces dal dohromady disidentské skupiny, které předtím byly roztržštěné. Vypadalo to tak, že když zavřeli faráře, tak protestovali katolíci, možná ještě evangelíci. Když zavřeli bývalého komunistického funkcionáře, jako třeba Šabatu, tak protestovali bývalí komunisté. Prostě mezi nimi nebyla žádná spolupráce. Právě případ Plastic People, tím že byl bez politického náteru, umožnil všem těmto skupinám aby se na nás, jako na společném jmenovateli mohli integrovat. Mělo to pro nás velký význam, protože jsme díky tomu dostali poměrně nízké tresty (na to jaké tresty nám připravovali) Došlo zkrátka k určitému kompromisu. Václav Havel a Jiří Němec dospěli k názoru, že by bylo škoda tuhle koalici skupin, které od sebe byly na hony vzdáleny, jako trockisti od bigotních katolíků, jen tak rozpustit. A dospěli k názoru, že neutrální text, který by nevdal žádné téhle skupině, by mohl tím na čem by se shodli. A tím byla Charta 77.

Psal Jirous texty do Infochů?

Řekl bych, že na tvorbě textů se Ivan nepodílel, ale protože i on byl zařazen do toho pavouka, takže lidem dával Infochy většinou kolem Jihlavy, nebo tam, kde zrovna žil.

Pamatujete se na nějaký příběh nebo dataily toho, jak I.M.Jirous organizoval zakázané hudební festivaly, výstavy nebo jiné kulturní akce?

Něco co bych mohl nazvat koncertem managerů byl poslední koncert Plastic People v Kerharticích v roce 1978. Tenhle koncert byl původně zamýšlen, že se udělá v Kotelsku, tam měl dům náš kamarád Jarda Zavadil. Byla to stará hospoda, která měla docela pěkný, vyklizený sál. Sochař Toulec, nevím už jak se jmenuje občanským jménem udělal výzdobu, scénograficky to zpracoval. Tam měli Plastici hrát koncert "Co znamená véseti koně". Náš kamarád Jarda Kukul udělal fotografické pozvánky, které bohužel ztratil v restauraci U Šupů, kam mimo nás chodili samozřejmě také estébáci. Hned jak Zavadil hlásil, že kolem

jeho baráku začali jezdit policejní auta, tak jsme věděli, která bije. Takže jsme museli buď zrušit koncert a dělat ho jindy. To by ale byl velký malér, koncert byl již několikrát přeložen. Lidé po celé republice byli připraveni, že o víkendu pojedou. Frustrovalo by to kapelu...nebo udělat koncert jinde. To celé viselo na Magorovi. Ten to celé organizoval, měl tu zodpovědnost. Jirous, řekl bych, dobrodružně rozhodl, že koncert uděláme jinde. Měli jsme k dispozici už jen 48 hodin. Moje tehdejší žena byla akcionářkou na baráku jiném. To byla úplně jiná parta, lidé kteří chodili do hospody U kaple. To byli právě ty Kerhartice. Tam jsme nakonec přesvědčili majitele, že se tam koncert odehraje. A tím teprve začala ta managorská práce, kdy bylo třeba obvolat všechny ty lidi a říct jim: "Je to tak, ale trochu jinak, pojedete jinam" To se skutečně za těch 48 hodin podařilo a to jsem viděl Jirouse, myslím v největším zápřahu, který v životě s organizací koncertu měl. Bylo potřeba obtelefonovat z tzv. čistých bytů, kde nebyl odposlouchávaný telefon stovky lidí a dát vědět na místa, kde žádný telefon nebyl. Tenkrát neměl každý mobil v kapse...Muselo to být v co nejméně lidech, protože hrozilo to provalení. Kdyby se nám provalil ten druhý barák, tak je konec. Ten koncert se povedl, kapela odehrála, žádný policajt tam nebyl. Zato v Kotelsku stál v poli policejní vrtulník a desítky policajtů v autech a nebyl tam vůbec nikdo, zatímco v Kerharticích probíhal koncert asi ve 300 lidech. Pomsta od polie pak ale byla sladká. Ten dům v Kerharticích pak zapálili. Takzvaný neznámý pachatel ho asi za měsíc zapálil...

Můžete mi vyprávět o tom, jak jste spolu vydávali Vokno? Jak jste sbírali články a informace, jak jste je dávali dohromady. Jak došlo k odhalení a následnému zatčení?

Vokno mělo dvě fáze. Co se týče undergroundového tisku, tak ten začal dávno před Voknem. My jsem chtěli už v roce 1975 vydávat magazín, který se měl jmenovat Plastic People in the sky. Ale zatčení v 76. roce zabrzdlilo jeho vydávání. V redakci jsme opravdu oba byli, já i Jirous, Jiří Němec, Stankovič, mladý Patočka, Věra Jirousová a ještě někdo. To jsme měli už připravené, před vydáním ale to zatčení tento projekt znemožnilo. Rok 1977 byl rokem Charty. V roce 1978 byl Jirous ještě ve vězení, protože měl tehdy dva tresty za sebou. Bez 40 dní seděl dohromady 3 roky. To byl v redakci problém, museli jsme to řešit s Dr. Jiřím Němcem a časopis Vokno jsme tedy začali vydávat bez Jirouse. Když přišel tak měl ale vymyšlený svůj projekt, když je člověk v base tak promýšlí věci, které bohužel nemůže konzultovat s lidmi venku. On tedy ve vězení vymyslel svůj časopis, který se měl jmenovat Nachové plachty. Byl dost zklamaný, že už vydáváme bez něj Vokno a do redakce nechtěl nastoupit. Nicméně byl častým dopisovatelem. V roce 1981 nás společně s Jirousem, Hýbkem a Fričem zavřeli za vydávání Vokna, kdy ho odsoudili za to, že je redaktorem Vokna i když jím nebyl. To byl asi hlavní popud, když si teda odseděl 3,5 roku ve Valdicích za něco co neudělal, tak když se vrátil, řekl: " Tak a teď teda budu redaktorem Vokna!" Takže vstoupil do redakce od čísla 8. Tu redakci jsme, myslím, vedli skoro profesionálně. Dalšími redaktory byli Egon Bondy – mladí umělci, literatura, Martin Frind jako výtvarný redaktor, Luděk Marks – historie literatury a Jiří Kostůr. Hlavní práce pro Jirouse byla hlavně o podstatě undergroundu a to co bylo ideové, vedl také polemické rubriky, kde jsme v té době měli často ohlasy, které byly proti undergroundu. Útočili hlavně na knihu Jana Pelce "...A bude hůř", ovšem i na celý underground a jeho morálku. Ty polemiky byly ze všech možných stran. Sviták byl reformní komunist. Polemizoval s Ivou Kottlovou, katolickou spisovatelkou.

Takže se tam střetávali všechny názory...

Komunisti útočili ze svého pohledu, katolíci zase z hlediska té morálky. Ale bylo to skoro vždy mířené přes knihu "A bude hůř..."

Sviták napsal v exilovém tisku článek "Smejd v undergroundu", kde underground ostře kritizoval. Jirous na to reagoval článkem nazvaným " Jdi do hajzlu ty sajrajte!" Později nás napadlo, že by jsme udělali sborník všech těch polemik a jmenovalo by se to celé "Jděte do hajzlu, vy sajrajti!"

Jak ti lidé, kteří kritizovali underground věděli, že mohou přispívat do Vokna?

Posílali to nám osobně. My jsme my vždy deklarovali, že tou cestou, kterou časopis dostáváte, tou můžete také posílat zpět příspěvky.

Co se stalo s undergroundem a lidmi kolem něj po revoluci?

To je dost složitá otázka, až teď po těch 20 letech je to vidět. Jako celá společnost, tak ani underground nebyl na tu situaci připraven a musel si ji takzvaně očuchat. Někteří blbci, jako já, podleli Havlovi a šli do státní správy. Někteří chlastali jako Jirous, ten využil těch 20 let k nezřízenému alkoholismu a psaní básní, někteří odešli do zahraničí projít svět, protože předtím jsme mohli většinou jen od Šumavy k Tatrám. Jiní začali podnikat... Ovšem 20 let je takový pohoř lidského života a ti lidé už se dozvěděli to, co chtěli

vědět. Teď se zase začíná doba, kdy se vracíme ke kořenům a asi 5 let cosi jako renesanci českého undergroundu. To je vidět i na festivalech, kde lze vidět lidi nad 60 ale i lidi, kterým ještě nebylo 20. Možná tam chybí ta střední generace, ale ti kteří si prošli to dvacetiletí, tak už zase přicházejí zpět.

Co dělal Jirous po revoluci, to už jste mi vlastně řekli...

Chlastal, devadesátá léta prochlastal...chtěl si tu dobu užít a ten jeho oslavný mejdan trval skutečně 10 let. Ale měl časové periody, pil piják kvartální i když ty periody neseseděly. Čas od času se rozhodl, že nepije....Když už měl pak první příznaky své choroby, kdy chrtil krev, tak jsme mu zavolali sanitku. On nechtěl jet, že už mu je lépe. Řekl jsem mu: "Před smrtí se každému trochu uleví" a už byl v sanitce. V nemocnici vydržel celý víkend a v pondělí jsme pro něj se Skalákem jeli a to už si s námi dal spicha v bufetu na autobusovém nádraží v Třebíči a pil malá piva. Řekl ale, že do Vánoc nebude pít kořalky. Byl asi začátek září. My jsme vyjeli jako každým rokem na podzim jezdíme s nákladáky na dlouhé cesty po Evropě. Vrátili jsme se v říjnu. Koncem října jsem šel na Óázu, Magor byl ještě doma a tak jsem se zeptal hostinskýho, jestli Magor pije kořalky. Dozvěděl jsem se, že ano. Tak povídám: "Ten hajzl, slíbil, že nebude pít kořalky do Vánoc!" a na to hospodský odpověděl: "Tak to pozor, on tady koncem září oslavil Vánoce, a pak si dal!"Takových příběhů je mraky.....

Myslíte, že i dnes existuje underground?

Myslím, že underground existuje a bude existovat bez toho, že by byl vázán na nějaké jedince. Protože to je hnutí, která možná v nějakých podobách existovalo vždycky, třeba křesťané žili v katakombách, ale možná to nebylo uvědomělé. Tady už to děláme uvědoměle, že vedle toho mainstreamu, který má nějaká svoje společenská pravidla, zvyklost a tak, existuje vedlejší proud, kterému nyní říkáme underground a který má svoje zásady a svoje pravidla a s tím hlavním proudem se jen tak míjí. To není závislé na tom, kdo je v čele nebo kdo ten proud organizuje nebo kdo dělá muziku pro ty lidi, to prostě běží samosebou. Já nemám rád to rozdělení na 1. a 2. generaci undergroundu. V knize kterou jsme napsali společně se Stehlíkem a Denčerovou jsou rozhovory s lidmi, které jsem vybral schválně napříč generacemi. Začíná to Binnym Laneyem, který se narodil v roce 1938 a končí to Rogem, který se narodil v roce 1983. Je mezi nimi asi 45 let rozdíl. Z toho je, myslím, vidět že je naprosto jedno, kdy to kdo žije a je jednoznačné, že v šichni žijí s undergroundovým pocitem.....

Ještě bych chtěl zdůraznit tu Jirousovu roli při formování undergroundových postulatů, to je Zpráva o třetím českém hudebním obrození. To je to podstatné, co u Jirouse v undergroundu cítíme. Mainstream o něm hovoří jako o velikém básníkovi, ale pro nás, co žijeme v undergroundu, je podstatnější ta formující a organizační stránka věci. I když jeho básně máme také rádi, ale není to meritem jeho činnosti.

Zdroj: LIBICHOVÁ, Blanka, *Vlastní šetření*, 2013

Příloha C – Návrh na sledování I.M.Jirouse

VN 53115

X. správa SNB
3. odbor

operativní útvar StB

Čj.: VN-00 639/3-2-85

Přílohy: 8

Schvaluji:
Náčelník X.správy SNB
plk.WIEDERLECHNER Zdr.

[Funkce, hodnost a příjmení se vypisuje též strojem]

Dne 6. května 1985

PRISNE TAJNE

6. května 1985
SI-00415102-S-85

Návrh na sledování

Žádám o sledování v akci (krycí název) "IVAN" - 2

číslo a druh svazku os.sv.č.28688 MOR

důvod rozpracování protisocialisticky orientovaná činnost

po dobu 3 dnů, počínaje dnem 10.5.1985 od 07.00 hodin.

Jméno Ivan příjmení JIROUS narozen 23.9.1944 Humpolec

národnost česká st. příslušnost ČSSR stav ženatý

zaměstnan bez pracovního poměru

majitel vozidla SPZ typ garáží

bytem Praha 1 Navrátilova 11
Stará Říše čp.33, okr.Jihlava - přechodně

Za akci odpovídá a osobně projedná s. kpt.Springer René

bude k dosažení na telefonní lince 444

Zastupuje s. kpt.Doskočil č. telefonu 444

Důvod a cíl sledování: Důležité údaje pro přípravu sledování, předcházení, zabránění, odhalování a dokumentaci trestné činnosti vzhledem na dosažení cíle sledování, zejména předpokládaná činnost osoby, známé nebo předpokládané styky, rod. příslušníci ap.

Důvodem sledování je na území hl.m.Prahy podchytit styky a vyvíjenou činnost, Předpokládaná návštěva Prahy je 12.5.1985. O výjezdu bude informace podána 4.odb.S-StB Brno. Může použít vozidla tav.zn. Volkswagen Golf fialové barvy SPZ ACN 52-67 v majetku Václava HAVLA v jehož společnosti se bude pohybovat nebo jeho rodinných příslušníků Š-105 L modré b.SPZ ACH 47-39 (O.Havlová), Š-105 L červené b. SPZ ACL 09-58 (I.Havel).

Podpis operativního pracovníka kpt.Springer

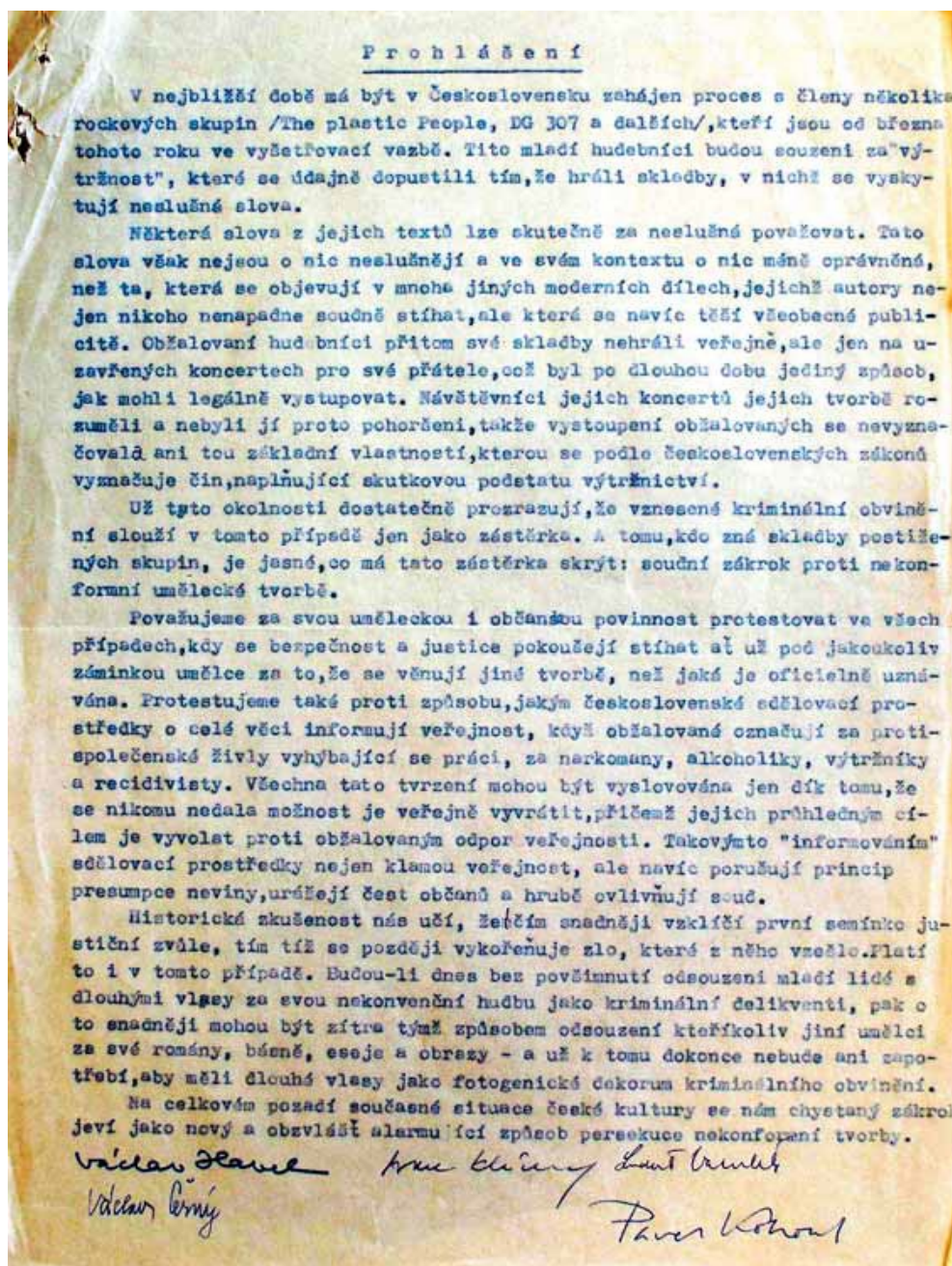
Doporučují: Náčelník 3.odboru X.S-SNB
plk.JUDr.DOHNAL Miroslav dne

(Uvádí se funkce, hodnost, jméno a příjmení)

MV č. skl. 880

Zdroj: ÚSTAV PRO STUDIUM TOTALITNÍCH REŽIMŮ, paměť - dějiny, [online] © 2008-2013 [cit. 2013-03-07]. Dostupné z: <http://www.ustrcr.cz/data/pdf/pamet-dejiny/pad1201/103-113.pdf>

Příloha D - Dopis V.Havla, V.Černého, P.Kohouta,I.Klímy a L.Vaculíka na zastavení stíhání kapely The Plastic People of The Universe.

Zdroj: ULOZTO.CZ, *Hnědá kniha o procesech s českým undergroundem*, [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://www.ulozto.cz/xR9YLup/hneda-kniha-o-procesech-s-ceskym-undergroundem-plus-sbornik-literatury-pdf>

Zdroj: ÚSTAV PRO ČESKOU LITERATURU AV ČR, *Rudé Právo*, [online] [cit. 2013-03-10]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1976/4/8/2.png>

Příloha F – Petice Tak dost!

ministerstvu spravedlnosti ČSR
ministerstvu vnitra ČSSR
vládě Československé socialistické republiky
Federálnímu shromáždění ČSSR

Po Vítězném únoru jste v tzv. třídním boji popravili a zabili 8000 lidí, 217 000 svých bližních jste poslali do koncentračních táborů,
většinu z nich jste před popravou nebo odesláním do lágrů mučili,
zabili jste Závěš Kalandru,
zabili jste dr.Horákovou, ačkoliv se proti tomu bouřil civilizovaný svět,
v každé vesnici jste zničili alespoň jednu vybranou selskou rodinu,
abyste skrze ni zastrašili ostatní,
ukradli jste po roce 1948 všechny živnosti a zničili jste je,
nikdo už nespočítá vaše oběti, které odešly ze světa v důsledku vašeho fyzického a psychického teroru,
zlomek z těchto obětí jste rehabilitovali; ostatní jste zahrnuli pod hrůzný eufemismus omyly padesátých let,
kdo spočítá děti a děti těch dětí, které nesměly jít do škol a dělat pro naši zemi práci, která je těší?

Ale budiž; i kdybychom přistoupili na to, že to byla revoluční situace,
teď jste u moci již 40 let,
20 let od invaze vojsk Varšavské smlouvy,
od počátku sedmdesátých let, kdy jste začali tvrdit, že se situace v naší zemi znormalizovala,
jste zabili ve Valdicích, Ostrově nad Ohří a jiných věznicích lidi,
jejichž jména jsme neznali a většinou neznáme a kterých jsme se tenkrát nemohli nebo báli zastat.

A pak jste zabili Pavla Wonku.

Pavla Wonku, vězně svědomí.

Je irrelevantní, zda zemřel tím, čemu říkáte přirozená smrt, nebo

utýrán vaším vězněním.

Tak dost!

Nejste-li schopni zajistit pro lidi, které vám justice dočasně
svěřila, základní lidské právo, právo na život,
žádáme:

Okamžitě propustte všechny vězně svědomí a všechny politické vězně!

Okamžitě propustte na svobodu:

Jiřího Boháče, Vladimíra Červeně, Viktora Dederu, Petra Hauptmanna,
Ondřeje Hocha, Michaela Kellera, Milana Obodu, Petra Obšila,
Kamila Petrovického, Ivana Polanského, Jaroslava Popelku, Josefa Römera,
Františka Veise, Jiřího Wolfa a další vězně svědomí a politické vězně,
jejichž jména neznáme.

Okamžitě novelizujte trestní právo!

Příslušníky SNV, kteří se dopustí teroristických činů (jako bylo
upálení ředitele opavského divadla v Ostrově nad Ohří na počátku
70. let), trestejte alespoň stejně přísně, jako by nikdy
nenosili uniformu!

Okamžitě umožněte nehlášené a nedomluvené kontroly lékařů, Amnesty
International, FIDH a podobných nezávislých občanských iniciativ
z kterýchkoliv zemí k objektivnímu posouzení situace v našich
vězeních.

Ty, kterým se naše žádání zdá neobratné, odkazujeme na Kurta Vonneguta jr.:
"O masakru se nic inteligentního říct nedá."

V Praze dne 15. srpna 1988

1 příloha: list s 271 podpisů. Za autenticitu podpisů ručí

Ivan M. Jirous, 588 67 Stará Říše 33 a Jiří Tichý, Rybalkova 51, 101 00 Praha 10

Zdroj: WONKA.CZ, *Dopis 271 čs.občanů*, [online] [cit. 2013-03-15]. Dostupné z:
<http://www.wonka.wz.cz/271.htm>

Příloha G – Rozsudek Ivana Jirouse za působení v časopise Vokno

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

3/ obžal. Ivan Jirous

a/ nejméně od roku 1979 do listopadu 1981 ve svých bydlech ve Staré Říši čp. 94 okr. Jihlava, Veltrusích a jinde jako člen organizované skupiny se podílel na vydávání nelegálního časopisu VOKNO obsahující články s protispolečenskou a hrubě neslušnou tematikou tím, že do tohoto časopisu přispíval svými články uveřejněných pod přezdívkou Magor tohoto jednání se dopustil ze zjevné neúcty vůči společnosti a přesto, že byl již v minulosti pro úmyslné trestné činy té povahy vícekrát odsouzen a to rozsudkem Obv. soudu pro Prahu 2 ze dne 6. 11. 1973 sp. zn. 4T 103/73 pro § 202/1, 198 ab tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání 10ti měsíců nepodmíněně, rozsudkem o.s. Praha - západ ze dne 23. 9. 1976 sp. zn. T 379/76 pro § 202/1,2 tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání 18ti měsíců nepodmíněně a rozsudkem Obv. soudu pro Prahu 1 ze dne 11. 4. 1978 s. zn. 2T 72/73 pro § 202/1 tr. z. k trestu odnětí svobody v trvání 18ti měsíců nepodmíněně a uložený trest si vykonal,

t e d y - dopustil se veřejně hrubé neslušnosti jako člen organizované

skupiny, přitom soustavně páchá úmyslné trestné činy té povahy, ač již byl pro takové trestné činy vícekrát potrestán a uvedené okolnosti pro svou závažnost podstatně zvýší stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

b/ od přesně nezjištěné doby od listopadu 1981 ve svém bytě ve Staré Říši čp. 94 okr. Jihlava přechovával omamný prostředek cannabis - marihuana v takovém množství, že mohl být zneužit k omamným účelům

t e d y - bez povolení přechovával omamný prostředek

Zdroj: STÁREK FRANTIŠEK , *Rozsudek*, [online] © 2000-2005 [cit. 2013-03-10]. Dostupné z:

<http://www.cunas.cz/doc/rozsudek2.html>

Příloha H – Dopis Stanislavu Grossovi

JUDr Stanislav Gross
Úřad vlády ČR
Nábřeží Edvarda Beneše 4
118 01 Praha 1

Stanislave Grossi,
doposud jsme k vám (máme tím na mysli celou Vaši bandu) byli slušní.

To včera skončilo.

Vaše arogantní zvůle, s níž jste shazoval ze stolu veškeré policejní průsery, nám byla buď úplně (Ivan M. Jirous) nebo částečně (Stanislav Penc) u prdele, proto jsme na ni většinou nereagovali.

Nicméně otevřený fašismus, který nastolila vaše odporná vláda, již promíjet nemůžeme.

Žádáme okamžitou finanční a morální kompenzaci všech osob, které byly poškozeny vašim zásahem vůči účastníkům CzechTek u Boněnova na Tachovsku.

Žádáme Vaši okamžitou rezignaci a rezignaci všech důstojníků i prostých příslušníků Policie ČR, kteří se na akci podíleli.

Žádáme okamžité zastavení fizlovského trendu současného establishmentu, který směřuje přímočaře k fašizaci naší země.

Především vás pak žádáme:

Nechte nás na pokoji!

Vyserte se na nás.

My se do vás taky nesereme.

Dáno v Milkovicích 4. srpna 2004

Ivan M. Jirous

Stanislav Penc

Zdroj: SPOLEK PŘÁTEL KOZ, Prohlášení, [online] [cit. 2013-01-22]. Dostupné z:
<http://www.kozy.cz/prohlaseni.html>

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Blanka Libichová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Ivan Martin Magor Jirous – Guru českého undergroundu

Rok: 2013

Počet stran textu bez příloh: 73

Celkový počet stran příloh: 12

Počet titulů českých použitých zdrojů: 23

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 29

Počet ostatních zdrojů: 4

Vedoucí práce: PhDr. Hugo Schreiber

